لَطْمَةُ الْبَرَكَاتِیْ عَلٰی خَدِّ السَّلَفِیْ الْخُرَافَاتِیْ

(લત્મતુલ-બરકાતી-અલા-ખદ્દિસ-સલ્ફી-ખુરાફાતી)

- : યઅ્ની :-

خرافاتی سلفی کے گال پر برکاتی طمانچہ

(ખુરાફાતી સલ્ફી કે ગાલ પર બરકાતી તમાંચા)

નડીયાદ કી અહલે હદીષ જમાઅત કી જાનિબ સે આએ હૂએ ઇલ્મે ગૈબ કે તઅલ્લુક સે સવાલ કા દન્દાન શિકન જવાબ :-

ઇલ્મે ગૈબ કે મસ્અલે કા ખુલાસા

-: મુસન્નિફ :-

ખલીફ-એ-મુફ્તી આઝમે હિન્દ, મુનાઝિરે અહલે સુન્નત, અલ્લામા અબ્દુસ્સત્તાર હમદાની "મસ્રૂફ" (બરકાતી - નૂરી)

-: નાશિર :-

મરકઝે અહલે સુન્નત બરકાતે રઝા

ઇમામ અહમદ રઝા રોડ, મેમણવાડ.

પોરબંદર - ૩૬૦૫૭૫ (ગુજરાત)

web :- www.markazahlesunnat.net - Email :- hamdani78692@gmail.com

કિતાબ કા નામ : ઇલ્મે ગૈબ કે મસ્અલે કા ખુલાસા

લેખક : ખલીફ-એ-મુફ્તી આઝમે હિન્દ, મુનાઝિરે અહલે સુન્નત, અલ્લામા અબ્દુસ્સત્તાર હમદાની "મસ્રૂફ" (બરકાતી - નૂરી)

કમ્પોઝિંગ : હાફિઝ ઇમરાન હબીબી (મરકઝ - પોરબંદર)

પ્રુફ રિડીંગઃ
- **(૧) હાજી શબ્બીર અબ્દુસ્સત્તાર હમદાની(ગુજરાતી)**
- **:(૨) મુહમ્મદઅલી હાજી ઇસ્માઈલ ખલીફા(ગુજરાતી)**
- **:(૩) અલ્લામા મુસ્તફા રઝા યમની (અરબી)**
- **:(૪) હાફિઝ, કારી ઝકી રઝા (ઉર્દુ)**

આવૃતિ : પહેલી

પ્રત : ૧૧૦૦

પ્રકાશન વર્ષ : ફરવરી - ૨૦૧૭

-: પ્રાપ્તિ સ્થાન :-

(૧) મોહસીન વ્હોરા, ઝકરિયા મસ્જિદ પાસે, પોલસન ડેરી રોડ - આણંદ

(૨) દારૂલ ઉલૂમ ગૌષે આઝમ - ઇમામ અહમદ રઝા રોડ-પોરબંદર

(૩) મક્તબ-એ-રઝા, હઝરત ખ્વાજાદાના દરગાહ કે પાસ-સૂરત

(૪) કલીમ બુક ડીપો, અલીફ કી મસ્જિદ કે પાસ-અહમદઆબાદ

ફહેરિસ્ત (અનુક્રમિકા)

મુકદ્દમા (પ્રસ્તાવના)

ક્યૂં "રઝા" આજ ગલી સૂની હૈ,
ઉઠ મેરે ધૂમ મચાને વાલે.

શહેર આણંદ (ગુજરાત) ખાતે ના સુન્નીયત ના પ્રખર અને નિખાલસ કાર્યકર્તાઓ (૧) ઇમ્તિયાઝ ઇકબાલ વોરા, નૂરી એન્ટરપ્રાઇઝ ગુજરાતી ચોક પાસે અને (૨) અબ્દુર્રઝ્ઝાક અબ્દુસ્સમદ વોરા, આનંદ સોસાયટી, નૂરે મુહમ્મદી મસ્જિદ પાસે. એ બે જણાં પોતાના અંગત અને વ્યવસાયિક કામ અર્થે આણંદ થી નડીયાદ ગએલા. નડીયાદ માં નડીયાદ અનાયાસે એહલે હદીષ ફિર્કા ના સક્રીય પ્રચારકો (૧) આરિફ ભાઈ અને શાહિદ ભાઈ થી મુલાકાત થઈ. ધાર્મિક વિચારો ની આપ-લે પછી નડીયાદ ના પ્રચારકો નડીયાદ ના બન્ને સુન્ની કાર્યકર્તાઓ ને "એહલે હદીષ ના મરકઝે" ભોળવીને લઈ ગયા અને તે બન્ને સુન્ની મુજાહિદો ને પોતાના એહલે હદીષ ફિર્કા ના મોલ્વીઓ સમક્ષ બેસાડી દીધા અને કહ્યું કે ચાલો, આપણે અત્યારે જ મુનાઝરો કરી લઈએં કે **કોણ હક ઉપર છે ?** નડીયાદ ના એહલે હદીષ ના આવા અચાનક અને

ઓચિત પ્રસ્તાવ થી આણંદ ના બન્ને સુન્નીઓ ડઘાઈ ગયા અને કહ્યું કે અમો આલિમ નથી કે અમો મુનાઝરો કરી શકીએં. જો તમારે મુનાઝરો કરવો જ હોય તો અમો અમારા ફક્ત એક (૧) આલિમ ને બોલાવીએં અને તમો તમારા પચ્ચીસ-પચાસ કે તેનાથી વધુ આલિમો ને બોલાવી લો. આપણે નડીયાદ માં તમારા જ વિસ્તાર માં જાહેર માં મુનાઝરો કરી લઈએં. આણંદ ના સુન્નીઓ દ્વારા મુકવામાં આવેલી **"જાહેર મુનાઝરા"** ની ચેલેંજ થી નડીયાદ ના મુનાફિકો હેબતાઈ ગયા પણ પોતાની બનાવટી બહાદૂરી અને દિલેરી દેખાડવા માટે પુછ્યું કે તમારા તરફ થી મુનાઝરા માટે કોણ આવશે ? આણંદ ના સુન્નીઓ એ પ્રત્યુત્તર આપતાં કહ્યું કે પોરબંદર ના **હામદાણી સાહેબ** મારૂં નામ સાંભળતા જ નડીયાદ ના મુનાફિકો ની બધી હવા નિકળી ગઈ અને એવું બહાનું બતાવ્યું કે જાહેર માં મુનાઝરો કરવા થી લડાઈ-ઝઘડો અને દંગો-ફસાદ થઈ જશે અને શહેર તથા સમાજ ની શાંતિ હણાઈ જશે.

માટે....

અમો તમોને લેખિત માં અમુક સવાલો લખીને આપીએ છીએં. તમો તેનો લેખિત માં જવાબ આપજો. તમારો જવાબ આવતાં તમારા જવાબ નો જવાબ અમો ફરી લખશું. આવું જણાવીને નડીયાદ ના મુનાફિકો એ ત્રણ (૩) પેઇજ ઉપર વિસ્તૃત ત્રણ (૩) સવાલો લખીને મોકલી આપ્યા. જેની અક્ષરસ

ઝેરોક્ષ નકલ આ કિતાબ ના **પેઇજ નં. ૧૯ થી પેઇજ નં. ૨૦** સુધી સંલગ્ન છે. જેનું ધ્યાન પુર્વક નું વાંચન કરીને ત્યાર બાદ પ્રસ્તાવના ના નિમ્નલિખિત મુદ્દાઓ પ્રત્યે લક્ષ આપશો

(૧) બાહય સ્વરૂપે તો ફક્ત ત્રણ (૩) સવાલ છે. પણ વાસ્તવમાં તે **ત્રણ (૩) સવાલો** ને અનુસંધિત અનેક સવાલો લખી નાખ્યા છે. જેમકે પહેલા સવાલ માં **"ઇલ્મેગૈબ"** ના અનુસંધાને **આઠ (૮) સવાલો** ધસરડી નાખ્યા છે.

(૨) બીજા અને ત્રીજા સવાલ માં જૂની-પુરાણી અને ચવાઈ ગએલી અને દન્દાન શિકન જવાબ અપાઈ ચુકેલી વાતો જાહિલાના અંદાઝ માં લખીને પોતાની નરી અજ્ઞાનતા નો પુરાવો પૂરો પાડ્યો છે. સવાલ નં. ૨ અને ૩ ના વાંચન થી એવો આભાસ થાય છે કે સવાલ લખાવનાર મુલ્લાએ અક્ષરસ વહાબીઓ અને એહલે હદીષ બન્ને ફિર્કા ના ભારત ખાતે ના પ્રથમ ઇમામ **મોલ્વી ઇસ્માઈલ દહેલ્વી** ની બહુ જ વગોવાએલી કિતાબ **"તકવીયતુલ-ઈમાન"** ની ઇબારતો અક્ષરસ ટાંકી છે. સવાલ લખાવનાર અને લખનાર બન્ને એટલા જાહિલ છે કે ઉર્દુ રસ્મુલખત થી તો સાવ અજ્ઞાત છે પણ ઉર્દુ ની ઇબારત ને ગુજરાતી અક્ષરો માં લિપીયાંતર કરવાની પણ લેશમાત્ર ક્ષમતા કે તમીઝ નથી. આવા બદતમીઝો લોકો **સરકારે દો આલમ, આલિમે મા-**

કાના-વમા-યકૂન સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ની ઇલ્મી જાણકારી ની માત્રા, ક્ષમતા અને મર્યાદા માપવાની અને જાણવાની **બદતમીઝી કરી રહ્યા છે.**

(૩) પહેલા સવાલ ના જવાબ માં જ લગભગ દોઢ સો (૧૫૦) પેઇજ લખાઈ ગયા. જ્યારે હૂં આ જવાબ લખી રહ્યો હતો, ત્યારે આણંદ વાળા ઇમ્તિયાઝ ભાઈ એ પ્રારંભ ના વીસ-પચ્ચીસ પેઇજ મોબાઇલ દ્વારા નડીયાદ ના મુનાફિકો ને મોકલ્યા. જે વાંચી ને નડીયાદ ના મુનાફિકો **ધાંધા-વાંગા** થઈને ઇમ્તિયાઝ ભાઈ ને ફોન કરીને જણાવ્યું કે આવો વિસ્તૃત જવાબ કોઈ દિવસ લખાય ? અમારે હવે આ લમણાઝીંક માં નથી પડવું. અમને અમારા સવાલો ના જવાબ નથી જોઈતા. સવાલ-જવાબ નો આ સિલસિલો આપણે અહીં થી અટકાવી દઈએં.

(૪) ત્યારે કિતાબ ના લગભગ સિંતેર(૭૦) એંશી(૮૦) પેઇજ લખાઈ ચુક્યા હતા. આરંભ ના વીસ-પચ્ચીસ પેઇજ વાંચીને નડીયાદ ના મુનાફિકો આટલા બધા રઘવાયા થઈને અત્યાર થી જ શરણાગતિ સ્વીકારી રહ્યા છે, તો સંપૂર્ણ કિતાબ વાંચીને તો તેઓનું કાળજું ફાટી જશે. હોશ હવાસ ઉડી જશે.

(૫) આ કિતાબ માં કુરઆન ની તફસીર, શાને નુઝૂલ, અહાદીષે કરીમા અને મિલ્લતે ઇસ્લામિયા ના મહાન

ઇમામો ની કિતાબો ના જે હવાલા ટાંકેલ છે, તેમાં અત્યંત ચોકસાઈ, બારીકી અને ચીવટભરી દ્રષ્ટિ દ્વારા અક્ષરસ હવાલા, કિતાબ નું અને લેખક/સંપાદક નું નામ, પ્રકાશક, પ્રકાશન વર્ષ, આવૃતિ, વોલ્યુમ નંબર અને પેઇજ નંબર અરબી માં નકલ કરીને તેનો ઉર્દુ અનુવાદ, ઉર્દુ અનુવાદ નું ગુજરાતી લિપીચાંતર વિગેરે બાબતો માં ઘણી જ ચીવટ રાખવામાં આવી છે.

(૬) સવાલ ગુજરાતી લિપી અને ભાષા ઉર્દુ માં આવેલ. જેથી જવાબ પણ તે પ્રમાણે લખેલ છે. જાહિલોને ઉર્દુ ભાષા માં લખતા-વાંચતા આવડતુ નથી અને **પ્યારા આકા** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ના ઇલ્મ ની માત્રા જાણવા ચંચુપાત કરી રહ્યા છે.

(૭) "ઇલ્મેગૈબ" વિષય ના અનુસંધાને આ કિતાબ માં કુરઆન, તફસીર, હદીષ અને મિલ્લતે ઇસ્લામિયા ની મહાન કિતાબો જે અતિ વિશ્વસનીય, આધારભૂત અને પ્રમાણિત છે. તેના સચોટ હવાલાઓ એટલા બધા વિસ્તારપુર્વક રજૂ કર્યા છે કે વિરોધીઓને ક્યાંય પણ **આંગળી મુકવાનો અવસર** નહીં મળે.

(૮) બલ્કે હુઝૂરે અકદસ, **રહમતે આલમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ના ઇલ્મેગૈબ નો ઇન્કાર કરનારા વહાબી, દેવબંદી, નજદી, એહલે હદીષ (ગૈર-મુકલ્લિદ) ફિર્કા ના લોકોને અમારી ખુલ્લી ચેલેંજ છે

કે જો તમારા માં **દમ-ખમ હોય** તો તમો આ કિતાબ માં રજૂ કરેલી દલીલો ને તમારા મોલ્વીઓ દ્વારા જવાબ લખી/લખાવી બતાવો. ઇન્શાઅલ્લાહ પ્રલય ના પ્રભાત સુધી તમારા થી જવાબ શક્ય નહીં બને.

(૯) આ કિતાબ માં રજૂ કરેલી દલીલો ઉપરાંત આવી અનેક દલીલો જે કુરઆને મજીદ ની સ્પષ્ટ આયતો, તફસીરો, હદીષો અને મિલ્લતે ઇસ્લામિયા ના મહાન ઇમામો ની આધારભૂત કિતાબો થી ઉપલબ્ધ છે. જે સઘળી દલીલો સ્થળ સંકોચ અને કિતાબ ના લખાણ ની લંબાઈ ની મર્યાદા ને લક્ષ માં લઈને રજૂ નથી કરી. ઇન્શાઅલ્લાહ ! અન્ય કોઈ પ્રસંગે રજૂ કરીશ.

(૧૦) **હુઝૂરે અકદસ, રહેમતે આલમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ના ઇલ્મેગૈબ ના સુબૂત માં આ કિતાબ માં જેટલી પણ દલીલો રજૂ કરવામાં આવી છે, તે બધી દલીલો **આ'લા હઝરત, ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરૈલ્વી** અલૈહિર્રહમતો વર્રિદવાન ની નીચે લખેલી કિતાબો ના સૌજન્ય થી રજૂ કરી છે.

(૧) **"અદ્દોલતુલ-મક્કિયહ-બિલ-માદતિલ-ગયબિયહ"** (સ.હિ. ૧૩૨૩ માં લખેલી)

(૨) **"ખાલેસુલ-એતકાદ"** (સ.હિ. ૧૩૨૮ માં લખેલી)

(૩) **"ઇઝાહતુલ-ઐબ-બે-સયફિલ-ગૈબ"**
(સ.હિ. ૧૩૩૦ માં લખેલી)

(૪) **"ઇમ્બાઉલ-મુસ્તફા-બે-હાલે-સિર્રે-વ-ઇખ્ફા"**
(સ.હિ. ૧૩૧૮ માં લખેલી)

ઉપરોક્ત ચાર (૪) કિતાબો સિવાય **આ'લા હઝરત, ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરૈલ્વી** રદિઅલ્લાહો તઆલા અન્હો એ ઇલ્મેગૈબ ના વિષય ઉપર અન્ય દસ (૧૦) કિતાબો લખી છે. જે મળીને ફક્ત ઇલ્મેગૈબ ના વિષય ઉપર આપે કુલ **ચૌદ (૧૪)** કિતાબો લખી છે. વર્ણનીય ઉપરોક્ત ચાર (૪) કિતાબો પૈકી ની પ્રથમ કિતાબ **"અદ્દોલતુલ-મક્કિયહ"** આપે સ.હિ. ૧૩૨૩ માં **મક્કા-મોઅઝ્ઝમા** માં લખેલી. આ કિતાબ સંપાદન થયા ને આજે **એક સો, પંદર (૧૧૫)** વર્ષ થઈ ગયા છે. સમગ્ર વિશ્વના વહાબી, નજદી અને એહલે હદીષ ફિર્કા ના મૌલ્વીઓ આ કિતાબ નો જવાબ આપવા થી લાચાર, મજબૂર અને મૌન રહ્યા છે. અને કયામત સુધી તેઓ આ કિતાબ નો જવાબ લખી શકવા ની ક્ષમતા અને સ્થિતિ માં નહીં રહે.

મારી આ કિતાબ **"ઇલ્મેગૈબ કે મસ્અલે કા ખુલાસા"** માટે મારા કરમફર્મા, હમદર્દ, મુનીસ, પ્રોત્સાહક, સહાયક એવા ગુજરાત ના પ્રખર આલિમ, ખલીફ-એ-તાજુશ્શરીઅહ, કાઝી-એ-ગુજરાત, **હઝરત અલ્લામા સૈયદ સલીમ બાપૂ કિબ્લા - બેડી** (જામનગર) અનુમોદન (તકરીઝ) લખીને કિતાબ ની આધારભૂતતા અને વિશ્વસનીયતા ને **ચાર(૪) ચાંદ લગાડી દીધા છે** અને મારા ઉપર મહાન ઉપકાર કરેલ છે.

અંતમાં આ કિતાબ ને અલ્લાહ તઆલા તેના હબીબે પાક સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ના સદકા અને તુફૈલ માં અવામ અને ખવાસ માં મકબૂલ ફરમાવે અને ઇલ્મેગૈબ ના મસ્અલા માં દ્રીધા અને ગુંચવાડા પડેલાઓ માટે સાચી માર્ગદર્શિકા બનાવે.

આમીન.

પોરબંદર
૧૨, ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૭
રવીવાર
પ્રમાણે
૧૪, જમાદિલ અવ્વલ
હિ.સ. ૧૪૩૮

ખૈર અંદેશ :-
અબ્દુસ્સત્તાર હમદાની
"મસ્રૂફ" (બરકાતી-નૂરી)

તકરીઝે જમીલ

કાઝી-એ-ગુજરાત, મુજાહિદે સૌરાષ્ટ્ર, ખલીફ-એ-તાજુશ્શરીઆ
હઝરત અલ્લામા **સૈયદ સલીમ બાપુ** સાહબ કિબ્લા

સુના જંગલ રાત અંધેરી છાઈ બદલી કાલી હૈ,
સોને વાલો જાગતે રહિયો ચોરોં કી રખવાલી હૈ.

હિદાયત અલ્લાહ તઆલા ની મહાન નેઅ્મત છે અને તેની ઉપર અસંખ્ય નેઅ્મતોં નો આધાર છે. પરંતુ અલ્લાહ તઆલા જેને ઇચ્છે તેને હિદાયત આપી તેના ઉપર સદા માટે કાયમ રાખે છે. જેમકે અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે :- **"જેને અલ્લાહ માર્ગ આપે, તો તે માર્ગ પર રહે છે અને જેને ગુમરાહ કરે, તો હરગિઝ તેનો કોઈ હિમાયતી રસ્તો દેખાડનાર નહીં મળે."** (સૂર-એ-કહફ, આયત નં.૧૭)

જે લોકો ગુમરાહ થાય છે તેઓ અન્ય લોકોને પણ ગુમરાહી તરફ લઈ જાય છે અને તેઓ મહા ચાલાક ફરેબી અને જૂઠા હોય છે. તેઓ ફાસિક ફિલ અકીદા કહેવાય છે. કુરઆન અને હદીષ ની વિરૂદ્ધ અકીદાઓ ઘડી તેઓ દીન થી ભટકી જાય છે. હદીષે પાક માં અલ્લાહ ના પ્યારા નબી સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમે ફરમાવ્યું કે ટૂંક સમય માં તમારી પાસે અમુક એવા લોકો આવશે જે મોટા ફરૈબી, મોટા જૂઠા હશે. તેઓ તમારી પાસે એવી વાતો લાવશે કે જે

ના તો તમે સાંભળી હશે, ના તમારા બાપ-દાદાઓ એ સાંભળી હશે. તમે લોકો પોતાને તેઓથી દૂર રાખજો અને તેઓને પોતાના થી દૂર રાખજો. એવું ના બને કે તે લોકો તમને ગુમરાહ કરી દે અને ફિત્નાઓ માં નાખી દે. (મિશ્કાત)

ઉપરોક્ત હદીષ માં જે વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે તેથી પુરવાર થાય છે કે તેઓ ગુમરાહ બાતિલ હોવા છતાં પોતાને સાચા કહેતા ફરશે. જેવું કે આજે જે પણ બાતિલ ફિર્કાઓ જેઓ પોતાને સુન્ની કહે છે, હાલાંકે અહલે સુન્નત વ જમાઅત થી બાહર છે. દોઝખી પંથ ના લોકો છે. હાલમાં ઘણા બાતિલ ફિર્કાઓ બદઅકીદગી અને ગુમરાહી ફેલાવી રહ્યા છે. તે પૈકી એક નાપાક ફિર્કો કહેવાતો એહલે હદીષ છે, જેને ગૈર-મુકલ્લિદ પણ કહેવાય છે. તે ફિર્કો પણ વહાબી અને શીઆ ના નાપાક અકીદાઓ ધરાવે છે. તે લોકોની અકીદાની તથા અમલ ની ખરાબી, ગલાઝત જોવી હોય તો તેઓની કિતાબો જુઓ. દાખલા તરીકે ફતાવા ષનાયા, નુઝૂલુલ-અબરાર, કન્ઝુલ હકાઇક, હદીયતુલ મેહદી, અબ્જદુલ ઉલૂમ, અકીદએ મુહમ્મદી, તરીકએ મુહમ્મદી, ફતાવા નઝીરીયા, નફખુત્તીબ, મેઆરૂલ હક વગેરે કિતાબો માં અકીદા અને અમલ વિષે એવા મસ્અલાઓ લખ્યા છે કે જેથી તેઓની ખબાસત પુરવાર થઈ જાય છે. ઇમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, સરકાર આ'લા હઝરત રહમતુલ્લાહે તઆલા અલૈહે પોતાની કિતાબો તથા ફત્વાઓ દ્વારા ગૈર-મુકલ્લિદોની કમર તોડી નાખી છે, તહસ નહસ કરી દીધા છે કે તેઓમાં મૈદાન માં આવી લલકારવાની તાકાત બાકી નથી રહેવા દીધી. છતાં પણ ક્યારે ક્યારે ગૈર-મુકલ્લિદ કટમુલ્લાઓ સુન્ની અવામ ને

ખાસ કરીને યુવાનોને પોતાની નાપાક ખસ્લત મુજબ બેહકાવવાની કોશીશો કરતા રહે છે. એક વર્ષ પહેલાની વાત છે કે શહેર આણંદ (ગુજરાત) ના સુન્ની યુવાનો ને ગૈર-મુકલ્લિદ કટમુલ્લાઓ એ અમુક સવાલો લખી સુન્ની મુજાહિદો પાસે જવાબ માંગ્યો હતો. નડીયાદ માં તકરીર માટે મુનાઝિરે અહલે સુન્નત, શેરે રઝા, અલ્લામા અબ્દુસ્સત્તાર હમદાની સાહેબ તશરીફ લઈ ગયા અને સુન્ની યુવાનોએ ગૈર-મુકલ્લિદોના સવાલો લખેલ પત્ર અલ્લામા સાહબ ને દેખાડી જવાબ માટે વિનંતી કરી. અલ્લામા અબ્દુસ્સત્તાર હમદાની સાહેબે જવાબ લખી આપવા વાદો કરી, તે સવાલો ના જવાબો લખી આપ્યા જે આજે કિતાબ સ્વરૂપે આપ સાહેબો ના હાથ માં છે. અલ્લામા હમદાની સાહેબ જ્યારે બદ-અકીદા ગુસ્તાખો ને જવાબ આપવા કલમ સંભાળે છે અને લખવાનું પ્રારંભ કરે છે, તો યકીનન સરકારે બગદાદનો ફૈઝાન, સરકાર ગરીબ નવાઝ ની અતા, સાહેબુલ બરકાત ની ઇનાયત અને હુઝૂર આ'લા હઝરત ફાઝિલે બરેલ્વી રહમતુલ્લાહે તઆલા અલૈહ નો ઝિયાબાર તાકત નો જલ્વો જોવામાં આવે છે અને એક-એક શબ્દ વિજળી બની ત્રાટકીને ગુસ્તાખોની તાકત ને ધૂળ ચટાવી દે છે. અલ્લામા હમદાની સાહેબે કિતાબ નું નામ **"લતમતુલ બરકાતી અલા ખદ્દિસ સલ્ફી ખુરાફાતી"** એટલે ખુરાફાતી ગૈર-મુકલ્લિદ ના ગાલ ઉપર તમાચો. વાસ્તવમાં અલ્લામા હમદાની ના જવાબો એવા ઝોરદાર તમાચા છે કે જેની ધમક સૈકાઓ સુધી ખુરાફાતીઓ ને સંભળાતી રહેશે.

આ કિતાબ માં અલ્લામા હમદાની સાહેબ કુરઆન, હદીષ અને ઇસ્લામ ના મહાન ઇમામો ની સર્વ માન્ય કિતાબો ની અડીખમ દલીલો દ્વારા હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ના ઇલ્મેગૈબ ને એવા સચોટ સ્વરૂપે પુરવાર કરેલ છે કે જેને વાંચીને સામાન્ય મઝહબી જાણકારી ધરાવનાર સુન્ની, વહાબી, દેવબંદી અને એહલે હદીષ ફિર્કા ના આલિમો ને દલીલ ના મેદાન માં ચત્તો-પાટ નાખી દેશે. જેથી આ કિતાબ દરેક સુન્ની મુસ્લિમે અવશ્ય વાંચવી જોઈએ.

અંત માં દુઆ છે કે મૌલા તઆલા અલ્લામા અબ્દુસ્સત્તાર સાહબ હમદાની ને જઝાએ ખૈર આપે, તેઓના ઇલ્મ અને ઉમ્ર માં બરકતો આપે અને મઝહબે અહલે સુન્નત મસ્લકે હુઝૂર આ'લા હઝરત અલૈહિર્રહમા નું પ્રચાર-પ્રસાર તેઓ દ્વારા થતો રહે અને આપના કલમ ના લેખન નું ક્રમ કામયાબી સાથે ચાલુ રહે.

આમીન.

ખૈર અંદેશ,

અહકર :-
સૈયદ મુહમ્મદ સલીમ અહમદ કાદરી
દારૂલ ઉલૂમ અન્વારે ખ્વાજા - જામનગર

એહલે હદીષ તબલીગ જમાત

નડીઆદ - ૩૮૭ ૦૦૧. જી. ખેડા. (ગુજરાત)

Ahle Hadish Tablig Jamat

NADIAD - 387 001. Dist. Kheda (Gujarat)

નં. બીસ્મીલ્લાહીર્રહમાનીર રહીમ.. તા.05-10-2015

તા. 22-09-15 કો મુકામ નડીઆદ-
[illegible] - [illegible] કે હાથમે શરીઅતકી
[illegible] મુતાબિક [illegible] જમાઅત-
(બરેલવી-મસલક) કી જાનીબ સે...

① [illegible]
② [illegible]

આરે જમીઅતે અહલે-હદીષકી જાનીબસે.
① [illegible] ઔર ② [illegible] -
[illegible] જુમલે દો [illegible] આયા કી
કુછ સવાલો-જવાબકા સીલસીલા હોગા
જીસકી (સવાલો) કા [illegible] રૂપે.
'અહલે-હદીષ જમાઅતકી જાનીબસે [illegible] સવાલ
લીખે ગયે હૈ...

① પહેલા સવાલ. ઈલ્મે-ગૈબકે તઅલ્લુક સે...
(ઈલ્મે-ગૈબ કી શરઈ તઅરીફ ક્યા હૈ? ક્યા
રસુલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ, આલીમુલ
ગૈબ હૈ? અગર હૈ તો કુલ્લી યા જુઝ્વી?
આપકો કુલ ઈલ્મે-ગૈબ એક સાથ અતા હુઆ-
યા તદરીજન-તદરીજન? અગર એક સાથ તો વહ
કબ? ઔર અગર તદરીજન-તદરીજન તો જુમલા
તકમીલ કબ હુઈ? કુરઆન વ સુન્નત કી રોશનીમેં [illegible].
[illegible] [illegible] અપનાને. [illegible]
[illegible] હૈ યા બાદ કે.? (P.T.O.)

એહલે હદીષ તબલીગ જમાત

નડીઆદ - ૩૮૭ ૦૦૧. જી. ખેડા. (ગુજરાત)

Ahle Hadish Tablig Jamat

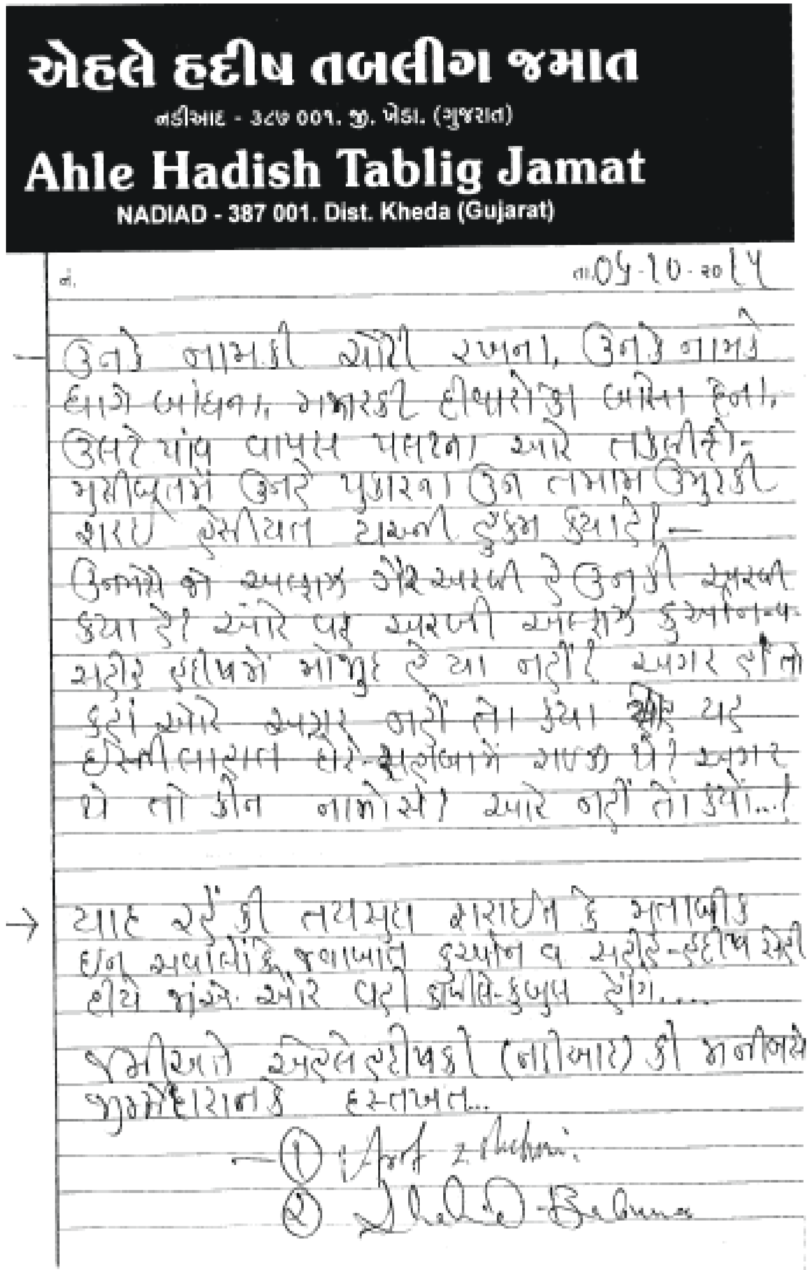
NADIAD - 387 001. Dist. Kheda (Gujarat)

નં. તા.05-10-2015

(2) દુસરા સવાલ અવલીયા-અલ્લાહ કે બારેમેં..
અવલીયા-અલ્લાહકી શરઈ-પહેચાન ક્યા હૈ?
ક્યા વિલાયતકે મનસબ [illegible] શેખ અ. કાદીર-જીલાની [illegible]
અગર હૈ તો [illegible] અવલીયા [illegible] યા નહી?
[illegible] અવલીયા [illegible] હૈ યા [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] તો [illegible] હદીસ.? ઔર [illegible]
[illegible] અગર [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible] ... [illegible]...

(3) તીસરા સવાલ બિદઅતે મુરવ્વજા કે તઅલ્લુક સે.
તીજા, દસવાં, ચાલીસવાં, બારસી, ઉર્સ, સંદલ, -
કુલ-શરીફ, ખતમે-શરીફ, [illegible], મઝાર પર-
[illegible] કરના, ચાદર ચઢાના, ચરાગાં કરના,
[illegible] નામ નઝર કરના, [illegible] કો ચુમના,
[illegible], [illegible], કબ્ર કા તવાફ, ઉનકો
ગુસલ, ઉનકી [illegible], વ [illegible],
[illegible] જબહ કરના, ઉનસે મુરાદે માંગના.

(P.T.O.)

એહલે હદીષ તબલીગ જમાત
નડીઆદ - ૩૮૭ ૦૦૧. જી. ખેડા. (ગુજરાત)

Ahle Hadish Tablig Jamat
NADIAD - 387 001. Dist. Kheda (Gujarat)

નં. તા.૦૫-૧૦-૨૦૧૫

ઉનકે નામકી ચોટી રખના, ઉનકે નામકે
ધાગે બાંધના, મઝારકી દીવારોંકો ચૂમના હૈના,
ઉલટે પાંવ વાપસ પલટના ઔર તકલીફો-
મુસીબતમેં ઉનકો પુકારના ઉન તમામ ઉમુરકી
શરઈ હૈસીયત વાઝેહ ફરમાઈયે!
ઉનમેંસે જો અફઆલ ગૈરશરઈ હૈ ઉનકી શરઈ
દલીલ ક્યા હૈ? ઔર યહ શરઈ અફઆલ કુરઆન-
સહીહ હદીસમેં મૌજૂદ હૈ યા નહીં? અગર હૈં તો
કહાં ઔર અગર નહીં તો ક્યા ઔર યહ
ઈસ્તીલાહાત દૌરે-સહાબામેં રાઈજ થી? અગર
થે તો કૌન નામોંસે? ઔર નહીં તો ક્યોં...!

યાદ રહે કી તયશુદા શરાઈત કે મુતાબિક
ઇન સવાલોંકે જવાબાત કુરઆન વ સહીહ-હદીસ સે હી
દીયે જાયેંગે ઔર વહી કાબિલે-કુબૂલ હોંગે....
જમીઅતે એહલેહદીષકી (નડીઆદ) કી જાનિબસે
ઝીમ્મેદારાન કે દસ્તખત...
(1) [signature]
(2) [signature]

જમાઅતે એહલે હદીષ (ગૈરમુકલ્લિદીન) નડીઆદ કી જાનિબ સે મૌસૂલ ખત કો પઢને મેં આસાની હો, ઇસ લિયે ઉસ ખત કો કમ્પ્યુટરરાઇઝ઼ કર કે ઝ઼ૈલ મેં હર્ફ઼-બ-હર્ફ઼ પૈશ કિયા ગયા હૈ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ તા.૦૬-૧૦-૨૦૧૫

તા. ૨૨/૦૯/૨૦૧૫ કો મુકામ નડીઆદ શાહીદ ભાઈ બાબુન કે ઘર પે શરીઅત કી સમઝ કે લિયે એહલે સુન્નત વલ જમાઅત (બરેલ્વી-મસ્લક) કી જાનિબ સે......

(૧) ઇમ્તિયાઝ ભાઈ

(૨) અ.રજ્જાક ભાઈ ઔર જમીઅતે એહલે હદીષ કી જાનિબ સે

(૧) આરીફ ભાઈ ઔર (૨) શાહીદ ભાઈ મીલે થે જિસમેં યે મશ્વરા પાયા કિ કુછ સવાલો-જવાબ કા સિલસિલા હોગા. જિસકા (સવાલો) કા આગાઝ કરતે હુએ એહલે હદીષ જમાત કી જાનિબ સે યે સવાલ લિખા ગયા હૈ.......

(૧) <u>પહેલા સવાલ ઇલ્મે ગૈબ કે તઅલ્લુક સે</u>

ઇલ્મે ગૈબ કી શરઈ તારીફ઼ ક્યા હૈ ? ક્યા રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ તઆલા અલૈહિ વસલ્લમ આલિમુલ ગૈબ થે ? અગર હાં તો કુલ્લી યા જુઝ઼વી ? આપકો કુલ ઇલ્મે ગૈબ એક સાથ અતા હુવી થી યા શયઅન શયઅન? અગર એક સાથ તો વો કબ ?

ઔર અગર શયઅન-શયઅન તો ઝમાના તકમીલ ક્યા હૈ? કુરઆન વ સુન્નત કી રોશની મેં મતલુબ. ઇફ્કે આએશા વાકેઆએ મહુના અતાએ ઇલ્મ સે કબ્લ કે વાકેઆત હૈં યા બાદ કે ?

(૨) દુસરા સવાલ અવલીયા અલ્લાહ કે બારે મેં

અવલીયા અલ્લાહ કી શરઈ પહેચાન ક્યા હૈ ? ક્યા વિલાયત કે મુન્તહા શૈખ અ.કાદીર જીલાની ર.હ. અગર હાં તો ખૈરૂલ-કુરૂન અવલીયા થે યા નહીં ? ઔર હમેં અવલીયા બન્નેકા હુક્મ હૈ યા છુડને કા ? ક્યા દલાઇલ....... દોરે હાજીર મેં જીનકો અવલીયા કહકર દાનીશ્તા યા નાદાનીશ્તા મરાસીમે ઉબુદીયત ઉનકે લીયે અદા કીએ જા રહે હૈ યે સબ બીલ-જઝ્મ અવલીયા હી હૈ ? ફર્ઝ ઇબાદાત સે દૂર ઔરતોં કી મુશાબીહત ઇખ્તિયાર કરને વાલા ખુદ કો અલ્લાહ કી બીવી (નઊઝુબિલ્લાહ) સમજનેવાલા વલી હો સકતા હૈ ? અગર હાં તો શરઈ દલીલ ? ઔર નહીં તો અલ મલ્ફુઝ મેં મઝકૂર મુસા સુહાગ પર ઇઝહાર યા ? ગૌસ, કુતુબ, અબ્દાલ, નજીબ, વલી, દુર્વેશ, મુર્શીદ વ શૈખ વગૈરા કી શરઈ તારીફ મઆ દલાઇલ....

(૩) તીસરા સવાલ બીદઅતે મુરવ્વજહ કે તઅલ્લુક સે

તીજા, દસવાં, ચાલીસવાં, બરસી, ઉર્સ, સંદલ, ફુલ-શરીફ, ખત્મ-શરીફ, સજાદા-નશીની, મજાવરી, કબ્રે પુખ્તા કરના, ચાદર ચઢાના, ચરાંગાં કરના, સાહીબે-કબ્ર કે નામ નઝર કરના, સાહીબે-કબ્ર કા રૂકુઅ-સજદહ, કિયામે-તઅઝીમી, કબ્ર કા તવાફ, ઉનકા ગુસ્લ, ઉનકી તઝઈન, વ આરાઇશ, વહાં જાનવર ઝીબહ કરના,

ઉનસે મુરાદે માંગના, ઉનકે નામ કી ચોટી રખના, ઉનકે નામ કે ધાગે બાંધના, મઝાર કી દીવારોં કા બોસા દેના, ઉલટે પાંવ વાપસ પલટના ઔર તકલીફો-મુસીબત મેં ઉન્હેં પુકારના ઉન તમામ ઉમુરકી શરઈ હૈસીયત યઅ્ની હુક્મ ક્યા હૈ ? ઉનમેંસે જો અલ્ફાઝ ગૈર અરબી હૈ ઉનકી અરબી ક્યા હૈ ? ઔર વહ અરબી અલ્ફાઝ કુરઆન-વ-સહીહ હદીષ મેં મૌજૂદ હૈ યા નહીં ? અગર હાં તો કહાં ? ઔર અગર નહીં તો ક્યા યહ ઇસ્તીલાહાત દૌરે-સહાબા મેં રાઇઝ થે ? અગર થે તો કિન નામોં સે ? ઔર નહીં તો ક્યોં ?

યાદ રહેં કી તયસુદા શરાઇત કે મુતાબીક ઇન સવાલોં કે જવાબાત કુરઆન વ સહીહ હદીષ સે હી દીયે જાએં. ઔર વહી કાબીલે કુબુલ હોંગે.

જમાઅતે એહલે હદીષ કી (નડીઆદ) કી જાનીબ સે

જીમ્મેદારાન કે દસ્તખત..... (૧) આરીફ ભાઈ
(૨) શાહીદ ભાઈ

મુંદરજાબાલા ખત મેં પૂછે ગએ તીન(૩) સવાલાત મેં સે પહેલે સવાલ યઅ્ની ઇલ્મે ગૈબ કે તઅલ્લુક સે કુરઆન ઔર હદીષ કી રૌશની મેં મુફસ્સલ જવાબ

સફા નંબર ૨૫ સે શુરૂ

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْم
نَحْمَدُہٗ وَنُصَلِّی وَنُسَلِّمُ عَلٰی رَسُوْلِہِ الْکَرِیْم
اَلصَّلوٰۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ

અલ-જવાબ :-

અહલે સુન્નત-વ-જમાઅત-નડીયાદ ઔર
આણંદ કે અદના ખાદિમ :-

(૧) ઇમ્તિયાઝ ઇકબાલ વોરા
પતા :- નૂરી એન્ટરપ્રાઇઝ, ગુજરાતી ચોક કે કરીબ,
ડો. વોરા હોસ્પિટલ કે સામને, આણંદ

(૨) અબ્દુર્રઝ્ઝાક અબ્દુસ્સમદ વોરા, પતા :- આનંદ સોસાયટી,
નૂરે મુહમ્મદી મસ્જિદ કે કરીબ, આણંદ

કી જાનિબ સે જમાઅતે અહલે હદીષ નડીયાદ કે
(૧) આરિફ ભાઈ ઔર (૨) શાહિદ ભાઈ કી તરફ :-

السَّلَامُ عَلَیْنَا وَعلٰی مَنِ اتَّبَعَ الْھُدٰی

"અસ્સલામો-અલયના-વ-અલા-મનિત-તબઅલ-હુદા"

આપકા તારીખ ૬-૧૦-૨૦૧૫ કા ખત બ-હૈસિયતે સવાલ નામા કે મૌસૂલ હુવા. આપકા યે સવાલ-નામા દેખકર કોઈ ભી કમ-મિકદાર કી ઇલ્મી સલાહિયત રખને વાલા સમઝ જાએગા કે ગુમનામી કે પર્દે મેં રહને વાલે આપકી જમાઅતે એહલે હદીષ કે કોઈ ભી નીમ-ખ્વાન્દા મોલ્વી સાહબ ને આપકો યે સવાલ નામા ઇમ્લા કરાયા હૈ. આપ દોનોં સવાલ કુનિન્દા દીની માલૂમાત સે કિતને કૌરે હૈં, વો આપકી તેહરીર સે ષાબિત હોતા હૈ. આપ કા ખત ઇલ્મી એતબાર સે ઇસ કાબિલ હી નહીં કે ઉસકા જવાબ મરકૂમ કિયા જાએ. ફિર ભી હમ અપના વક્ત સર્ફ કર કે સિર્ફ

ઇસ લિયે જવાબ લિખ રહે હૈં કિ અગર જવાબ ન લિખા, તો આપ લોગ ઉછલ-કૂદ કર ઝમીનો-આસમાં કે કુલાબે મિલા દેંગે કે હમારે ખત કા સુન્નીઓ ને કોઈ જવાબ નહીં દિયા.

ચંદ ઉમૂર કાબિલે-તવજ્જોહ હૈં.

(૧) આપને જિસ કાગઝ પર સવાલ નામા લિખ કર ભેજા હૈ, વો આપકી જમાઅત કા ફર્ઝી લેટરપેડ માલૂમ હોતા હૈ. ક્યૂંકિ ઉસ લેટરપેડ મેં આપકી જમાઅત કા પતા યા ફોન નંબર છપા હુવા નહીં હૈ. સિર્ફ જમાઅત કા નામ ઔર શહર કા નામ લિખા હૈ.

(૨) ખત કી ઝુબાન ઉર્દુ હૈ, લેકીન રસ્મુલ ખત ગુજરાતી હૈ. જિસ સે પતા ચલતા હૈ કિ આપ ઉર્દુ રસ્મુલ ખત સે ના-વાકિફ ઔર અંજાન હૈં. ફિર ભી ઇખ્તેલાફી મસાઇલ કે સમંદર મેં કૂદને કી જુર્અત કરતે હૈં. કહીં ડૂબ ન જાએં?

(૩) ગુજરાતી રસ્મુલ-ખત કા અંદાઝે તેહરીર ભી ઇતના જાહિલાના તૌર કા હૈ કે ગ્રામર ઔર ઇમલા સે કોઈ વાસ્તા હી નહીં. કોઈ ઉર્દુ મેં બોલતા ગયા ઔર આપ ઉન અલ્ફાઝોં કો ગુજરાતી તેહરીર કા જામા પહેનાતે ગએ.

(૪) જિસને ભી આપકો સવાલ લિખવાએ હૈં, વો સાહબ ભી ઇલ્મી બે-બઝાઅતી કે મરીઝ હૈં. સવાલ કૈસે કાઇમ કરના ઔર સવાલ સે ઇસ્તિફસાર કી નૌઇય્યત, ઉન્વાન કા તસલસુલ, ઉસૂલી ઔર ફુરૂઈ મસાઈલ કા ફર્કે બય્યન, વગૈરહ ઝરૂરી ઉમૂર કો બાલાએ તાક રખકર વહી પૂરાને, ઘીસે ઘીસાએ ઔર ચબાએ હૂએ સવાલાત કો દોહરાયા હૈ.

ખૈર !

આપકી ઇન કોતાહિયાં, જેહાલત ઔર ઇલ્મી માલૂમાત સે બે ખબરી સે સર્ફે-નઝર કરતે હુએ આપકે સવાલાત કા જવાબ લિખ રહે હૈં. જો હસ્બે ઝૈલ હૈં :-

સવાલ નં.૧ કા જવાબ :-

▣ **ઇલ્મે ગૈબ** કે તઅલ્લુક સે હૈ. એક બાત આજ સે હી નહીં બલ્કે હુઝૂરે અકદસ, જાને ઈમાન સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઝમાને સે ષાબિત હૈ કે સિર્ફ આપ લોગ હી નહીં બલ્કે હર બાતિલ ફિર્કે વાલોં ને હમેંશા યહી એતરાઝ કિયા હૈ કિ મઆઝલ્લાહ **હુઝૂરે અકદસ, આલિમે-મા-કાના-વમા-યકૂન** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો ઇલ્મે ગૈબ નહીં થા ઔર અપને ઇસ બાતિલ અકીદે કે ષુબૂત મેં કુરઆને મજીદ કી ઉન આયતોં કો બ-તૌરે દલીલ પૈશ કરતે આએ હૈં, જિન આયાત મેં **અલ્લાહ તઆલા** કે **ઝાતી ઇલ્મ** કા ઝિક્ર હૈ ઔર ઇસ 'ઝાતી ઇલ્મ' કા ગૈરે ખુદા પર ઇત્લાક કરને કા ઇન્કાર ફરમાયા ગયા હૈ.

હાલાં કે કુરઆને મજીદ મેં દોનોં કિસ્મ કી આયાત મૌજૂદ હૈં. બઅઝ આયાત મેં ગૈરૂલ્લાહ કે લિયે ઇલ્મે ગૈબ કા સાફ ઇન્કાર ફરમાયા ગયા હૈ ઔર બઅઝ આયાત મેં ગૈરૂલ્લાહ કે લિયે અલ્લાહ તઆલા કી અતા સે ઇલ્મે ગૈબ કા હોના ષાબિત હૈ. અલ-મુખ્તસર ! કુરઆન શરીફ મેં ગૈરૂલ્લાહ કે લિયે ઇલ્મે ગૈબ કી નફી ઔર ઇસ્બાત દોનોં કિસ્મ કી આયતેં મૌજૂદ હૈં. સચ્ચા મો'મિન દોનોં કિસ્મ કી આયાત પર ઈમાન રખતા હૈ, જબકે બદઅકીદા મુનાફિક બઅઝ કો માનતા હૈ ઔર બઅઝ કા ઇન્કાર કરતા હૈ. જૈસા કે કુરઆને મજીદ મેં ઇસ બાત કા ઝિક્ર હૈ કિ :-

"اَفَتُؤمِنُوْنَ بِبَعْضِ الْكِتٰبِ وَتَكْفُرُوْنَ بِبَعْضٍ" (قرآن شریف، پارہ:۱، سورۃ البقرہ، آیت:۸۵)
ترجمہ:- "تو کیا خدا کے کچھ حکموں پر ایمان لاتے ہو اور کچھ سے انکار کرتے ہو" (کنزالایمان)

★ અમ્રે દીન કા મદાર કે જિસ પર નજાત મૌકૂફ હૈ, વો પૂરે યઅની મુકમ્મલ કુરઆન પર ઈમાન લાના હૈ. અકષર ગુમરાહ યૂંહી ગુમરાહ હૂએ કે બઅઝ આયતોં પર ઈમાન લાએ ઔર બઅઝ આયતોં કા ઇન્કાર કર બૈઠે. જૈસે કે ફિર્ક-એ કદરિયા, જબરિયા, મરજિયા વગૈરહ.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે કલામ કુરઆને મજીદ મેં ઇલ્મે ગૈબ બરાએ ગૈરૂલ્લાહ કે તઅલ્લુક સે **'નફી'** (ઇન્કાર) ઔર **'ઇસ્બાત'** (સાબિત હોના) દોનોં કિસ્મ કી આયતેં મૌજૂદ હૈં. 'નફી' ભી ઐસી હૈ કે જો ટલ નહીં સકતી ઔર 'ઇસ્બાત' ભી ઐસા હૈ કે જિસ મેં અસ્લન શુબ્હા નહીં. "નફી" ઔર "ઇસ્બાત" દોનોં હક હૈં ઔર દોનોં ઈમાન હૈં. ઇન દોનોં મેં સે જિસ ને કિસી એક બાત કા ઇન્કાર કિયા, ઉસને પૂરે કુરઆન કા ઇન્કાર કિયા. મિષાલ કે તૌર પર અગર કોઈ શખ્સ ગૈરે ખુદા કે લિયે ઇલ્મેગૈબ કા ઐસા મુત્લક ઇન્કાર કરે કે કિસી ભી તરહ ગૈરે ખુદા કે લિયે ઇલ્મે ગૈબ હોના માને હી નહીં, વો ઉન આયાત કા ઇન્કાર કર રહા હૈ, જિન આયાત મેં ગૈરે ખુદા કે લિયે અતાઈ ઇલ્મે ગૈબ કા હોના ષાબિત હોતા હૈ.

ઇસી તરહ કોઈ શખ્સ ગૈરે ખુદા કા મુત્લક ઝાતી ઇલ્મે ગૈબ ઇસ તરહ ષાબિત કરે કે "નફી" (ઇન્કાર) કો માને હી નહીં. વો ઉન આયતોં સે કુફ્ર કર રહા હૈ, જો નફી ફરમાતી હૈં.

મુસલમાન જો સચ્ચે દિલ સે કુરઆને મજીદ કો અલ્લાહ કા કલામ હોને પર ઈમાન રખતા હૈ, વો "નફી" ઔર "ઇસ્બાત" દોનોં પર ઈમાન લાતા હૈ ઔર મુખ્તલિફ રાહોં મેં પડ કર ઇધર ઉધર ભટકતા નહીં. લૈકિન જિસ કે દિલ મેં નિફાક હોતા હૈ યા છુપા હુવા કુફ્ર હોતા હૈ, વો કુરઆન કી બઅઝ આયતોં કો માનતા હૈ ઔર બઅઝ આયતોં કો નહીં માનતા. ઉસ કા ન

માનના ઇસ તરહ કા નહીં હોતા કે વો આયત કા સાફ ઇન્કાર નહીં કરતા. યે નહીં કહેતા કે મૈં ઇસ આયત કો નહીં માનતા બલ્કે વો આયત કા ગલત તર્જુમા યા તા'વીલ કરતા હૈ ઔર આયત કા જો અસ્લ મકસદ, મફહૂમ, મઅના ઔર મુરાદ હોતા હૈ, ઉસ મેં તગય્યુર પૈદા કર કે **"અ-ફ-તૂઅ્મેનૂના-બે-બઅદિલ-કિતાબે-વ-તકફોરૂના-બે-બઅદ"** કા મિસ્દાક બનકર ગુમરાહ હોતા હૈ ઔર લોગોં કો ભી ગુમરાહ કરતા હૈ.

◈ આપને પહેલે સવાલ કે ઝિમ્ન મેં કુલ **આઠ(૮)** સવાલ લિખ દિયે હૈં. જો હસ્બે ઝૈલ હૈં :-

૧/૧. ઇલ્મે ગૈબ કી શરઈ તા'રીફ ક્યા હૈ ?

૧/૨. રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ આલિમુલ ગૈબ થે ? જિસકા મતલબ યે કીજિયે કે ક્યા હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઇલ્મે ગૈબ જાનતે થે ?

૧/૩. અગર હુઝૂર સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઇલ્મે ગૈબ જાનતે થે, અગર હાં, તો કુલ્લી યા જુઝવી ?

૧/૪. આપકો કુલ ઇલ્મે ગૈબ એક સાથ અતા હુઈ **(હુવા)** થી યા શયઅન-શયઅન ?

૧/૫. અગર એક સાથ તો વો કબ ?

૧/૬. ઔર અગર શયઅન-શયઅન તો ઝમાના તકમીલ ક્યા હૈ ?

૧/૭. વાકચ-એ-ઇફ્કે આએશા અતા-એ-ઇલ્મે ગૈબ સે કબ્લ કા વાકેઆ હૈ યા બાદ કા ?

૧/૮. વાકચ-એ-મહુના **(બીરે-મઉના)** અતા-એ-ઇલ્મે ગૈબ સે કબ્લ કા વાકેઆ હૈ યા બાદ કા ?

મુંદરજા બાલા આઠ(૮) સવાલાત કા અગર ફકીર તફસીલી જવાબ લિખે, તો સૈંકડો સફહાત દરકાર હોં ઔર જિસે પઢકર આપ જૈસે મુન્કેરીન દીવાર મેં અપના સર પટક કર રેહ જાએંગે. લેકિન યહાં હર સવાલ કા બહોત હી ઇખ્તેસાર (સંક્ષિપ્ત) કે સાથ જવાબ લિખા જા રહા હૈ.

સવાલ નં. ૧/૧ કા જવાબ

"ઇલ્મે ગૈબ કી શરઈ તા'રીફ ક્યા હૈ ?"

▣ **"તફસીરે બૈઝાવી"** મેં કુરઆને મજીદ કી આયત **"યૂઅ્મેનૂના-બિલ-ગૈબ"** કે તહત હૈ કિ :-

"اَلْمُرَادُ بِهٖ اَلْخَفِیُّ الَّذِیْ لَا یُدْرِکُهُ الْحِسُّ وَلَا تَقْتَضِیْهِ بَدِیْهَةُ الْعَقْلِ"

حوالہ:. "انوار التنزیل واسرار التاویل" المعروف "بتفسیر بیضاوی"
مفسر :. ناصرالدین ابوسعید، عبداللہ بن عمر بن محمد بیضاوی (المتوفی ۶۸۵ھ) ، الناشر:. دار احیاء التراث العربی، بیروت، طبع اول، ۱۴۱۸ھ، جلد: ۱، صفحہ: ۳۸

ترجمہ:-
" غیب اس پوشیدہ چیز کا نام ہے، جس کو حس (یعنی محسوس کرنے کی قوت) ادراک (پانا) نہیں کرتی اور بداہتاً یعنی بغیر سوچے سمجھے پا نہیں لیتی۔"

▣ મુંદરજા બાલા ઇબારત કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"ગૈબ ઉસ પોશીદા ચીઝ કા નામ હૈ, જિસ કો 'હિસ' (મહેસૂસ કરને કી કુવ્વત) ઇદરાક નહીં કરતી ઔર બેદાહતન યઅની બગૈર સોચે સમઝે પા નહીં લેતી."

▣ **અરબી ઇબારત કા હવાલા :-**

"અન્વારૂત-તન્ઝીલ-વ-અસ્રારૂત-તા'વીલ", મઅરૂફ-બઃ-**"તફસીરે-બૈઝાવી"**, મુફસ્સિર :- નાસિરૂદ્દીન અબૂ સઈદ અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર બિન મુહમ્મદ બૈઝાવી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૬૮૫, પ્રકાશક :- દાર અહયાએ તુરાષુલ અરબી, બૈરૂત-લેબનાન, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૧૮, **જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૩૮**

★ **"તફસીરે કબીર" મેં ઇસી આયત કે ઝિમ્ન મેં ઇમામ ફખરૂદ્દીન રાઝી અલૈહિર્રહમતુંવ-વ-રિદવાન ફરમાતે હૈં કિ:-**

"قَوۡلُ جَمۡهُوۡرِ الۡمُفَسِّرِيۡنَ اَنَّ الۡغَيۡبَ هُوَالَّذِیۡ يَكُوۡنُ غَائِبًا عَنِ الۡحَاسَّةِ"

حوالہ:. "مفاتيح الغيب" المعروف "بتفسير كبير" مفسر :. ابو عبدالله محمدبن عمر بن حسن،الملقب :. بفخرالدين رازى،(المتوفىٰ ٦٠٦ھ) ، الناشر:. دار احياء التراث العربى، بيروت، الطبعة الثالث ١٤٢٠ھ، جلد: ٢، صفحه: ٢٧٣

ترجمہ:۔

"جمہور مفسرین کا قول ہے کہ غیب وہ ہے، جو حواس سے غائب ہو۔"

મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા :-

"જમહૂર મુફસ્સેરીન કા કૌલ હૈ કિ ગૈબ વો હૈ, જો હવાસ સે ગાઇબ હો."

▣ **અરબી ઇબારત કા હવાલા :-**

"મફાતીહુલ-ગૈબ", મઅરૂફ-બઃ- **"તફસીરે-કબીર"**, મુફસ્સિર :- અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બિન ઉમર બિન હસન, મુલક્કબ-બઃ-ઇમામ ફખરૂદ્દીન રાઝી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૬૦૬, પ્રકાશક :- દાર અહયાએ તુરાષુલ અરબી, બૈરૂત-લેબનાન, આવૃતિ ત્રીજી, સ.હિ. ૧૪૨૦, **જિલ્દ-૨, પેઇજ નં. ૨૭૩**

★ **નીઝ ઇસી "તફસીરે કબીર" મેં આગે મરકૂમ હૈ કિ :-**

"هٰذَا الۡغَيۡبُ يَنۡقَسِمُ اِلٰى مَا عَلَيۡهِ دَلِيۡلٌ وَاِلٰى مَا لَيۡسَ عَلَيۡهِ دَلِيۡلٌ..... اَمَّا الَّذِیۡ لَا دَلِيۡلَ عَلَيۡهِ فَهُوَ سُبۡحَانَهٗ وَتَعَالٰى الۡعَالِمُ بِهٖ لَاغَيۡرُهٗ وَ اَمَّا الَّذِیۡ عَلَيۡهِ دَلِيۡلٌ فَلَايَمۡتَنِعُ اَنۡ تَقُوۡلَ : نَعۡلَمُ مِنَ الۡغَيۡبِ مَالَنَاعَلَيۡهِ دَلِيۡلٌ."

حوالہ:. "مفاتيح الغيب" المعروف "بتفسير كبير" مفسر :. ابو عبدالله محمدبن عمر بن حسن،الملقب :. بفخرالدين رازى،(المتوفىٰ ٦٠٦ھ) ، الناشر:. دار احياء التراث العربى، بيروت، الطبعة الثالث ١٤٢٠ھ، جلد: ٢، صفحه: ٢٧٣

ترجمہ:۔

"پھر اس غیب کی دو (٢) قسمیں ہیں۔ ایک وہ جس پر دلیل ہو اور ایک وہ جس پر دلیل نہ ہو۔ پس وہ غیب کا علم کہ جس پر دلیل نہ ہو، وہ علم صرف اللہ تعالیٰ کے ساتھ خاص ہے، نہ کہ کسی اور کے لئے، اور وہ علم غیب کہ جس پر دلیل ہو، اس میں کوئی ممانعت نہیں کہ تم یہ کہو کہ ہم جانتے ہیں غیب کا وہ علم جس پر دلیل قائم ہے۔"

▣ **મુંદરજા બાલા ઇબારત કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-**

"ફિર ઉસ ગૈબ કી દો(૨) કિસ્મેં હૈં. એક વો જિસ પર દલીલ હો ઔર એક વો જિસ પર દલીલ ન હો. પસ વો ગૈબ કા ઇલ્મ કે જિસ પર દલીલ ન હો, વો ઇલ્મ સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કે સાથ ખાસ હૈ, ન કે કિસી ઔર કે લિયે. ઔર વો ઇલ્મે ગૈબ કે જિસ પર દલીલ હો, ઉસમેં કોઈ મુમાનેઅત નહીં કે તુમ યે કહો કે હમ જાનતે હૈં ગૈબ કા વો ઇલ્મ, જિસ પર દલીલ કાઇમ હૈ."

▣ **અરબી ઇબારત કા હવાલા :-**

“મફાતીહુલ-ગૈબ”, મઅરૂફ-બઃ- **“તફસીરે-કબીર”**, મુફસ્સિર :- અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બિન ઉમર બિન હસન, મુલક્ક-બઃ-ઇમામ ફખરૂદ્દીન રાઝી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૬૦૬, પ્રકાશક :- દાર અહયાએ તુરાષુલ અરબી, બૈરૂત-લેબનાન, આવૃતિ ત્રીજી, સ.હિ. ૧૪૨૦, **જિલ્દ-૨, પેઇજ નં. ૨૭૩**

યહાં પર હમને સિર્ફ તીન(3) હવાલે કુરઆને મજીદ કી તફસીર કી મોઅતબર વ મુસ્તનદ કિતાબોં સે દર્જ કર દિયે હૈં. હાલાં કે ઇસ ઉન્વાન પર બહોત સે હવાલે પૈશ કિયે જા સકતે હૈં. લૈકિન હમને સિર્ફ તીન(3) હવાલે પર ઇક્તેફા કિયા હૈ. દીન કી સચ્ચી સમઝ ઔર નિગાહે ઇન્સાફ રખને વાલે કે લિયે યહી કાફી હૈં.

સવાલ નં. ૧/૨ કા જવાબ

“ક્યા રસૂલે કરીમ ઇલ્મે ગૈબ જાનતે થે ?”

યે સવાલ હી ઐસા અહમકાના હૈ કિ સવાલ સુનતે હી તઅજ્જુબ હો. ક્યૂંકિ **હુઝૂરે અકદસ,** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અલ્લાહ તઆલા કે મુકદ્દસ રસૂલ ઔર નબી હૈં. ઔર નબી કા લુગ્વી મઅના (Verbal Meaning) હી **“ગૈબ દાં”** યઅની “ગૈબ કા જાનને વાલા” હોતા હૈ. કુછ હવાલે ઝૈલ મેં પૈશ હૈં :-

★ ઇમામે અજલ, અલ્લામા અહમદ બિન મુહમ્મદ કુસ્તલાની અપની કિતાબ **“મવાહેબુલ-લદુન્નિયા”** મેં ફરમાતે હૈં કિ :-

“اَلنَّبُوَّةُ الَّتِی هِیَ الۡاِطِّلَاعُ عَلَی الۡغَیۡبِ“

حوالہ:. ”اَلۡمَوَاهِبُ اللَّدُنِیَّةُ“ مصنف :. علامہ شہاب الدین احمد بن محمد القسطلانی، (المتوفی سنہ ۹۲۳ھ) ، الناشر :. المکتبة التوفیقیه. القاهره.مصر جلد: ۱ ، صفحہ:۴۶۸

ترجمہ:۔ ”نبوت کے معنیٰ ہی یہی ہیں کہ غیب کا علم جاننا“

▣ **મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-**

“નબુવ્વત કે મઅના હી યહી હૈં કિ ગૈબ કા ઇલ્મ જાનના”

▣ **અરબી ઇબારત કા હવાલા :-**

“અલ-મવાહેબુલ-લદુન્નિયા-બિલ-મિન્હીલ મુહમ્મદિયા”, મુસન્નિફ :- અલ્લામા શિહાબુદ્દીન અહમદ બિન મુહમ્મદ કુસ્તલાની, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૯૨૩, પ્રકાશક :- અલ-મકતબતુલ-તૌફીકિયા, કૈરો-ઇજીપ્ત, **જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૪૬૯**

★ ઇસી કિતાબ **“મવાહેબુલ-લદુન્નિયા”** મેં હૈ કિ :-

”اِنَّ النَّبُوَّةَ مَاخُوۡذَةٌ مِنَ النَّبَاءِ، وَهُوَالۡخَبۡرُ اَیُ اَنَّ اللّٰهَ اَطَّلَعَهٗ عَلیٰ غَیۡبِهٖ“

حوالہ:. ”اَلۡمَوَاهِبُ اللَّدُنِیَّةُ“ مصنف :. علامہ شہاب الدین احمد بن محمد القسطلانی، (المتوفی سنہ ۹۲۳ھ) ، الناشر :. المکتبة التوفیقیه. القاهره.مصر جلد: ۱ ، صفحہ:۴۶۸

ترجمہ:۔

”نبوت کا لفظ ”نباء“ سے بنا ہے۔ ”نَبَاءُ “ خبر کو کہتے ہیں۔ یعنی بے شک اللہ تعالیٰ نے آپ کو اپنے غیب کا علم عطا فرمایا۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દૂ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

“નબુવ્વત કા લફ્ઝ “નબાઅ” સે બના હૈ. “નબાઅ” ખબર કો કહેતે હૈં. યઅની બૈશક, અલ્લાહ તઆલા ને આપકો અપને ગૈબ કા ઇલ્મ અતા ફરમાયા.”

▣ અરબી ઇબારત કા હવાલા :-

“અલ-મવાહેબુલ-લદુન્નિયા-બિલ-મિન્હીલ મુહમ્મદિયા”, મુસન્નિફ :- અલ્લામા શિહાબુદ્દીન અહમદ બિન મુહમ્મદ કુસ્તલાની, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૯૨૩, પ્રકાશક :- અલ-મકતબતુલ-તૌફીકિયા - કૈરો (ઇજીપ્ત) **જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૪૬૮**

★ **ક્યા રસૂલે કરીમ ઇલ્મે ગૈબ જાનતે થે ?** યે સવાલ પૂછ કર હી આપને અપની અસ્લીયત ઝાહિર કર દી હૈ. કિ આપકો **હુઝૂરે અકદસ,** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કે બારે મેં તરદ્દુદ હૈ. ઝરા સહાબા-એ-કિરામ રિદવાનુલ્લાહે તઆલા અલૈહિમ અજમઈન કા અકીદા તો દેખો કે ઉનકા અકીદા ક્યા થા ?

”اَصۡحَابُہٗ صَلَّی اللّٰہُ تعالیٰ عَلَیۡہِ وَسَلَّمَ جَازِمُوۡنَ بِاطِّلَاعِہٖ عَلَی الۡغَیۡبِ“

حوالہ:. ”شرح الزرقانی علی المواھب“ مؤلف :. ابوعبداللہ محمد بن عبدالباقی بن یوسف بن احمد بن شھاب الدین زرقانی.(المتوفیٰ ۱۱۲۲ھ) ، الناشر:. دارالکتب العلمیہ،بیروت ، لبنان . طبع اول - سن طباعت ۱۴۱۷ھ، جلد: ۱۰ ، صفحہ: ۱۱۳

ترجمہ:-

”صحابۂ کرام یقین کے ساتھ حکم لگاتے تھے کہ رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم کو غیب کا علم ہے۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દૂ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

“સહાબા-એ-કિરામ યકીન કે સાથ હુકમ લગાતે થે કિ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો ગૈબ કા ઇલ્મ હૈ.”

▣ અરબી ઇબારત કા હવાલા, ગુજરાતી મેં :-

“શર્હે ઝરકાની-અલલ-મવાહિબ”, મુસન્નિફ :- અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ ઇબ્ને અબ્દુલ બાકી ઇબ્ને યૂસુફ અહમદ ઇબ્ને શિહાબુદ્દીન ઝરકાની, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૧૧૨૨, પ્રકાશક :- દારૂલ કુતુબુલ ઇલ્મીયા, બૈરૂત-લેબનાન, આવૃતિ પહેલી, પ્રકાશન વર્ષ સ.હિ. ૧૪૧૭, **જિલ્દ નં. ૧૦, પેઇજ નં. ૧૧૩**

સવાલ નં.૧/૩ કા જવાબ :-

“અગર હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઇલ્મે ગૈબ જાનતે થે ? અગર હાં, તો કુલ્લી યા જુઝવી ?

સિર્ફ આપકી જમાઅતે એહલે હદીષ નહીં બલ્કે જિતને ભી ગુમરાહ ઔર મુનાફેકીન હૈં મસ્લન વહાબી, દેવબંદી, તબલીગી, કાદયાની વગૈરહ વો હમેંશા **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કે બારે મેં સવાલ ઉઠાતે હૈં ઔર ઉનકા અકીદા હૈ કે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો ઇલ્મે ગૈબ નહીં થા.

અપને ઇસ બાતિલ ઔર કુફ્રિયા અકીદે કે ષુબૂત મેં વો લોગ કુરઆને મજીદ કી ઉન આયાત કો હી પૈશ કરતે હૈં, જિન

આયાત મેં અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કિસી ગૈર કે લિયે ઝાતી ઇલ્મે ગૈબ કા ઇન્કાર ફરમાયા ગયા હૈ. હાલાંકે કુરઆને મજીદ મેં ઐસી મુતઅદ્દિદ આયતેં ભી હૈં, જિનમેં બંદોં કો ઇલ્મે ગૈબ અતા હોને કી સનદેં ઔર ષુબૂત હૈં.

અલ-મુખ્તસર ! કુરઆન શરીફ મેં અલ્લાહ કે સિવા યઅની બંદો કે લિયે ઇલ્મે ગૈબ હોને કા ઇન્કાર ભી કિયા ગયા હૈ ઔર ઇકરાર ભી કિયા ગયા હૈ. યઅની કે **'નફી'** (ઇન્કાર) ઔર **'ઇષબાત'** યઅની મંઝૂર રખના (Confirming) દોનોં કિસ્મ કી આયતેં હૈં. દોનોં હક હૈં ઔર દોનોં પર હમારા ઈમાન હૈં. ક્યૂંકિ :-

▣ **કુરઆન શરીફ મેં સિર્ફ અલ્લાહ હી ઇલ્મે ગૈબ જાનને વાલા હૈ ઔર અલ્લાહ કે સિવા કોઈ ગૈબ કા ઇલ્મ નહીં જાનતા. ઇસ સે મુરાદ "ઇલ્મે ઝાતી" હૈ યઅની બગૈર કિસીકે બતાએ, ખૂદ અપની ઝાત સે જાન લેના. યે ઇલ્મ સિર્ફ ઔર સિર્ફ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે લિયે ખાસ હૈ. અલ્લાહ કે સિવા કિસી કે લિયે મહાલ (ના-મુમ્કિન) હૈ. જો અલ્લાહ કે ઇલ્મે ઝાતી કી તરહ યા ઇલ્મે ઝાતી મેં સે કોઈ ચીઝ અગર યે એક ઝર્રા સે કમતર સે કમતર ગૈરે ખુદા કે લિયે માને, વો યકીનન કાફિર ઔર મુશ્રિક હૈ.**

યહાં ઇતની ગુંજાઇશ નહીં કે **'નફી'** કી વો તમામ આયાત પૈશ કી જાએં. લેહાઝા સિર્ફ એક આયત પૈશ કરતે હૈં :-

" قُل لَّا يَعْلَمُ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ "
(قرآن شریف، پارہ:۲۰،سورۃ النمل، آیت:۶۵)
ترجمہ:۔ " تم فرماؤ، غیب نہیں جانتے جو کوئی آسمانوں اور زمینوں میں ہیں، مگر اللہ تعالیٰ" (کنزالایمان)

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દૂ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-
"તુમ ફરમાદો, ગૈબ નહીં જાનતે જો કોઈ આસમાનોં ઔર ઝમીનોં મેં હૈં, મગર અલ્લાહ તઆલા" (કન્ઝુલઈમાન)
▣ આયત શરીફ કા હવાલા :-
કુરઆન શરીફ, સૂરતુન-નમલ, પારા નં. ૨૦, **આયત નં. ૬૫**

મુંદરજા બાલા આયત મેં અલ્લાહ તઆલા કે સિવાય તમામ કે લિયે ઇલ્મે ગૈબ કા ઇન્કાર ફરમાયા ગયા હૈ. ઇસ ઇલ્મ સે મુરાદ **"ઇલ્મે ઝાતી"** હૈ. અલ્લાહ તઆલા કે ઇલ્મે ઝાતી કે તઅલ્લુક સે હમ અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા અકીદા હસ્બે ઝૈલ હૈ :-

"اَلْعِلْمُ ذَاتِى مُخْتَصٌّ بِالْمَوْلٰى سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰى لَا يُمْكِنُ لِغَيْرِهٖ وَلَوْاَثْبَتَ شَيْئًا مِنْهُ وَلَوْ اَدْنٰى مِنْ اَدْنٰى، مِنْ اَدْنٰى مِنْ ذَرَّةٍ لِاَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِيْنَ فَقَدْ كَفَرَ، وَاَشْرَكَ وَبَارَوَهَلَكَ."
حوالہ:۔ "اَلدُّوْلَةُ الْمَكِّيَّةِ بِالْمَادَةِ الْغَيْبِيَةِ" (عربی) مصنف: امام اہلسنت، مجدد دین وملت، اعلیٰ حضرت امام احمد رضا محقق بریلوی، (المتوفیٰ ۱۳۴۰ھ)، ناشر:۔ قادری بک ڈپو، نومحلّہ مسجد۔ بریلی۔ سن اشاعت:۔ جون ۱۹۸۵ء، صفحہ:۱۷۸
ترجمہ:۔ "علم ذاتی مولیٰ سبحانہ وتعالیٰ کے ساتھ خاص ہے اور اس کے غیر کے لئے محال ہے۔ اور جو کوئی اس میں سے کوئی حصہ جہاں بھر میں کسی کے لئے ثابت کرے، اگرچہ ایک ذرہ سے کمتر وہ یقیناً کافر اور مشرک ہے اور وہ تباہ وبرباد ہوا۔"

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"ઇલ્મે-ઝાતી મૌલા સુબ્હાનહુ વ તઆલા કે સાથ ખાસ હૈ ઔર ઉસકે ગૈર કે લિયે મહાલ હૈ. ઔર જો કોઈ ઉસમેં સે કોઈ હિસ્સા જહાં ભર મેં કિસી કે લિયે સાબિત કરે, અગર યે એક ઝર્રા સે કમતર સે કમતર, વો યકીનન કાફિર ઔર મુશ્રિક હૈ ઔર વો તબાહ વ બરબાદ હુવા."

▣ અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"અદ્દોલતુલ-મક્કિયા-બિલ-માદ્દતિલ-ગયબિયા"
મુસન્નિફ :- ઇમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, આ'લા હઝરત, **ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી**, ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૧૩૪૦, પ્રકાશક :- કાદરી બુક ડિપો, નૌ મહોલ્લા મસ્જિદ, બરૈલી. પ્રકાશન વર્ષ :- જુન, ૧૯૮૫, **પેઇજ નં. ૧૭૮**

▣ **કુરઆન શરીફ મેં ઐસી ભી આયતેં મૌજૂદ હૈં કિ અલ્લાહ તઆલા અપને પસંદીદા રસૂલોં મેં સે જિસે ચાહતા હૈ "ગૈબ કા ઇલ્મ" અતા ફરમાતા હૈ ઔર ઉસ ઇલ્મ કો "ઇલ્મે-ગૈબે-અતાઈ" યઅની અલ્લાહ તઆલા કી અતા ઔર અલ્લાહ તઆલા કે બતાને સે ગૈબ કા ઇલ્મ જાનના કહતે હૈં.**

▣ **ઉમ્મતે મુસ્લેમા યઅની મિલ્લતે ઇસ્લામિયા કે તમામ ઓલોમા-એ-હક કા ઇસ બાત પર ઇજમાઅ (સંગઠન) હૈ કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે દેને સે અંબિયા-એ-કિરામ અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ કો કષીર**

(બહોત) ઔર વાફિર (ભરપૂર/Abnudant) ગૈબોં કા ઇલ્મ હૈ ઔર યે માનના "ઝરૂરિયાતે-દીન" મેં સે હૈ. જો ઇસ કા ઇન્કાર કરે કાફિર હૈ. ક્યૂંકિ ઇસ કા ઇન્કાર કરના સિરે સે (શુરૂઅ સે) નબુવ્વત કા ઇન્કાર કરના હૈ.

(**હવાલા :- "ખાલેસતુલ-એઅતકાદ"**, મુસન્નિફ :- **ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી**, નાસિર :- મક્તબા મશરિક, બરૈલી. પ્રકાશન વર્ષ :- ઇ.સ. ૧૯૮૨, **પેઇજ નં. ૨૩**

યહાં ઇતની ગુંજાઇશ નહીં કે કુરઆન મજીદ મેં ગૈરૂલ્લાહ કે ઇલ્મે ગૈબ યઅની **'ઇષબાત'** કી તમામ આયતેં કે જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે અપને મકબૂલ ઔર ખાસ બંદોં કે ઇલ્મે ગૈબ અતા ફરમાને કા ઝિક હૈ. લિહાઝા એક હી આયત પૈશ કરતે હૈં :-

"وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبِىْ مِنْ رُّسُلِهٖ مَنْ يَّشَآءُ" (قرآن شریف، پارہ:۴، سورۃ ال عمران، آیت:۱۷۹)

ترجمہ:۔
"اور اللہ کی شان یہ نہیں کہ اے عام لوگوں تمہیں غیب کا علم دے دے۔ ہاں اللہ چُن لیتا ہے اپنے رسولوں سے جسے چاہے۔" (کنز الایمان)

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"ઔર અલ્લાહ કી શાન યે નહીં કે એ આમ લોગો ! તુમ્હેં ગૈબ કા ઇલ્મ દે દે. હાં અલ્લાહ ચુન લેતા હૈ, અપને રસૂલોં સે જિસે ચાહે." (કન્ઝુલઈમાન)

▣ આયત શરીફ કા હવાલા :-

કુરઆન શરીફ, સૂર-એ-આલે ઈમરાન, પારા નં. ૪, **આયત નં. ૧૭૯**

યહાં પર સિર્ફ એક આયત પૈશ કી હૈ, જિસ સે યે સાબિત હો રહા હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા અપને રસૂલોં મેં સે જિસે ચાહે ઉસે ઇલ્મે ગૈબ અતા ફરમાતા હૈ. લેહાઝા અલ્લાહ તઆલા ભી ઇલ્મે ગૈબ જાનતા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે ચુને હુવે અંબિયા-એ-કિરામ ભી ઇલ્મે ગૈબ જાનતે હૈં. લૈકિન દોનોં કે જાનને મેં અઝીમ ફર્ક હૈ ઔર વો ફર્ક ઇતના અઝીમ હૈ કે હમ બયાન નહીં કર સકતે. મુખ્તસર સિર્ફ ઇતના સમઝ લો કે અલ્લાહ તઆલા કા ઇલ્મ **"ઝાતી"** હૈ ઔર અંબિયા-એ-કિરામ કા ઇલ્મ **"અતાઈ"** હૈ.

"ઝાતી" ઔર **"અતાઈ"** કા મામલા સિર્ફ ઇલ્મે ગૈબ મેં હી નહીં બલ્કે બેશુમાર મામલોં મેં "ઝાતી" ઔર "અતાઈ" કા ફર્ક હૈ. અગર હમ ઝાતી ઔર અતાઈ કા ફર્ક નહીં કરેંગે, ઔર સિર્ફ **કુરઆને મજીદ** કી આયતોં કા ઝાહેરી મઅના લે કર તર્જુમા ઔર મફહૂમ અખ્ઝ કરેંગે તો હમ ગુમરાહ હો જાએંગે બલ્કે કુરઆને મજીદ કી આયતે કરીમા "يُضِلُّ بِهٖ كَثِيْرًا وَّيَهْدِىْ بِهٖ كَثِيْرًا" (પારા નં.૧, સૂરએ બકર, આયત નં. ૨૬) તર્જુમા :- **"અલ્લાહ બહોત સોં કો ઇસ સે ગુમરાહ કરતા હૈ ઔર બહોત સોં કો હિદાયત ફરમાતા હૈ."** ઇસ આયતે કરીમા કે પહેલે જુઝ યઅની કુરઆન હી સે ગુમરાહ હોનેવાલોં કે મિસ્દાક બનેંગે, લેહાઝા કુરઆન મજીદ કે મઅની, મતલબ, મફહૂમ, મકસદ ઔર મુરાદ કો સમઝના ઝરૂરી હૈ ઔર ઇસ કે લિયે કુરઆને-મજીદ કી તફસીર, અકસામે આયાત, અંદાઝે બયાન કે મુખ્તલિફ શોઅબે, આયત કી શાને નુઝૂલ વગૈરા કા વસીઅ ઇલ્મ ઝરૂરી હૈ. આયત કે સિર્ફ ઝાહેરી મઅના લે કર કુરઆને શરીફ કો સમઝને કી કૌશિશ કરેંગે, તો કુરઆન શરીફ સમઝ મેં નહીં આએગા બલ્કે તુમ્હારી થોડી-બહોત બલ્કે બરા-એ-નામ જો અકલ હૈ વો ભી બરબાદ હો જાએગી.

▣ આપકે ઇસ સવાલ નં. ૧/3 કે ઝિમ્ન મેં પૂછા ગયા ઝિમ્ની

સવાલ, કે **હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઇલ્મે ગૈબ જાનતે થે, વો કુલ્લી થા યા જુઝવી ?**

ઇસ સવાલ કા જવાબ સવાલ નં. ૧/૪ મેં કુરઆન ઔર હદીષ કી રોશની મેં તફસીલ કે સાથ લિખ દિયા જા રહા હૈ. અલહમ્દોલિલ્લાહ ! કુરઆન ઔર હદીષ કી રોશન દલીલોં સે સાબિત કિયા જાએગા કે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ **આલિમે-મા-કાના-વમા-યકૂન** થે. યઅની જો કુછ ભી હો ગયા હૈ ઔર જો કુછ ભી હોને વાલા હૈ, ઉસ કા ઇલ્મ ઉન્હેં અલ્લાહ તઆલા ને અપને ફઝ્લો કરમ સે અતા ફરમા દિયા હૈ. જિસ કો પઢકર સિર્ફ તુમ્હારી હી નહીં બલ્કે તુમ્હેં ગુમરાહ કરને વાલે તુમ્હારે **"ઉસ્તાદોં"** કી ભી આંખેં ફટી કી ફટી રેહ જાએંગી.

સવાલ નં. ૧/૪, ૧/૫ ઔર ૧/૬ કા જવાબ

- ★ **આપકો કુલ ઇલ્મે ગૈબ એક સાથ અતા હુઈ (હુવા) થી યા શયઅન-શયઅન ?**
- ★ **અગર એક સાથ તો વો કબ ?**
- ★ **ઔર અગર શયઅન-શયઅન તો ઝમાના તકમીલ ક્યા હૈ ?**

મુંદરજા બાલા તુમ્હારે તીનોં સવાલાત મેં સે પહેલા સવાલ યઅની મુસલસલ **સવાલ નં. ૧/૪** સે તુમ્હારી નરી-જહાલત આશકાર હો રહી હૈ. આપને ઇલ્મે ગૈબ કે લિયે લિખા હૈ કે **"અતા હુઈ થી"** હાલાં કે સહીહ જુમ્લા યે હૈ કિ **"અતા હુવા થા"**. લૈકિન આપને લફ્ઝે ઇલ્મ કો **"મુઝક્કર"** (Male/Masculine=નર) લિખને કે બજાએ **"મુઅન્નષ"** (Feminine/

માદા) લિખા હૈ. આપ જિત્ની ચાહેં ઇત્ની લુગાત (Vocabulary=શબ્દકોશ) ઉઠા કર દેખ લેં. હર લુગત મેં લફ્ઝે **"ઇલ્મ"** કો મુઝક્કર હી લિખા ગયા હૈ. કિસી ભી લુગત મેં લફ્ઝે ઇલ્મ કો મુઅન્નષ નહીં લિખા ગયા. લેકિન આપને લફ્ઝે ઇલ્મ કો મુઝક્કર કે બજાએ મુઅન્નષ લિખકર અપની અસ્લિયત ઝાહિર કર દી હૈ કે જિસ કો લફ્ઝે ઇલ્મ કે મુઝક્કર યા મુઅન્નષ હોને કી ભી તમીઝ નહીં વો **નબી કે ઇલ્મ કી મિકદાર પર એતરાઝ કરને કી બદ-તમીઝી કર રહા હૈ.** બલ્કે હર મુન્કિરે ઇલ્મે ગૈબે નબી અપને દિલ કી ખરાશ ઔર દુશ્મની નિકાલને કે લિયે હાથ મેં ગુસ્તાખી ઔર તૌહીન કા થર્મોમીટર (Thermometer) લે કર નબી કા ઇલ્મ નાપને કી કૌશીશ કરતા હૈ કે **કિત્ના થા ? થોડા થા યા ઝયાદા ?** ઇન અકલ કે અંધો કો કુરઆને મજીદ કી વો આયતેં ઔર વો અહાદીષેં મુબારકા નઝર હી નહીં આતીં જિન મેં **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કા રોશન (Apparent) સુબૂત હૈ.

આયત

" عٰلِمُ الْغَیْبِ فَلَا یُظْهِرُ عَلٰی غَیْبِهٖۤ اَحَدًا ہ اِلَّا مَنِ ارْتَضٰی مِنْ رَّسُوْلٍ" (قرآن شریف، پارہ:۲۹،سورۃ الجن،آیت:۲۶،۲۷)

ترجمہ:۔

" غیب کا جاننے والا۔وہ اپنے غیب پر کسی کو مسلط نہیں کرتا،سوائے اپنے پسندیدہ رسولوں کے۔" (کنزالایمان)

આયત કે ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"ગૈબ કા જાનને વાલા, વો અપને ગૈબ પર કિસીકો મુસલ્લત નહીં કરતા, સિવાય અપને પસંદીદા રસૂલોં કે" (કન્ઝુલઈમાન)

▣ **આયત શરીફ કા હવાલા :-**

"કુરઆન શરીફ", પારા નં.૨૯, સૂરએ જીન, **આયત નં. ૨૬ વ ૨૭**

ઇલ્મે ગૈબ કા મુંદરજા બાલા આયત મેં અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કિસી ગૈર કે લિયે ઇન્કાર ફરમાયા ગયા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કિસી ગૈર કે લિયે **"ઇકરાર"** ભી ફરમાયા ગયા હૈ. એક આયત મેં **ઇન્કાર** ઔર **ઇકરાર** દોનોં હૈં. બઝાહિર તો તઝાદ (વિરોધાભાસ) માલૂમ હોતા હૈ, લેકિન યે હકીકત હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા કે મુકદ્દસ કલામ મેં કહીં ભી તઝાદ નહીં. અગર સિર્ફ ઝાહેરી મઅન-એ-અલ્ફાઝ કો હી આપ ગૈરમુકલ્લિદોં કી તરહ ચિપક કર રહેંગે, તો તઝાદ માલૂમ હોગા. લેકિન અહલે સુન્નત વ જમાઅત કે અઝીમુલ મરતબત મુફસ્સિરીન ને નૂરે ઈમાન કી રોશની મેં કુરઆને મજીદ કી આયત કે અલ્ફાઝ કે સિર્ફ જાહેરી મઅના હી પર ઇક્તેફા નહીં કરતે, બલ્કે આયત કા મફહૂમ, મકસદ, મુરાદ, મતલબ, શાને નુઝૂલ વગૈરા કો મલ્હૂઝ રખકર કુરઆને મજીદ કી સહીહ તફહીમ ઔર ઇફહામ કી સલાહિયત રખતે હૈં. લિહાઝા મુંદરજા બાલા આયત કી સહીહ તફહીમ યે હૂઈ કે :-

★ **આયત મેં અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કે લિયે ઇલ્મે ગૈબ કા જો ઇન્કાર ફરમાયા ગયા હૈ, ઉસ સે મુરાદ "ઝાતી ઇલ્મે ગૈબ" હૈ.**

★ **આયત મેં અલ્લાહ કે પસંદીદા રસૂલોં કે લિયે ઇલ્મે ગૈબ કા જો ઇકરાર ફરમાયા ગયા હૈ, ઉસ સે મુરાદ "અતાઈ ઇલ્મે ગૈબ" હૈ.**

ઇસી તરહ અહાદીષે કરીમા મેં ભી **"ઝાતી ઇલ્મ"**

ઔર **"અતાઈ ઇલ્મ"** કે ફર્ક કી વજહ સે ઇન્કાર ઔર ઇકરાર ફરમાયા ગયા હૈ. બઅઝ હદીષોં મેં ઐસા ઝિક્ર હૈ કિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને ફરમાયા કે **મૈં ગૈબ કા ઇલ્મ નહીં જાનતા** ઔર બઅઝ હદીષોં મેં ઐસા ઝિક્ર હૈ કે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને **"મા-કાના-વ-મા-યકૂન"** યઅની "જો કુછ ભી હો ગયા હૈ ઔર જો કુછ ભી હોને વાલા હૈ" ઉસકી ખબરેં દી હૈં. તો ઇન દોનોં કિસ્મ કી હદીષોં સે સાબિત હોતા હૈ કે હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને ઇલ્મે-ગૈબ જાનને સે જો ઇન્કાર ફરમાયા હૈ, ઉસ સે મુરાદ **"ઝાતી ઇલ્મે ગૈબ"** હૈ ઔર જિસ ગૈબ કે જાનને કા ઇકરાર ફરમાયા હૈ, ઉસ સે મુરાદ **"અતાઈ ઇલ્મે ગૈબ"** હૈ.

હમારે મુંદરજા બાલા દાવે પર હમારી દલીલ પાંચ સો સાલ સે ભી ઝયાદા પૂરાની કિતાબ કા હવાલા હમ ઝૈલ મેં પૈશ કરતે હૈં.

"لَمْ یَنْفَ اِلَّا الدِّرَایَۃَ مِنْ قِبَلِ نَفْسِہٖ وَمَا نَفَی اَلدِّرَایَۃَ مِنْ جِھَۃِ الْوَحْیِ"

حوالہ:۔ "تفسیر غرائب القرآن ورغائب الفرقان" المعروف بہ تفسیر نیشاپوری۔ مفسر:۔ امام نظام الدین حسن بن محمد بن حسین نیشاپوری۔ (المتوفی ۸۵۰ھ)
الناشر:۔ (۱) دار الکتب العلمیہ، بیروت، لبنان۔ طبع اول ۱۴۱۶ھ، جلد:۶، صفحہ:۱۸۰
(۲) مصطفیٰ البابی۔ مصر۔ جلد:۸، صفحہ:۲۶

ترجمہ:۔
"رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم نے اپنی ذات سے جاننے کی نفی (انکار) فرمائی ہے۔ خدا کے بتائے سے جاننے کی نفی نہیں فرمائی۔"

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને અપની ઝાત સે જાનને કી નફી (ઇન્કાર) **ફરમાઈ હૈ. ખુદા કે બતાને સે જાનને કી નફી નહીં ફરમાઈ."**

▣ અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"તફસીર ગરાઇબુલ કુરઆન-વ-રગાઇબુલ ફુરકાન", અલ-મઅરૂફ-બઃ-**"તફસીરે-નૈશાપૂરી"**, મુફસ્સિર :- ઇમામ નિઝામુદ્દીન હસન બિન મુહમ્મદ બિન હુસૈન નૈશાપૂરી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૮૫૦

પ્રકાશક :-

(૧) દારૂલ કુતુબુલ ઇલ્મિયા - બૈરૂત (લેબનાન) આવૃતિ પહેલી, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૧૬, **જિલ્દ નં. ૬, પેઇજ નં. ૧૮૦**

(૨) મુસ્તફા અલ-બાબી, મિસ્ર, **જિલ્દ નં. ૮, પેઇજ નં. ૨૬**

હુઝૂરે અકદસ કે ઇલ્મ કી વુસ્અત :-

અબ હમ ચંદ અહાદીષે કરીમા હદીષ કી મોઅતબર કિતાબોં કી અસ્લ ઇબારત ઔર હવાલે કે સાથ પૈશ કર રહે હૈં :-

હદીષ :-

બુખારી શરીફ ઔર મુસ્લિમ શરીફ મેં હઝરત હુઝૈફા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો સે રિવાયત હૈ કે :-

"قَامَ فِیْنَا رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالیٰ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَقَامًا مَاتَرَکَ شَیْئًا یَکُوْنُ فِیْ مَقَامِہٖ ذَالِکَ اِلیٰ قِیَامِ السَّاعَۃِ اِلَّا حَدَّثَ بِہٖ ط حَفِظَہٗ مَنْ حَفِظَہٗ وَنَسِیَہٗ مَنْ نَسِیَہٗ."

حوالہ:. "صحیح مسلم شریف" مؤلف :۔ مسلم بن حجاج ابو الحسن قُشیری، (المتوفی ۲۶۱ھ)، الناشر:. دار احیاء التراث العربی، بیروت،(لبنان)، کتاب الفتن و اشراط الساعۃ، باب اخبار النبی، جلد:۴، حدیث نمبر: ۲۸۹۱، صفحہ:۲۲۱۷

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમાઃ-

”رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم نے ایک بار ہم میں کھڑے ہو کر ابتدائے آفرینش (دنیا) سے قیامت تک جو کچھ ہونے والا تھا، سب بیان فرما دیا۔ کوئی چیز نہ چھوڑی۔ جسے یاد رہا اسے یاد رہا، جو بھول گیا، وہ بھول گیا۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-

"રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને એક બાર હમ મેં ખડે હો કર ઇબ્તેદા-એ-આફરીનશ (દુનિયા) **સે કયામત તક જો કુછ હોને વાલા થા, સબ બયાન ફરમા દિયા. કોઈ ચીઝ ન છોડી. જિસે યાદ રહા ઉસે યાદ રહા. જો ભૂલ ગયા, વો ભૂલ ગયા."**

▣ અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"સહીહ મુસ્લિમ શરીફ", મુસન્નિફ :- મુસ્લિમ બિન હિજાજ અબૂલ હસન કુશૈરી નૈશાપૂરી, ઇન્તેકાલ:- સ.હિ. ૨૬૧, પ્રકાશક :- દાર અહયાએ તુરાષુલ અરબી, બૈરૂત-લેબનાન, કિતાબુલ-ફિતન-વ-અશરાતુસ-સાઅતે, બાબ :- અખ્બારૂન નબી, **જિલ્દ-૪, હદીષ નં. ૨૮૯૧, પેઇજ નં. ૨૨૧૭**

અબ એક હદીષ ઐસી પૈશ કી જા રહી હૈ કિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ મેં શક્કો-શુબાહ કર કે **ટૈં.....ટૈં.....ગૈં.....ગૈં.....** કરને વાલોં કે મુંહ પર અલીગઢી તાલા લગ જાએગા.

હદીષ :-

⊙ ઇમામ અહમદ બિન હંબલ ને મુસ્તનદ મેં ⊙ ઇબ્ને

સઅદ ને તબકાત ઔર તિબ્રાની મોઅજમ મેં બ-સનદે સહીહ હઝરત અબૂઝર ગફ્ફારી રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો સે ઔર ⊙ અબૂ યઅલા વ ⊙ ઇબ્ને મુનીઅ ઔર ⊙ તિબ્રાની ને હઝરત અબૂ દરદા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો સે રિવાયત ફરમાયા કે :-

” لَقَدْ تَرَكْنَا مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم وَمَا يُحَرِّكُ طَائِرٌ جَنَاحَيْهِ فِي السَّمَآءِ اِلَّا اَذْكَرْنَا مِنْهُ عِلْمًا“

حوالہ:. ”مسند امام احمد بن حنبل“ مؤلف :۔ ابوعبدالله احمد بن محمد بن حنبل شیبانی. (المتوفی ۲۴۱ھ) ، الناشر:. المؤسسة الرسالة، بیروت،(لبنان)، طبع اول: ۱۴۲۱ھ، جلد:۳۵، حدیث نمبر: ۲۱۳۶۱، صفحہ: ۲۹۰

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમાઃ-

”حضرت محمد صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم نے ہمیں اس حال پر چھوڑا کہ ہوا میں کوئی پرندہ پَر مارنے والا ایسا نہیں، جس کا علم حضور نے ہمارے سامنے بیان نہ فرما دیا ہو۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-

"હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને હમેં ઇસ હાલ પર છોડા કિ હવા મેં કોઈ પરિન્દા પર મારને વાલા ઐસા નહીં, જિસ કા ઇલ્મ હુઝૂર ને હમારે સામને બયાન ન ફરમા દિયા હો."

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ગુજરાતી મેં હવાલા :-

"મુસ્નદે-ઇમામ-અહમદ-બિન-હમ્બલ", મુસન્નિફ:- અબૂ અબ્દુલ્લાહ અહમદ ઇબ્ને મુહમ્મદ ઇબ્ને હમ્બલ શયબાની, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૨૪૧, પ્રકાશક :- અલ-મુઅસસતુર-રિસાલતે - બૈરૂત-(લેબનાન) આવૃતિ પહેલી, સ.હિ. ૧૪૨૧, **જિલ્દ-૩૫, હદીષ નં. ૨૧૩૬૧, પેઇજ નં. ૨૯૦**

"હુઝૂરે અકદસ કો કુરઆન કે નુઝૂલ કી તકમીલ પર કુલ ઇલ્મે ગૈબ અતા હુવા"

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને અપને **મહેબૂબે આઝમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પર અપના મુકદ્દસ કલામ કુરઆને મજીદ નાઝિલ ફરમાકર અપની અતા-એ-ખાસ સે **"મા-કાના-વમા-યકૂન"** યઅની જો કુછ હો ચુકા હૈ ઔર જો કુછ હોને વાલા હૈ, ઉસકા ઇલ્મ અતા ફરમા દિયા હૈ.

ઝૈલ મેં હમ હમારે દાવે કી દલીલ કુરઆને મજીદ કી મુકદ્દસ આયાતે જલીલા સે પૈશ કરતે હૈં :-

આયત નં.૧

"وَ نَزَّلْنَا عَلَيْکَ الْکِتٰبَ تِبْيَانًا لِّکُلِّ شَیْءٍ"
قرآن شریف، پارہ:۱۴، سورۃ النحل، آیت ۸۹
ترجمہ:۔ ''اتاری ہم نے تم پر کتاب، جو ہر چیز کا روشن بیان ہے۔''
▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-
"ઉતારી હમ ને તુમ પર કિતાબ, જો હર ચીઝ કા રોશન બયાન હૈ."
▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-
કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૧૪, સૂર-એ-નહલ, આયત નં. ૮૯

આયત નં.૨

"مَا کَانَ حَدِيْثًا يُّفْتَرٰی وَلٰکِنْ تَصْدِيْقَ الَّذِیْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيْلَ کُلِّ شَیْءٍ"
قرآن شریف، پارہ:۱۳، سورۃ یوسف، آیت:۱۱۱
ترجمہ:۔ ''قرآن وہ بات نہیں جو بنائی جائے بلکہ اگلی کتابوں کی تصدیق ہے اور ہر چیز کا صاف بیان۔''
▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-
"કુરઆન વો બાત નહીં જો બનાઈ જાએ. બલ્કે અગલી કિતાબોં કી તસ્દીક ઔર હર ચીઝ કા સાફ બયાન."
▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-
કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૧૩, સૂર-એ-યૂસુફ, આયત નં. ૧૧૧

આયત નં.3

"مَا فَرَّطْنَا فِی الْکِتٰبِ مِنْ شَیْءٍ"
قرآن شریف، پارہ:۷، سورۃ الانعام، آیت:۳۸
ترجمہ:۔ ''ہم نے کتاب (قرآن) میں کوئی چیز اُٹھا نہیں رکھی۔''
▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-
"હમ ને કિતાબ (કુરઆન) મેં કોઈ ચીઝ ઉઠા નહીં રખી."
▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-
કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૭, સૂર-એ-અન્આમ, આયત નં. ૩૮

મઝકૂરા બાલા તીનોં આયાત સે સાબિત હુવા કિ **કુરઆને મજીદ મેં હર "શૈય" (ચીઝ) કા બયાન હૈ.** ઔર બયાન ભી રોશન બયાન ઔર રૌશન ભી મુફસ્સલ યઅની તફસીલ (Detail) કે સાથ.

"શૈય" યઅની ચીઝ હર મૌજૂદ કો કહા જાતા હૈ. જિસ કા મતલબ યે હુવા કે જો મૌજૂદ હો, ઉસીકો "શૈય" કહા જાએગા. તો જબ કુરઆન મેં હર ચીઝ કા બયાન હૈ, તો ઇસ કા મતલબ યે હુવા કે કુરઆન મેં હર મૌજૂદ (Existence) કા રૌશન બયાન હૈ ઔર મૌજૂદ વહી હોતા હૈ, જિસ કા **"વુજૂદ"** હો. વુજૂદ ઉસકા હી હોતા હૈ જો **તખલીક શુદા** (Creation) ઔર **તરાશા હુવા** (Formed) હો.

સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત હી **ખાલિકે હકીકી** હૈ. અલ્લાહ તઆલા કે સિવા પૂરી કાએનાત **મખ્લૂક** (Created/Formed) હૈ. તો અર્શ સે લે કર ફર્શ તક, યહાં તક કે **લોહે મેહફૂઝ** ઔર જો કુછ ભી લોહે મેહફૂઝ મેં લિખા હુવા હૈ, વો સબ મખ્લૂક હૈં. યઅની અર્શ સે ફર્શ તક કી તમામ ચીઝેં જન્નત, દોઝખ, લોહ, કલમ, કુર્સી, સિદરતુલ મુન્તહા, સાતોં આસમાન, ઝમીન વગૈરહ તમામ કે તમામ મખ્લૂક ઔર મૌજૂદ હોને કી વજહ સે **"શૈયઉન"** મેં દાખિલ હૈં. મિલ્લતે ઇસ્લામિયા કે અઇમ્મા વ ઓલોમા એ હક કે નઝરિયે સે **એહલે સુન્નત કે મઝહબ મેં "શૈય" હર મૌજૂદ કો કેહતે હૈં.**

તો જબ લોહે મેહફૂઝ મૌજૂદ, ઉસમેં લિખા હુવા ભી મૌજૂદ, તો લોહે મેહફૂઝ ઔર ઉસ મેં જો કુછ ભી લિખા હુવા હૈ, ઉસ પર **"શૈય"** કા ઇત્લાક (Applicable/સુયોગ્ય) હોગા ઔર કુરઆન મેં હર શૈય (ચીઝ) કા રોશન બયાન હૈ, તો લોહે મેહફૂઝ મેં જો કુછ ભી લીખા હુવા હૈ, ઉસ કા ભી રૌશન બયાન કુરઆન મેં હૈ.

અબ આઇયે ! કુરઆન હી સે પૂછેં કિ લોહે મેહફૂઝ મેં ક્યા ક્યા લિખા હુવા હૈ ?

આયત નં.૪

"وَکُلُّ صَغِیْرٍ وَّکَبِیْرٍ مُّسْتَطَرٌ"
قرآن شریف، پارہ:۲۷،سورۃ القمر،آیت:۵۳
ترجمہ:۔ "اور ہر چھوٹی بڑی چیز لکھی ہوئی ہے۔" (یعنی لوح محفوظ میں)
▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-
"ઔર હર છોટી બડી ચીઝ લીખી હુઈ હૈ." (યાની લોહે મેહફૂઝ મેં)
▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-
કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૨૭, સૂર-એ-કમર, આયત નં. ૫૩

અબ એક આયતે કરીમા **કુરઆને મજીદ** સે ઐસી પૈશ કી જા રહી હૈ, કિ મો'મિન કા ઈમાન તાઝા હો જાએ ઔર મુનાફિક કા દિલ ગૈઝ મેં જલ કર રાખ હો જાએ :-

આયત નં.૫

"وَلَا حَبَّةٍ فِیْ ظُلُمٰتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَّلَا یَابِسٍ اِلَّا فِیْ کِتٰبٍ مُّبِیْنٍ"
(قرآن شریف، پارہ:۷،سورۃ الانعام،آیت:۵۹)
ترجمہ:۔ "اور کوئی دانہ نہیں زمین کی اندھیریوں میں اور نہ کوئی تر اور نہ کوئی خشک، مگر یہ کہ سب ایک روشن کتاب میں لکھا ہے۔"

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-
“ઔર કોઈ દાના નહીં ઝમીન કી અંધેરિયોં મેં ઔર ન કોઈ તર ઔર ન કોઈ ખુશ્ક, મગર યે કે સબ એક રૌશન કિતાબ મેં લિખા હૈ.”
▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-
કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૭, સૂર-એ-અન્આમ, આયત નં. ૫૯
▣ મુંદરજા બાલા આયત કી તફસીર ઉર્દુ મેં :-
”کتابِ مبین سے لوحِ محفوظ مراد ہے، اللہ تعالیٰ نے ”مَا کَانَ وَمَا یَکُوْنُ“ کے علوم اس میں مکتوب فرمائے۔“ حوالہ:۔ ”تفسیر خزائن العرفان“، صفحہ نمبر:۲۱۷ پر نمبر:۱۳۰
▣ મુંદરજા બાલા તફસીર કી ઉર્દુ ઇબારત ગુજરાતી હુરૂફ મેં :-
“કિતાબે મુબીન સે લોહે મેહફૂઝ મુરાદ હૈ. અલ્લાહ તઆલા ને “મા-કાના-વ-મા-યકૂનો” કે ઉલૂમ ઇસ મેં મકતૂબ ફરમાએ.”
હવાલા :- “તફસીરે ખઝાઇનુલ ઇરફાન” સફા નં. ૨૧૭ પર નં. ૧૩૦

અલહમ્દોલિલ્લાહ ! કુરઆને મજીદ કી **“નસ્સે-કતઈ”** યઅને અચાં, વાઝેહ તૌર પર ઔર સાફ દલીલ (Manifest, Definitely and Demoustrately) **સે સાબિત હો ગયા કે અલ્લાહ તઆલા ને અપને મહેબૂબે અકરમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો જુમ્લા મૌજૂદાત યઅની જિસ કા વુજૂદ પહેલે થા, અબ હૈ ઔર કયામત તક વુજૂદ રહેગા, યઅની લોહે મહેફૂઝ મેં જો લિખા હુવા**

હૈ, ઉસ કા ઇલ્મ ઔર અર્શ સે ફર્શ, ઝમીનોં આસ્માં, દુનિયા કે તમામ ઝર્રે ઝર્રે, બલ્કે કાએનાત મેં સે એક ઝર્રે કા ભી ઇલ્મ હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મ સે બાહિર ન રહા. યઅની અલ્લાહ તઆલા ને અપને ફઝ્લો-કરમ સે આપકો તમામ ઉલૂમે અવ્વલીન-વ-આખેરીન અતા ફરમા દિયે.

જૈસે જૈસે કુરઆન નાઝિલ હોતા ગયા, હુઝૂર કે ઇલ્મ મેં ઇઝાફા હોતા ગયા.....યહાં તક કે.....

જૈસા કે ઉપર બયાન કિયા ગયા કિ **કુરઆન શરીફ મેં હર ચીઝ કા, યહાં તક કે લોહે મહેફૂઝ મેં લિખે હુવે ઉલૂમ કા ભી કુરઆન મેં રૌશન બયાન હૈ.** લેહાઝા કુરઆન શરીફ થોડા થોડા જબ ભી નાઝિલ હુવા, **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કા ઇલ્મ બઢતા ગયા. હમ અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા યહી અકીદા હૈ ઔર ઇસ અકીદે કે ઝિમ્ન મેં આ'લા હઝરત, ઇમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, **ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો ફરમાતે હૈં કિઃ-

”قرآن عظیم دفعۃً نہ اترا بلکہ تیئیس (۲۳) برس میں تھوڑا تھوڑا۔ جب کوئی آیت یا سورت اترتی نبی صلی اللہ علیہ وسلم کے علموں پر اور علوم بڑھاتی۔ یہاں تک کہ جب قرآن عظیم کا نزول پورا ہوا، ہر چیز کا مفصل روشن بیان پورا ہو گیا اور اللہ عزوجل نے اپنے حبیب صلی اللہ علیہ وسلم پر اپنی نعمت تمام کر دی۔“
حوالہ:۔ ”اَلدَّوْلَۃُ الْمَکِّیَّۃِ بِالْمَادَۃِ الْغَیْبِیَۃِ“ (عربی) مصنف: امام احمد رضا محقق بریلوی، (المتوفی ۱۳۴۰ھ) کا اردو ترجمہ۔ مترجم:۔ حجۃ الاسلام علامہ حامد رضا خاں صاحب، ناشر:۔ قادری بک ڈپو، نو محلہ۔ بریلی۔ سن اشاعت:۔ جون ۱۹۸۹ء، صفحہ:۲۸۹

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-

"કુરઆને અઝીમ દફઅતન (યકબારગી) ન ઉતરા, બલ્કે તેઇસ (૨૩) બરસ મેં થોડા થોડા. જબ કોઈ આયત યા સૂરત ઉતરતી નબી સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મોં પર ઉલૂમ બઢાતી. યહાં તક કે જબ કુરઆને અઝીમ કા નુઝૂલ પૂરા હુવા, હર ચીઝ કા મુફસ્સલ રોશન બયાન પૂરા હો ગયા ઔર અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને અપને હબીબ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પર અપની નેઅમત તમામ કર દી."

મુંદરજા બાલા ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"અદ્દોલતુલ-મક્કિયા-બિલ-માદતિલ-ગૈબિય્યા" (અરબી) મુસન્નિફ :- ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી, ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૧૩૪૦ કા ઉર્દુ તર્જુમા મુતર્જિમઃ- હુજ્જતુલ ઇસ્લામ, અલ્લામા હામિદ રઝા ખાં સાહબ, પ્રકાશકઃ- કાદરી બુક ડિપો, નૌ મહોલ્લા મસ્જિદ, બરૈલી. (યૂ.પી.) પ્રકાશન વર્ષ :- જૂન, ઇ.સ. ૧૯૮૯, **પેઇજ નં. ૨૮૯**

લેહાઝા, અગર નુઝૂલે કુરઆન કી તકમીલ સે પહેલે અગર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ સે અલ્લાહ તઆલા ને ફરમાયા, જૈસા કે કુરઆન મેં હૈ કિ **"વ-મિન્હુમ-મલ્લમ-નકસુસ-અલૈક"** ("وَ مِنۡهُمۡ مَّنۡ لَّمۡ نَقۡصُصۡ عَلَيۡكَ") (કુરઆન - પારા નં. ૨૪, સૂરએ મો'મિન, આયત નં. ૭૮) **તર્જુમા :-** "હમને ઉનકા (અંબિયા) કા ઝિક્ર તુમ સે ન કિયા." ઇસી તરહ

મુનાફિકોં કે બારે મેં ફરમાયા કિ **"વ-મિન-અહલિલ-મદીનતે-મરદૂ-અલન્નિફાકે-લા-તઅલમોહુમ"**

"وَمِنۡ اَهۡلِ الۡمَدِيۡنَةِ مَرَدُوۡا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعۡلَمُهُمۡ"

(કુરઆન - પારા નં. ૧૧, સૂરએ તૌબા, આયત નં. ૧૦૧)

તર્જુમા :- "ઔર કુછ મદીને વાલે, ઉનકી આદત હો ગઈ હૈ નિફાક, તુમ ઉન્હેં નહીં જાનતે."

ઇસી તરહ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને કિસી કિસ્સે યા મામલે મેં તવક્કુફ ફરમાયા યઅની ઢીલ દી ઔર ખામોશી ઇખ્તેયાર ફરમાઈ, યહાં તક કે વહી નાઝિલ હુઈ ઔર ઇલ્મ લાઈ. તો ઇન આયતોં યા વાકેઆત કો દલીલ બનાકર **હરગિઝ...હરગિઝ...** હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કા ઇન્કાર નહીં કિયા જા સકતા.

લેહાઝા ઐસે જિતને વાકેઆત કે જિન મેં **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને બતાને મેં તવક્કુફ (ઢીલ) ફરમાયા યા ઉસકે ઇલ્મ સે ઇન્કાર ફરમાયા, તો વો વાકેઆ પૂરા કુરઆન નાઝિલ હોને સે પહેલે કા હોગા, ઔર ઐસે વાકેઆત સે હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે "ઇલ્મે ગૈબ" ન હોને કી સનદ લાના તારીખ (ઇતિહાસ) સે નરી-જહાલત ઔર બે-વકૂફી હૈ.

લેહાઝા, હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે **"ઇલ્મે ગૈબ"** ન હોને કે સુબૂત મેં મુનાફિકીને ઝમાના જિન વાકેઆત કો બતૌરે દલીલ પૈશ કરતે હૈં, ઉન્હેં હમ ચેલેન્જ કરતે હૈં કિ **"પૂરા કુરઆને મજીદ નાઝિલ હો જાને કે બાદ કા એક વાકેઆ ઐસા બતાઓ"** ઔર જો વાકેઆ તુમ બતાઓ વો તકમીલે નુઝૂલે કુરઆન કે બાદ કા હોના, કુરઆન ઔર હદીષ કે હવાલોં ઔર તારીખ કી રૌશની મેં પૈશ કરો.

"هَاتُوْا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ" **(હાતૂ-બુરહાનકુમ-ઇન-કુન્તુમ-સાદેકીન)** કુરઆન પારા - ૧, સૂરએ બકરા, આયત નં.૧૧૧

તર્જુમા :- "લાઓ અપની દલીલ અગર સચ્ચે હો."

મુન્કિરીને ઇલ્મે ગૈબે મુસ્તફા પર લાઝમી હૈ કિ વો કુરઆન કી આયત ઔર હદીષે મુતવાતિર સે હી ઐસી દલીલ લાએં જિસ મેં સાફ લફ્ઝોં મેં યે ઇરશાદ હો કિ પૂરા કુરઆન શરીફ નાઝિલ હોને કે બાદ કોઈ વાકેઆ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પર ઇસ તરહ મખ્ફી (ગુપ્ત) રહા કિ **"હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને અસ્લન** (સદંતર) **જાના હી નહીં."** ક્યૂં કિ **"ન જાનના"** ઔર **"ન બતાના"** મેં ઝમીન-આસ્માન કા ફર્ક હૈ. બારહા ઐસા હુવા હૈ કિ કિસી મામલે કી હકીકત હુઝૂરે અકદસ જાનતે થે, લેકિન કિસી મસ્લેહત યા ઔર કિસી વજહ સે બતાયા નહીં. ક્યૂં કિ હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે પાસ કુછ ઐસે ઉલૂમ ભી થે, જિન કો છુપાને ઔર જાહેર ન કરને કા અલ્લાહ તઆલા ને હુક્મ ફરમાયા થા.

હમ યકીન કે સાથ કેહ સકતે હૈં કિ હમારે મુંદરજા બાલા ચેલેંજ કા મુનાફેકીને ઝમાના યઅની વહાબી, દેવબંદી ઔર ગૈર મુકલ્લિદ ફિર્કે કે લોગ હરગિઝ જવાબ ન દે સકેંગે. ક્યૂંકિ કુરઆને મજીદ મેં **અલ્લાહ તબારક વ તઆલા** ઇર્શાદ ફરમાતા હૈ કિ :-

" وَ اَنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِىْ كَيْدَ الْخَآئِنِيْنَ "

(قرآن شریف، پارہ:۱۲،سورہ یوسف، آیت:۵۲)

ترجمہ:۔ ''اللہ راہ نہیں دیتا دغابازوں کے مکر کو۔''

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દૂ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"અલ્લાહ રાહ નહીં દેતા દગાબાઝોં કે મક્ર કો."

▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૧૨, સૂરએ યૂસુફ, આયત નં. ૫૨

કુરઆન ઔર હદીષ સે હુઝૂરે અકદસ કે ઇલ્મે ગૈબ કા સુબૂત

આયત :-

"وَعَلَّمَکَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ "

قرآن شریف، پارہ:۵،سورۃ النساء، آیت:۱۱۳

ترجمہ:۔ ''اور تمہیں سکھا دیا، جو کچھ تم نہ جانتے تھے۔'' (کنزالایمان)

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દૂ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"ઔર તુમ્હેં સિખા દિયા, જો કુછ તુમ ન જાનતે થે."

▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૫, સૂરએ નિસા, આયત નં. ૧૧૩

તફસીર

ઇસ આયત કી તફસીર મેં **"તફસીરે ખાઝિન"** મેં હૈ કિ:-

”وَعَلَّمَکَ مَا لَمْ تَکُنْ تَعْلَمُ   عَنْ اَحْکَامِ الشَّرْعِ وَ اُمُوْرِ الدِّیْنِ وَقِیْلَ عَلَّمَکَ مِنْ عِلْمِ الْغَیْبِ مَالَمْ تَکُنْ تَعْلَمُ“

حوالہ:۔ ”تفسیر لباب التاویل فی معنی التنزیل“ المعروف :۔ ”تفسیر خازن“ مفسر :۔ امام ابوالحسن علاء الدین علی بن محمد بن ابراهیم خازن، (المتوفیٰ ۷۴۱ھ) ، الناشر:. دارالکتب العلمیه،بیروت ، لبنان . طبع اول ۔ سن طباعت ۱۴۱۵ھ، جلد: ۱ ، صفحه: ۴۲۶

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમા:-

”اور سکھا دیا تمہیں، جو کچھ تم نہ جانتے تھے، یعنی شریعت کے احکام اور دین کے امور۔ اور کہا گیا سکھا دیا تمہیں علم غیب میں سے جو کچھ تم نہ جانتے تھے۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

“ઔર સિખા દિયા તુમ્હેં જો કુછ તુમ ન જાનતે થે. યઅની શરીઅત કે એહકામ ઔર દીન કે ઉમૂર. ઔર કહા ગયા કિ સિખા દિયા તુમ્હેં ઇલ્મે ગૈબ મેં સે, જો કુછ તુમ ન જાનતે થે.”

▣ અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

“તફસીર લુબાબુત-તા'વીલ-ફી-મઅનીત-તન્ઝીલ” (અરબી) જો **“તફસીરે ખાઝિન”** કે નામ સે મશહૂર હૈ. મુફસ્સિર :- ઇમામ અબૂલ હસન, અલાઉદ્દીન, અલી ઇબ્ને મુહમ્મદ બિન ઇબ્રાહીમ ખાઝિન, ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૭૪૧, પ્રકાશક :- દારૂલ-કુતુબુલ-ઇલ્મિયા-બૈરૂત (લેબનાન) આવૃતિ પહેલી, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૧૫, **જિલ્દ નં.૧, પેઇજ નં. ૪૨૬**

આયત :-

”ذٰلِکَ مِنْ اَنْبَآءِ الْغَیْبِ نُوْحِیْهِ اِلَیْکَ“

قرآن شریف، پارہ:۳، سورۃ ال عمران، آیت:۴۴

ترجمہ:۔ ”یہ غیب کی خبریں ہیں کہ ہم خفیہ طور پر تمہیں بتاتے ہیں۔“ (کنزالایمان)

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

“યે ગૈબ કી ખબરેં હૈં કિ હમ ખુફ્યા તૌર પર તુમ્હેં બતાતે હૈં.” (કન્ઝુલ ઈમાન)

▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

કુરઆન શરીફ, પારા નં. ૩, સૂરએ આલે ઇમરાન, આયત નં. ૪૪

આયત :-

” وَ مَا هُوَ عَلَی الْغَیْبِ بِضَنِیْنٍ “

قرآن شریف، پارہ:۳۰، سورۃ التکویر، آیت:۲۴

ترجمہ:۔ ”اور یہ نبی غیب بتانے میں بخیل نہیں۔“ (کنزالایمان)

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

“ઔર યે નબી ગૈબ બતાને મેં બખીલ નહીં.” (કન્ઝુલ ઈમાન)

▣ આયત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

કુરઆન શરીફ, પારા નં. - ૩૦, સૂરએ તકવીર, આયત નં. ૨૪

હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કે સુબૂત મેં અગર સિર્ફ કુરઆન કી આયતેં ઔર ઉન આયતોં કી તફસીર બયાન કી જાએ, તો એક ઝખીમ (દળદાર) કિતાબ તસ્નીફ હો જાએ. લૈકિન હમને યહાં સિર્ફ તીન(3) આયાત પર હી ઇક્તેફા કિયા હૈ ઔર ઇન આયાત કા મા-હસલ યે હૈ કિ :-

- **અલ્લાહ તઆલા ને હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો વો સબ કુછ બાતોં કા ઇલ્મ સિખા દિયા, જો હુઝૂરે અકદસ નહીં જાનતે થે.**
- **અલ્લાહ તઆલા ને હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો ઇલ્મે ગૈબ ખુફ્યા તરીકે સે તા'લીમ ફરમાતા હૈ.**
- **હુઝૂર સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ગૈબ કી બાતેં બતાને મેં બખીલ યઅની કંજૂસ નહીં હૈં.**

"કંજૂસ નહીં હૈં" યે જુમ્લા હી હુઝૂરે અકદસ કે ઇલ્મે ગૈબ કે સુબૂત કે લિયે કાફી હૈ. મિસાલ કે તૌર પર એક શખ્સ કે પાસ બે શુમાર માલો-દૌલત હૈ. અલ્લાહ તઆલા ને ઉસે દૌલત કે સાથ સાથ સખી દિલ ભી દિયા હૈ ઔર વો અપની દૌલત અલ્લાહ કી રાહ મેં ખૂબ ખૈરાત કરતા હૈ. ઉસ કે દરવાઝે સે કોઈ ભી ફકીર, હાજતમંદ ઔર સવાલી ખાલી હાથ નહીં લોટતા. વો સબ કી ઝરૂરતોં કો પૂરી કરતા હૈ, ઐસે શખ્સ કે લિયે કહા જાએગા કે **યે શખ્સ કંજૂસ નહીં.** જિસ કા મતલબ યે હુવા કે ઇસ કે પાસ માલ હૈ ઔર વો માલ કો ખર્ચ કરને મેં **સખી હૈ.**

અગર વો શખ્સ હી મોહતાજ, ગરીબ, ફાકા કશ ઔર ઝરૂરત મંદ હો. એક એક પૈસે કે લિયે તરસતા હો, વો બેચારા ક્યા સખાવત કરેગા. જિસ કે પાસ કુછ ભી નહીં વો સખાવત કર

હી નહીં સકતા ઔર ઉસ કે લિયે યે નહીં કહા જા સકતા કે યે **કંજૂસ નહીં.** બલ્કે **"યે કંજૂસ નહીં"** સિર્ફ ઉસી કો હી કહા જા સકતા હૈ કિ જિસ કે પાસ માલો-દૌલત હૈ.

તો જબ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે લિયે કુરઆને મજીદ મેં યે ફરમાયા ગયા હૈ કિ **"યે નબી ગૈબ બતાને મેં કંજૂસ નહીં."** તો સાબિત હુવા કે હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઝરૂર બલ્કે બિલ-યકીન ઇલ્મે ગૈબ જાનતે હૈં. સિર્ફ જાનતે હી નહીં બલ્કે ગૈબ કી બાતેં બતાતે ભી હૈં ઔર ગૈબ કી બાતેં બતાને મેં કંજૂસ ભી નહીં, બલ્કે ઇતની કષરત (વધુ પ્રમાણ) સે ગૈબ કી બાતેં બતાઈ હૈં કિ હદીષ શરીફ કી કિતાબેં ઐસે વાકેઆત સે મુઝય્યન હૈં. લૈકિન જિન કી અકલ ઔર દિલ કી દોનોં આંખેં ફૂટી હુઈ હૈં. ઉન્હેં યે સબ રૌશન વાકેઆત નઝર નહીં આતે. ઉન્હેં નબી કી અઝમત સે ઐસી અદાવત હૈ કિ વો હમેંશા ઐસી આયતેં યા હદીષ કે વાકેઆત કો હી તલાશ કરતે હૈં, જિન કે મઅની, મતલબ, મકસદ, મફહૂમ ઔર મુરાદ કો સમઝે બગૈર સિર્ફ જાહેરી અલ્ફાઝ કા તર્જુમા ઔર ઉસ કા ગલત ઔર મનઘડત મફહૂમ નિકાલ કર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી શાન ઘટાને કી બેજા કૌશિશ કરતે હૈં. તૌહીદ કી નામ નેહાદ પાસદારી કે કૈફ મેં મખ્મૂર હો કર ઇન્હોંને **નબી કી શાન મેં ગુસ્તાખી કરને કા નામ તૌહીદ રખ દિયા હૈ.** બલ્કે તૌહીદ કી આડ મેં બારગાહે રિસાલત મેં ગુસ્તાખી ઔર તૌહીન કરના અપના શૈવા બના રખા હૈ.

લોગોં કો ગુમરાહ કરને કે લિયે બાત બાત મેં શિર્ક કા ફત્વા થોપતે હૈં. જહાં કહીં ભી નબી ઔર વલી કી અઝમત ઔર તા'ઝીમ કા મામલા આયા, વહાં ફૌરન તૌહીદ કા ઝંડા બુલંદ કર

કે **શિર્ક હો ગયા......શિર્ક હો ગયા......** કી ચીંખ પુકાર શુરૂ કર દેતે હૈં. કુરઆને મજીદ કી આયતોં કે અલ્ફાઝ કે ઝાહેરી મઅના ઔર મતલબ ભી ગલત કરતે હૈં ઔર ફિર ઉન ગલત તર્જુમોં કી બુનિયાદ પર મનઘડત ઔર ખૂદ સાખ્તા ઐસે મફહૂમ અખ્ઝ કરતે હૈં કિ જિન કા આયત સે દૂર કા ભી વાસ્તા નહીં હોતા.

ફુટપાથ કે મવાલી કિસ્મ કે જાહિલ ઔર ગૈર સમાજી (Non Social) અફરાદ આલિમે દીન કી વઝઅ-કતઅ ઇખ્તેયાર કરકે ખતીબ ઔર મુસ્લેહ કા રોલ ભજને કા નાટક કરકે બે-ઇલ્મ અવામુન્નાસ કો કુરઆન કે નામ પર ધોકા દે કર ગુસ્તાખે રસૂલ બનાકર ગુમરાહ ઔર બદ-દીન બના દેતે હૈં. ઐસે જાહિલોં સે જબ કોઈ ઝી-ઇલ્મ સુન્ની સહીહુલ અકીદા શખ્સ મુનાઝરા કા ચેલેંજ દેતા હૈ, તો ઝગડા ઔર ફસાદ કા બહાના પૈશ કર કે મુનાઝરા કે લિયે તૈયાર નહીં હોતે.

કુરઆને મજીદ કો આમ (Ordinary) કિતાબ કી તરહ પઢ કર આયત કે ઝાહેરી મઅના સે કુરઆન કી તફહીમ હાસિલ કરને કા દા'વા કરતે હૈં. ખૂદ તો ગુમરાહ હોતે હૈં ઔર બેશુમાર લોગોં કો ગુમરાહ કરકે **"દાલ્લુન-વ-મુદિલ્લુન"** યઅની ગુમરાહ ઔર ગુમરાહ કરને વાલે કે મિસ્દાક બનતે હૈં.

યહી હાલ ઇનકા હદીષ કી મા'લૂમાત કા હૈ. ઇનશાઅલ્લાહ ઇલ્મે ગૈબ કે ઉન્વાન કે આખિર મેં હમ ઇનસે કુરઆન ઔર હદીષ કે તઅલ્લુક સે કુછ સવાલાત પૂછેંગે. જિન કા જવાબ ઇન્શાઅલ્લાહ ! ઉન સે તા-કયામત ન બન પાએગા.

અબ હમ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કે સુબૂત મેં ચંદ અહાદીષ કુતુબે મોઅતબેરા કે હવાલે ઔર અરબી મતન વ ગુજરાતી ઔર ઉર્દુ તર્જુમે કે સાથ પૈશ કરતે હૈં.

હુઝૂરે અકદસ કે લિયે હર ચીઝ ઇસ તરહ રૌશન હો ગઈ કે આપને પહેચાન લિયા

હદીષ :-

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ :حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هَانِءٍ أَبُو هَانِءٍ اليَشْكُرِيُّ، قَالَ :حَدَّثَنَا جَهْضَمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِى كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ أَبِى سَلَّامٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِشٍ الحَضْرَمِيِّ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ مَالِكِ بْنِ يَخَامِرَ السَّكْسَكِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ :احْتُبِسَ عَنَّا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ غَدَاةٍ مِنْ صَلاَةِ الصُّبْحِ حَتَّى كِدْنَا نَتَرَاءَى عَيْنَ الشَّمْسِ، فَخَرَجَ سَرِيعًا فَثُوِّبَ بِالصَّلاَةِ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَجَوَّزَ فِى صَلاَتِهِ، فَلَمَّا سَلَّمَ دَعَا بِصَوْتِهِ فَقَالَ لَنَا :عَلَى مَصَافِّكُمْ كَمَا أَنْتُمْ ثُمَّ انْفَتَلَ إِلَيْنَا فَقَالَ :أَمَا إِنِّى سَأُحَدِّثُكُمْ مَا حَبَسَنِى عَنْكُمُ الغَدَاةَ :أَنِّى قُمْتُ مِنَ اللَّيْلِ فَتَوَضَّأْتُ فَصَلَّيْتُ مَا قُدِّرَ لِى فَنَعَسْتُ فِى صَلاَتِى فَاسْتَثْقَلْتُ، فَإِذَا أَنَا بِرَبِّى تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِى أَحْسَنِ صُورَةٍ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ قُلْتُ :لَبَّيْكَ رَبِّ، قَالَ :فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلَأُ الأَعْلَى؟ قُلْتُ :لاَ أَدْرِى رَبِّ، قَالَهَا ثَلاَثًا قَالَ :فَرَأَيْتُهُ وَضَعَ كَفَّهُ بَيْنَ كَتِفَيَّ حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ أَنَامِلِهِ بَيْنَ ثَدْيَيَّ، فَتَجَلَّى لِى كُلُّ شَىْءٍ وَعَرَفْتُ.

حوالہ:۔ ''سنن الترمذی''،مؤلف:ابوعیسیٰ محمد بن عیسیٰ بن سورۃ ترمذی (المتوفی ۲۷۹ھ)

ناشرین:(۱) دارالغرب الاسلامی۔ بیروت، سن طباعت:۱۹۹۸ء، جلد نمبر:۵، صفحہ نمبر:۲۲۱، حدیث نمبر:۳۲۳۵

(۲) دارالفکر۔ بیروت۔ لبنان۔ جلد نمبر:۵، حدیث نمبر:۳۲۴۶، صفحہ:۱۶۰

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમા:-

ہمیں حدیث بیان کی محمد بن بشار نے، وہ فرماتے ہیں ہم سے حدیث بیان کی معاذ بن ھانی ابوھانی یشکری نے، وہ فرماتے ہیں کہ ہم سے حدیث بیان کی جھضم بن عبداللہ نے وہ یحییٰ بن ابوکثیر سے روایت کرتے ہیں، وہ زید بن سلام سے، وہ ابو سلام سے، وہ عبدالرحمٰن بن عائش حضرمی سے، اور یہ حدیث کو مالک بن یخامر سکسکی سے بیان کرتے ہیں اور وہ حضرت معاذ بن جبل سے کہ آپ فرماتے ہیں: ایک دن رسول اللہ ﷺ سے صبح کی نماز میں تشریف لانے میں تاخیر ہوگئی، قریب تھا کہ ہم سورج کو دیکھ لیں، آپ ﷺ تیزی سے تشریف لائے پھر نماز کے لئے تکبیر کہی گئی، حضور اقدس ﷺ نے نماز پڑھائی اور نماز میں اختصار فرمایا، پھر جب آپ نے سلام پھیرا تو آواز سے ارشاد فرمایا: آپ لوگ اپنی اپنی جگہوں پر جس طرح ہیں ویسے رہیں، اس کے بعد ہماری طرف متوجہ ہوئے اور فرمایا: ''میں تمہیں بتاتا ہوں کہ آج صبح مجھے تم لوگوں سے کس چیز نے روکا، میں رات میں بیدار ہوا اور وضو کیا پھر میں نے جتنی ہوسکی اتنی نماز پڑھی، مجھے نماز میں اونگھ آگئی اور نیند کا غلبہ ہوگیا، تو اچانک میں اپنے رب تبارک وتعالیٰ کے ساتھ اچھی سورت میں تھا، رب نے فرمایا: ''اے محمد!'' میں نے عرض کی: ''یارب میں حاضر ہوں''، فرمایا: ''ملائکہ کس سلسلے میں جھگڑ رہے ہیں؟''، میں نے عرض کی: ''مولا! مجھے خبر نہیں ہے''، (یہ بات تین مرتبہ فرمائی)، حضور ﷺ فرماتے ہیں: ''میں نے دیکھا کہ رب تعالیٰ نے اپنا دست رحمت میرے دونوں شانوں کے درمیان رکھا یہاں تک کہ میں نے اس کے پوروؤں کی ٹھنڈک اپنے سینے میں محسوس کی، تو میرے لئے ہر چیز روشن ہوگئی اور میں نے جان لیا''۔

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

“હઝરત મઆઝ ઇબ્ને જબલ સે રિવાયત હૈ કિ એક દિન રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ સે સુબ્હ કી નમાઝ મેં તશરીફ લાને મેં તાખીર (વિલંબ) હો ગઈ. કરીબ થા કે હમ લોગ સૂરજ કો દેખ લેં. આપ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ તૈઝી સે તશરીફ લાએ. ફિર

નમાઝ કે લિયે તકબીર કહી ગઈ. હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને નમાઝ પઢાઈ ઔર નમાઝ મેં ઇખ્તેસાર (સંક્ષેપ/Brevity) ફરમાયા. ફિર જબ આપને સલામ ફેરા, તો બુલંદ આવાઝ સે ઇરશાદ ફરમાયા : “આપ લોગ અપની અપની જગહોં પર જિસ તરહ હૈં, વૈસે હી રહેં.” ઇસ કે બાદ હમારી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ ઔર ફરમાયા : “મૈં તુમ્હેં બતાતા હૂં કિ આજ સુબ્હા મુઝે તુમ લોગોં સે કિસ ચીઝ ને રોકા. મૈં રાત મેં બૈદાર (જાગૃત) હુવા, ઔર વુઝૂ કિયા, ફિર મૈં ને જિતની હો સકી ઇત્ની નમાઝ પઢી, મુઝે નમાઝ મેં ઊંઘ (ગુનૂદગી/Dozing) આ ગઈ ઔર નીંદ કા ગલ્બા હો ગયા. તો અચાનક મૈં રબ તબારક વ તઆલા કે સાથ અચ્છી સૂરત મેં થા. રબ ને ફરમાયા એ મુહમ્મદ ! મૈં ને અર્ઝ કી : “યા રબ ! મૈં હાઝિર હૂં.” ફિર રબ ને ફરમાયા : “મલાએકા (ફરિશ્તે) કિસ સિલસિલે મેં ઝગડતે હૈં ?” - “મૈં ને અર્ઝ કી: મૌલા ! મુઝે ખબર નહીં. (યે બાત તીન મરતબા ફરમાઈ) હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ફરમાતે હૈં : “મૈં ને દેખા કે રબ તઆલા ને અપના દસ્તે-કુદરત મેરે દોનોં શાનોં (કાંધો/Shoulder) કે દરમિયાન રખા. યહાં તક કે મૈં ને ઉસ કે પોરઓં (ઉંગલિયોં કે જોડ/knuckle) કી ઠંડક અપને સીને મેં મહેસૂસ કી, તો મેરે લિયે હર ચીઝ રોશન હો ગઈ ઔર મૈં ને જાન લિયા.”

▣ મુંદરજા અરબી ઇબારત કા ગુજરાતી મેં હવાલા:-

"સુનને તિર્મિઝી", સંપાદક :- અબૂ ઈસા મુહમ્મદ બિન ઈસા તિર્મિઝી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૨૭૯
નાશિરીન :- (૧) દારૂલ ગર્બિલ ઇસ્લામી, બૈરૂત-(લેબનાન) પ્રકાશન વર્ષ :- ઇ.સ. ૧૯૯૮
જિલ્દ નં. ૫, હદીષ નં. ૩૨૩૫, પેઇજ નં. ૨૨૧
(૨) દારૂલ ફિક્ર, બૈરૂત (લેબનાન)
જિલ્દ નં. ૫, હદીષ નં. ૩૨૪૬, પેઇજ નં. ૧૬૦

"હુઝૂરે અકદસ ને જન્નતિયોં ઔર દોઝખીયોં કા હાલ બતા દિયા"

અબ હમ બુખારીશરીફ સે એક ઐસી હદીષ શરીફ પેશ કર રહે હૈં, જિસે અમીરૂલ મો'મેનીન હઝરત ઉમર ફારૂકે આઝમ રદીઅલ્લાહો અન્હો ને રિવાયત ફરમાયા હૈ. જિસ કા કોઈભી ગૈરમુકલ્લિદ યા કોઈ ભી દેવબંદી ઇન્કાર નહીં કર સકતા.

હદીષ :-

"عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ قَالَ : قَامَ فِیْنَا النَّبِیُّ صلی اللہ علیہ وسلم مَقَامًا فَاَخْبَرَنَا عَنْ بَدْءِ الْخَلْقِ حَتّٰی دَخَلَ اَهْلُ الْجَنَّةِ مَنَازِلَهُمْ وَدَخَلَ اَهْلُ النَّارِ مَنَازِلَهُمْ۔ حَفِظَ ذَالِکَ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِیَهُ مَنْ نَسِیَهُ"

حوالہ:. "صحیح البخاری" المؤلف :ـــ محمد بن اسمٰعیل ابو عبداللہ بخاری۔ (المتوفیٰ ۲۵۶ھ)
الناشر:ــ (١) دارطوق النجات، دمشق ــ ملک شام، طبع اول ۱۴۲۲ھ، کتاب بدء الخلق، باب :ـ قول اللہ تعالیٰ فی سورة الروم، آیت : ۲۷، جلد : ۴، حدیث نمبر : ۳۱۹۲، صفحہ : ۱۰۶
الناشر: ـ (۲) قدیمی کتب خانہ۔کراچی (پاکستان)، کتاب، بدء الخلق، باب:ـ مَاجَاءَ فِیْ قَوْلِ اللّٰهِ "وَهُوَالَّذِیْ یَبْدَءُ الْخَلْقَ الخ" جلد:۱، صفحہ:۴۵۳

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમા:-

"حضرت عمر بن خطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ سے روایت ہے کہ ایک بار سید عالم صلی اللہ علیہ وسلم نے ہمارے درمیان کھڑے ہو کر ابتدائے آفرینش (مخلوق) سے لیکر جنتیوں کے جنت میں اور دوزخیوں کے دوزخ میں جانے تک کا حال ہم سے بیان فرمادیا۔ جس نے یاد رکھا اس نے یاد رکھا اور جو بھول گیا، وہ بھول گیا۔"

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"હઝરત ઉમર ઇબ્ને ખત્તાબ રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો સે રિવાયત હૈ કિ એક બાર સરકારે દો આલમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને હમારે દરમિયાન ખડે હો કર ઇબ્તેદા-એ-આફરીનિશ (સૃષ્ટિ સર્જન) સે લે કર જન્નતિયોં કે જન્નત મેં ઔર દોઝખિયોં કે દોઝખ મેં જાને તક કા હાલ, હમ સે બયાન ફરમા દિયા. જિસને યાદ રખા, ઉસ ને યાદ રખા ઔર જો ભૂલ ગયા, વો ભૂલ ગયા."

▣ હદીષ શરીફ કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"સહીહ બુખારી શરીફ", સંપાદક :- ઇમામ મુહમ્મદ ઇબ્ને ઇસ્માઈલ અબૂ અબ્દુલ્લાહ બુખારી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૨૫૬,
પ્રકાશક :- (૧) દાર તુકુન્નજાત-દમિશ્ક (મુલ્કે શામ), આવૃતિ પહેલી, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૨૨, કિતાબ:- બદઉલ-ખલ્ક, બાબ :- કૌલિલ્લાહે તઆલા ફી સૂરતિર-રૂમ, આયત નં. ૨૭,
જિલ્દ નં. ૪, હદીષ નં. ૩૧૯૨, પેઇજ નં. ૧૦૬
પ્રકાશક :- (૨) કદીમી કુતુબખાના - કરાંચી

(પાકિસ્તાન) કિતાબ :- બદઉલ-ખલ્ક, બાબ :- મા-જાઆ-ફી-કૌલિલ્લાહે તઆલા **"વ-હુવલ-લઝી-યબદઉલ-ખલ્કા"** (પૂરી આયત)
જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૪૫૩

હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે **"ઇલ્મે ગૈબ"** કે સુબૂત મેં સિર્ફ યહી એક હદીષ શરીફ કાફી હૈ. ઇસ હદીષ સે ઇલ્મે ગૈબે મુસ્તફા કા ઇન્કાર કરને વાલે મુનાફિકોં કે ચહેરે સિયાહ હો જાએંગે. ક્યૂંકિ મુનાફિકીને ઝમાના કા તો યે અકીદા હૈ કે મઆઝલ્લાહ ! **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો દીવાર કે પીછે કા ભી ઇલ્મ નહીં થા. લેકિન મઝકૂરા બાલા હદીષ શરીફ મેં તો **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે **"ઇલ્મે-મા-કાના-વમા-યકૂન"** યઅની "જો કુછ ભી હો ગયા હૈ, ઔર જો કુછ ભી હોને વાલા હૈ, ઉસ કા ઇલ્મ" કા પરચમ બુલંદ હો રહા હૈ. ઇબ્તેદા-એ-ખલ્ક યઅની મખ્લૂક કી ઇબ્તેદા (સૃષ્ટિનું સર્જન) સે લે કર કયામત તક કા હાલ બલ્કે કૌન જન્નત મેં જાએગા ? ઔર કૌન દોઝખ મેં જાએગા ? યે ભી હુઝૂર ને બતા દિયા. યઅની ઇબ્તેદા સે ઇન્તેહા (આરંભ થી અંત) તક કા ઇલ્મ હુઝૂર ને બતા દિયા. યે ઇલ્મે ગૈબ નહીં તો ક્યા હૈ ? ઇન મુન્કિરોં સે હમ સિર્ફ ઇતના હી કહેતે હૈં કે અલ્લાહ કે મહેબૂબ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કી પૈમાઇશ (માપણી) કરને કી બૈવકૂફી ઔર ગુસ્તાખી મત કર. અરે, વો તો યે ભી જાનતે હૈં કે કૌન જન્નત મેં જાએગા ઔર કૌન દોઝખ મેં જાએગા. વો પ્યારે આકા, અલ્લાહ તઆલા કી અતા સે યે ભી જાનતે હૈં કે **તૂં ઔર તેરા બાપ કહાં જાઓગે.**

જો કુછ આસમાનોં ઔર ઝમીન મેં હૈં, સબ હુઝૂર કે ઇલ્મ મેં આ ગએ

ઇસ કિતાબ કે **સફા નં. ૬૪** પર **"સુનને તિર્મિઝી"** કે હવાલે સે હઝરત મઆઝ ઇબ્ને જબલ રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો સે રિવાયત કી હુઈ જો હદીષ શરીફ પૈશ કી હૈ, ઉસ હદીષ શરીફ મેં યે જુમ્લા હૈ કિ **"મેરે લિયે હર ચીઝ રૌશન હો ગઈ ઔર મૈંને જાન લિયા"** ઇસ મેઅરાજે મનામી વાલી હદીષ કે બયાન મેં **હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસ** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો રિવાયત કરતે હૈં કિ :-

હદીષ :-

"قَالَ رَسُوْلُ اللّٰه ﷺ : فَعَلِمْتُ مَافِيْ السَّمٰوَاتِ وَمَا فِيْ الْاَرْضِ"

حواله:. "سنن ترمذی" المؤلف :ـ ابوعیسٰی محمد بن عیسٰی بن سوره بن موسیٰ بن ضحاک ترمذی ـ (المتوفیٰ ۲۷۹ھ)
الناشر: (۱) دار الغرب الاسلامی، بیروت، (لبنان)، سن طباعت: ۱۹۹۸ء، باب :ـ سورة ص، کتاب التفسیر، جلد نمبر: ۵، حدیث نمبر: ۳۲۳۳، صفحه نمبر : ۲۲۰
الناشر: ـ (۲) دارالفکر، بیروت، (لبنان)، کتاب التفسیر، جلد نمبر: ۵، حدیث نمبر: ۳۲۴۴، صفحه نمبر : ۱۵۹

▣ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમા:-**

"رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جو کچھ آسمانوں اورزمین میں ہے، سب میرے علم میں آ گیا۔"

■ મુંદરજા બાલા ઉર્દૂ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને ફરમાયા : જો કુછ આસ્માનોં ઔર ઝમીન મેં હૈ, સબ મેરે ઇલ્મ મેં આ ગયા."

■ હદીષ શરીફ કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"સુનને તિર્મિઝી", સંપાદક :- અબૂ ઈસા મુહમ્મદ ઇબ્ને ઈસા ઇબ્ને સૂરહ ઇબ્ને મૂસા ઇબ્ને ઝેહાક તિર્મિઝી, ઇન્તેકાલ :- હિ.સ. ૨૭૯.

પ્રકાશક :- (૧) દારૂલ ગર્બિલ ઇસ્લામી, બૈરૂત- (લેબનાન) પ્રકાશન વર્ષ :- ઇ.સ. ૧૯૯૮, કિતાબુત્તફસીર, બાબ :- સૂરતે સુવાદ,

જિલ્દ નં. ૫, હદીષ નં. ૩૨૩૩, પેઇજ નં. ૨૨૦

પ્રકાશક :- (૨) દારૂલ ફિક્ર - બૈરૂત (લેબનાન), કિતાબુત્તફસીર,

જિલ્દ નં. ૫, હદીષ નં. ૩૨૪૪, પેઇજ નં. ૧૫૯

"હુઝૂરે અકદસ અપને હર ઉમ્મતી કો પહેચાનતે હૈં."

તિબ્રાની ઔર **ઝિયાઉલ મુખ્તારા** મેં હઝરત હુઝૈફા બિન ઉસૈદ રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો સે રિવાયત હૈ કિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ફરમાતે હૈં કિ :-

હદીષ :-

"عُرِضَتْ عَلَیَّ اُمَّتِی الْبَارِحَةَ لَدُنْ هٰذِهِ الْحُجْرَةِ حَتّٰی لَاَنَا اَعْرَفُ بِالرِّجَالِ مِنْهُمْ مِنْ اَحَدِكُمْ بِصَاحِبِهٖ"

حوالہ: (۱) "المعجم الکبیر" المؤلف :۔ سلیمان بن احمد بن ایوب طبرانی۔ (المتوفی ۳۶۰ھ)

الناشر: (۱) مکتبہ ابن تیمیہ، قاھرہ، مصر، طبع ثانی، جلد نمبر: ۳، حدیث نمبر: ۳۰۵۴، صفحہ نمبر: ۱۸۱

الناشر:۔(۲) المکتبۃ الفیصلیہ، بیروت(لبنان)، جلد:۳، حدیث نمبر: ۳۰۵۴، صفحہ: ۱۸۱

حوالہ: (۲) "کنز العمال فی سنن الاقوال والافعال" المؤلف :۔ علاء الدین علی بن حسام الدین البرھانپوری۔ (المتوفی ۹۷۵ھ)

الناشر: ۔ المؤسسۃ الرسالہ۔ بیروت(لبنان) الطبعۃ الخامسہ، ۱۴۰۱ھ، جلد: ۱۱، حدیث نمبر: ۳۱۹۱۱، صفحہ نمبر: ۴۰۸

■ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દૂ તર્જુમા:-

"گزشتہ رات مجھ پر میری امت اس حجرے کے پاس میرے سامنے پیش کی گئی۔ بیشک میں ان کے ہر شخص کو اس سے زیادہ پہچانتا ہوں، جیسا تم میں کا کوئی اپنے ساتھی کو پہچانے۔"

■ મુંદરજા બાલા ઉર્દૂ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"ગુઝિશ્તા રાત મુઝ પર મેરી ઉમ્મત ઇસ હુજરે કે પાસ મેરે સામને પૈશ કી ગઈ. બૈશક ! મૈં ઉન કે હર શખ્સ કો ઇસ સે ઝિયાદા પહેચાનતા હૂં, જૈસા કે તુમ મેં કા કોઈ અપને સાથી કો પહેચાને."

■ હદીષ શરીફ કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

(૧) **"અલ મોઅ્જમે કબીર"**, સંપાદક :- સુલેમાન ઇબ્ને અહમદ ઇબ્ને ઐયૂબ તિબ્રાની, ઇન્તેકાલ :- હિ.સ. ૩૬૦

પ્રકાશક :- (૧) મક્તબા ઇબ્ને તૈમિયા, કાહેરા - ઇજીપ્ત, આવૃતિ બીજી, **જિલ્દ નં.૩, હદીષ નં. ૩૦૫૪, પેઇજ નં. ૧૮૧**

પ્રકાશક :- (૨) અલ મક્તબતુલ ફૈસલિયા, બૈરૂત-લેબનાન, **જિલ્દ નં.૩, હદીષ નં. ૩૦૫૪, પેઇજ નં. ૧૮૧**

(૨) **"કન્ઝુલ-ઉમ્માલ-ફી-સુનનેલ-અકવાલે-વલ-અફઆલ"** સંપાદક :- અલાઉદ્દીન અલી બિન હિસ્સામુદ્દીન બુરહાનપૂરી, ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૯૭૫, પ્રકાશકઃ- અલ-મુઅસ્સસતુર-રિસાલા-બૈરૂત (લેબનાન) આવૃતિ પાંચ, પ્રકાશન વર્ષ :- હિ.સ. ૧૪૦૧. **જિલ્દ નં.૧૧, હદીષ નં. ૩૧૯૧૧, પેઇજ નં. ૪૦૮**

ઇસ હદીષ કે અલ્ફાઝ સે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે-ગૈબ કી વુસ્અત (વિશાળતા) કા સુબૂત મિલતા હૈ. **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપની પૂરી ઉમ્મત કો પહેચાનતે હૈં. યઅની ઉમ્મત કે હર શખ્સ (વ્યક્તિ) કો પહેચાનતે હૈં.

ઇસ હદીષ મેં **"પહેચાનતા હૂં"** કા જુમ્લા કાબિલે ગૌર હૈ. પહેચાનના દો(૨) મઅ્નોં મેં હોતા હૈ. એક તો યે કે આદમી કિસી કો સરસરી તૌર પર પહેચાને કે ફલાનાં આદમી કે જિસ કા નામ યે હૈ, વો ફલાં કૌમ કા હૈ, ફલાં મોહલ્લે મેં રહેતા હૈ, કિરાને કી દુકાન હૈ, ભલા ઔર અચ્છા આદમી હૈ. યા ફિર યે ભી પહેચાન હો સકતી હૈ કિ બદમાશ ઔર ગુંડા આદમી હૈ, જુવે કી કલબ ઔર દેશી શરાબ કા કારોબાર કરતા હૈ. ઇસ સે દૂર રહેનેમેં હી ભલાઈ ઔર સલામતી હૈ. બસ, સિર્ફ ઇતની હી સરસરી (ઉપરછલી) હી જાન પહેચાન હૈ. કભી આમના સામના હો જાએ તો હાય...હલ્લો... યા ફિર નેક આદમી સે દુઆ સલામ તક હી પહેચાન મહેદૂદ (મર્યાદિત) હોતી હૈ. ઇસ કો કહા જાએગા કે પહેચાનતા હૂં.

લૈકિન એક પહેચાન ઐસી હોતી હૈ કિ ઉસકી ઝાહેરી ઔર બાતેની તમામ કૈફિયત કી જાનકારી હોતી હૈ • ક્યા નામ હૈ • કિસકા બેટા હૈ • કિસ કૌમ કા હૈ • કિસ ખાનદાન સે હૈ • કિતની તા'લીમ હાસિલ કી હૈ • ઝરીય-એ-માશ (આવક નું

સાધન) ક્યા હૈ • મુલાઝેમત કરતા હૈ યા તિજારત કરતા હૈ • નોકરી કરતા હૈ, તો કહાં પર નોકરી કરતા હૈ • ક્યા હોદ્દા હૈ •ક્યા તનખ્વાહ (પગાર) હૈ. • અગર તિજારત કરતા હૈ, તો કોનસી તિજારત હૈ • દુકાન હૈ યા કારખાના હૈ • સાલાના (વાર્ષિક) ક્યા કમાતા હૈ • જિસ મકાન મેં રહેતા હૈ, વો કિરાયે કા હૈ યા માલિકી કા હૈ • કિરાયે કા હૈ, તો કિત્ના કિરાયા દેતા હૈ • મકાન માલિકી કા હૈ, તો ઉસકે બાપ-દાદા સે વિરાસત મેં મિલા હૈ યા ખરીદા હૈ • ખરીદા હૈ, તો કિત્ને મેં ઔર કબ ખરીદા હૈ • શાદી શુદા હૈ યા કુંવારા • શાદી શુદા હૈ તો કિસ કી લડકી સે ઔર કબ શાદી હુઈ હૈ • કિતને બચ્ચે હૈં • બચ્ચે હૈં, તો કિતને લડકે ઔર કિત્ની લડકિયાં હૈં • કૈસા આદમી હૈ, નમાઝી હૈ યા બેનમાઝી • મામલાત (વહેવાર) મેં દયાનતદાર હૈ યા ફિર ગપલેબાઝ • કિસ કિસ કા ગપલા કિયા હૈ ઔર કિસ કિસ કા માલ ખા ગયા હૈ. વગૈરહ વગૈરહ

ઐસી તો બેશુમાર બાતેં ઔર મામલાત હૈં, જિનકી બુનિયાદ પર આદમી પહેચાના જાતા હૈ ઔર ઇસ પહેચાન કો ગહેરી જાન-પહેચાન કહેતે હૈં ઔર ઐસી ગહેરી જાન-પહેચાન હર શખ્સ કે સાથ નહીં હોતી બલ્કે જિસ કે સાથ ગહેરે તઅલ્લુકાત (ગાઢ સબંધો) હોતે હૈં, ઉસ સે હી હોતી હૈ, ઔર ઐસી પહેચાન વાલે કો સાથી (દોસ્ત) ભી કહા જાતા હૈ. ક્યૂંકિ એક દોસ્ત અપને દોસ્ત કે સામને દિલ ખોલકર બાત-ચીત કરતા હૈ ઔર અપને ઝાહેરી વ બાતેની હાલાત ઔર અસ્રાર (ભેદો) ભી દોસ્ત કો બતાતા હૈ.

અબ આઇયે ! હદીષ શરીફ કે અલ્ફાઝ પર ગૌર કરેં કિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ફરમાતે હૈં

કિ **"જૈસે કોઈ અપને સાથી કો પહેચાનતા હૈ, ઐસે હી મૈં અપની ઉમ્મત કે હર શખ્સ કો પહેચાનતા હૂં."** જિસ કા સાફ મતલબ યે હુવા કિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપને હર હર ઉમ્મતી કે હર હર હાલ સે બા-ખબર હૈં. અપને હર ઉમ્મતી કી તમામ હાલત, કૈફિયત, ફિતરત, હકીકત, અસ્લીયત ઔર માદિય્યત કી ઐસી ખબર ઔર પહેચાન હૈ કે એક ગહેરા દોસ્ત અપને દોસ્ત સે બા-ખબર હોતા હૈ, લૈકિન ઉસ ગહેરે દોસ્ત કે પાસ સિર્ફ અપને દોસ્ત કો પહેચાનને તક કા હી ઇલ્મ મહેદૂદ હોતા હૈ. લૈકિન હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ''ઇલ્મ'' કા તો યે આલમ હૈ કિ આપ અપને હર ઉમ્મતી કે હર હાલ સે બા-ખબર હૈં ઔર હર ઉમ્મતી કો યઅની **"ઉમ્મતે ઇજાબત"** યઅની દીને ઇસ્લામ કુબૂલ કરને વાલે ઔર **"ઉમ્મતે દા'વત"** યઅની જિન્હેં દીને ઇસ્લામ કી દા'વત દી ગઈ, લૈકિન ઉન્હોંને ઇસ્લામ કબૂલ ન કિયા, યઅની ગૈર-મુસ્લિમ. જિસકા સાફ સાફ મતલબ યે હુવા કિ હર મુસલમાન ઔર હર ગૈર મુસ્લિમ જિસ મેં ઈસાઈ, યહૂદી, મજૂસી, હિન્દુ, શીખ વગૈરહ સબ આ ગએ. સબ કી હર હર હાલત સે **ઇલ્મે ગૈબ જાનને વાલે, સરકારે દો આલમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ વાકિફ હૈં. તો અબ હમ ઇન જાહિલ એહલે હદીષોં (ગૈર મુકલ્લિદોં) સે પૂછતે હૈં કિ ઇતની વસીઅ જાનકારી હોને કે બા-વજૂદ હુઝૂરે અકદસ કે ઇલ્મે ગૈબ કા ઇન્કાર કરના દર હકીકત **કુરઆન** ઔર **હદીષ** કા ઇન્કાર કરના હૈ. તઅજ્જુબ હૈ કિ દા'વા તો એહલે હદીષ કા ઔર હદીષ હી કા ઇન્કાર કરના ?

"દુનિયા ઔર દુનિયા મેં જો કુછ કયામત તક હોને વાલા હૈ, ઉસે હુઝૂરે અકદસ ઐસે દેખ રહે હૈં, જૈસે અપની હથેલી કો"

તિબ્રાની **"મોઅજમે કબીર"** મેં, નસીમ બિન હમ્માદ **"કિતાબુલ-ફિતન"** મેં ઔર અબૂ નોએમ **"હુલ્યા"** મેં જલીલુલ કદ્ર સહાબી હઝરત **અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉમર** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો સે રિવાયત કરતે હૈં કિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ફરમાતે હૈં કિ :-

હદીષ :-

"اِنَّ اللّٰـهَ عَزَّوَجَلَّ رَفَعَ لِی الدُّنْیَافَاَنَااَنْظُرُاِلَیْهَا وَاِلٰی مَا هُوَکَائِنٌ فِیْهَا اِلٰی یَوْمِ الْقِیَامَةِ کَاَنَّمَا اَنْظُرُاِلٰی کَفِّیْ هٰذِهٖ"

حواله:. (۱) "حِلْیَةُ الْاَوْلِیَاء وَطَبْقَات الاصْفِیَاء" المؤلف :ـ ابو نعیم احمد بن عبدالله الاصبهانی ـ (المتوفی ۴۳۰ھ)
الناشر: (۱) دارالکتب العلمیه،بیروت،لبنان، مطبوعه سن هجری ۱۴۰۹ھ، باب:ـ حدید بن کریب،جلد نمبر: ٦،صفحه نمبر : ۱۰۱
الناشر:ـ (۲) دار الکتاب العربی، بیروت(لبنان)، باب:ـ حدید بن کریب، جلد : ٦، صفحه : ۱۰۱

حواله:. (۲) "کنزالعمال فی سنن الاقوال والافعال" المؤلف :ـ علاء الدین علی بن حسام الدین البرهانی. (المتوفی ۹۷۵ھ)
الناشر: المؤسسة الرسالة، بیروت(لبنان) الطبعة الخامسه، ۱۴۰۱ھ، جلد: ۱۱،حدیث نمبر: ۳۱۸۱۰ اور حدیث نمبر: ۳۱۹۷۱، صفحه نمبر : ۳۷۸ اور ۴۲۰

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમાઃ-

”بیشک میرے سامنے اللہ تبارک وتعالیٰ نے دنیا اُٹھالی ہے اور میں اسے اور جو کچھ اس میں قیامت تک ہونے والا ہے، سب کچھ دیکھ رہا ہوں، جیسے اپنی ہتھیلی کو دیکھ رہا ہوں۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-

“બે-શક, મેરે સામને અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને દુનિયા ઉઠા લી હૈ ઔર મૈં ઉસે ઔર જો કુછ ઉસ મેં કયામત તક હોને વાલા હૈ, સબ કુછ દેખ રહા હૂં, જૈસે અપની હથેલી કો દેખ રહા હૂં.”

▣ હદીષ શરીફ કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

(૧) - “હિલ્યતુલ-ઔલિયા-વ-તબકાતુલ-અસફિયા” સંપાદક :- અબૂ નોએમ અહમદ બિન અબ્દુલ્લાહ અલ-અસ્બહાની, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૪૩૦. **પ્રકાશક :- (૧)** દારૂલ કુતુબિલ ઇલ્મિયા, બૈરૂત-લેબનાન. પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૦૯, બાબ :- હદીદ બિન કુરૈબ, **જિલ્દ નં. ૬, પેઇજ નં. ૧૦૧**

પ્રકાશક :- (૨) દારૂલ કિતાબિલ-અરબી, બૈરૂત-લેબનાન. બાબ :- હદીદ બિન કુરૈબ, **જિલ્દ નં. ૬, પેઇજ નં. ૧૦૧**

(૨) - “કન્ઝુલ-ઉમ્માલ-ફી-સુનનેલ-અકવાલે-વલ-અફઆલ” સંપાદક :- ઇમામ અલાઉદ્દીન અલી બિન હિસ્સામુદ્દીન, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૯૭૫, આવૃતિ :- પાંચમી, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૦૧, પ્રકાશક :- અલ-મુઅસ્સસતુલ રિસાલતે, બૈરૂત-લેબનાન, **જિલ્દ નં. ૧૧, હદીષ નં. ૩૧૮૧૦,** અને **૩૧૯૭૧, પેઇજ નં. ૨૭૮** અને **૪૨૦**

અગર કિસી શખ્સ મેં બરાએ નામ થોડી સી ભી અકલ હોગી, તો વો શખ્સ ઇસ હદીષે પાક સે યકીન કે દરજે મેં માન લેગા કે બેઃશક, **અલ્લાહ** તઆલા કે મહેબૂબે આઝમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો **જો કુછ હો ગયા હૈ ઔર જો કુછ ભી હોને વાલા હૈ, ઇસકા ઇલ્મ હાસિલ હૈ.** લેકિન જિસ કે દિલ કી આંખેં ફૂટી હૈં ઔર વો નૂરે ઈમાન કી રોશની સે મહેરૂમ હૈ, ઉસે કુછ ભી નઝર નહીં આતા. ચાહે વો કુરઆન કી આયત સે દલીલ હો, ચાહે હદીષ શરીફ સે બુરહાન હો.

આઇયે ! અબ એક દલીલ ઐસી પૈશે ખિદમત હૈ કિ કિસીકો ભી ઇન્કાર કી જુર્અત ન હોગી.

“હઝરત આદમ સે કયામત તક કી તમામ મખ્લૂક કો હુઝૂરે અકદસ પહેચાનતે હૈં.”

ઝી-શાન ઇમામ ઇબ્ને હજર મક્કી કે ઉસ્તાદ ઔર મોહદ્દિષોં કે પેશ્વા ઇમામ ઝૈનુદ્દીન ઇરાકી, અપની કિતાબ **“શર્હે મુહઝ્ઝબ”** મેં ઔર અલ્લામા ખફાજી **“નસીમુર્રિયાઝ”** મેં ફરમાતે હૈં કિ :-

”اِنَّهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرِضَتْ عَلَيْهِ الْخَلَائِقُ مِنْ لَّدُنْ اٰدَمَ عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ اِلٰى قِيَامِ السَّاعَةِ فَعَرَفَهُمْ كُلَّهُمْ كَمَا عُلِّمَ اٰدَمُ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا“

حوالہ:۔ ”نَسِيْمُ الرِّيَاضُ فِىْ شَرْحِ شِفَاءِ الْقَاضِىْ عَيَاضْ“ مصنف:۔امام اجل، علامہ شہاب الدین خفاجی، مصری، (المتوفی ۱۰۷۰ھ) ناشر:۔ قدیمی کتب خانہ۔ کراچی (پاکستان) باب:۔۳، فصل اول (فيما ورد من ذكر مكانته عند ربه) جلد:۲، صفحہ:۲۰۸

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમાઃ-

”حضرت آدم علیہ الصلاۃ والسلام سے لے کر قیامت قائم ہونے تک کی تمام مخلوقات الٰہی حضور اقدس صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم کے سامنے پیش کی گئی۔ حضور نے تمام گزشتہ اور آئندہ مخلوقات کو سب کو پہچان لیا۔ جس طرح آدم علیہ الصلاۃ والسلام کو تمام نام سکھائے گئے تھے۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલાઃ-

“હઝરત આદમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ સે લેકર કયામત કાઇમ હોને તક કી તમામ મખ્લૂકાતે-ઇલાહી હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે સામને પૈશ કી ગઈ. હુઝૂર ને તમામ ગુઝિશ્તા (ભૂતપુર્વ) **ઔર આઇન્દા** (ભાવી) **મખ્લૂકાત સબ કો પહેચાન લિયા. જિસ તરહ હઝરત આદમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ કો તમામ નામ સિખાએ ગએ થે.”**

▣ અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

“નસીમુર્રિયાઝ-ફી-શર્હે-શિફા-કાઝી-અયાઝ” લેખક :- ઇમામે અજલ, અલ્લામા શિહાબુદ્દીન ખફાજી મિસ્રી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૧૦૭૦, પ્રકાશક :- કદીમી કુતુબખાના - કરાંચી (પાકિસ્તાન) **બાબ નં. ૩, ફસ્લ નં. ૧,** (ફી-મા-વરદા-મિન-ઝિક્રે-મકાનતેહિ-ઇન્દા-રબ્બેહિ) **જિલ્દ નં. ૨, પેઇજ નં. ૨૦૮**

મૈં પૂછતા હૂં કિ જબ હઝરત આદમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ સે લેકર કયામત તક કી તમામ મખ્લૂક કો પહેચાનના યઅની કે માઝી ઔર મુસ્તકબિલ કી તમામ મખ્લૂક કો પહેચાનના,

ક્યા ઇસે ઇલ્મે ગૈબ નહીં કહા જાએગા ? અરે આદમી અપની હયાતી કે ઝમાને મેં સિર્ફ અપને શહેર કે તમામ લોગોં કો નહીં પહેચાનતા. લેકિન હમારે પ્યારે **ઇલ્મે ગૈબ જાનને વાલે આકા** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મ કા યે આલમ હૈ કિ અવ્વલ સે આખિર તક કી તમામ મખ્લૂક કો આપ પહેચાનતે હૈં.

જો કુછ આસ્માનોં ઔર ઝમીન મેં હૈ, હુઝૂર સબ કો જાનતે ઔર પહેચાનતે હૈં, હર ચીઝ આપ પર રૌશન હૈ.

અબ હમ દો હદીષેં ઐસી પૈશ કરતે હૈં કિ જિસકા ઇન્કાર કરને કી કિસી ભી બાતિલ ફિર્કે મેં હિમ્મત, જુર્અત, સલાહિયત ઔર ઇસ્તેઅદાદ નહીં હૈ. ઇન દોનોં હદીષોં સે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કા ઐસા રોશન સુબૂત મિલતા હૈ કિ અહલે ઈમાન કે કુલૂબ મુનવ્વર ઔર ચેહરે દમક ઉઠેંગે ઔર ઇન્કાર કરને વાલોં કે દિલ ફટ જાએંગે ઔર ચેહરે પર કાલી સિયાહી કા ધબ્બા લગ જાએગા.

સહા સિત્તા યઅની હદીષ કી છે (૬) મોઅતબર, મોઅ્તમદ ઔર મુસ્તનદ કિતાબોં મેં જિસકા શુમાર હોતા હૈ, યઅની **“સુનને તિર્મિઝી”** કે હવાલે સે ઝૈલ મેં દોનોં હદીષેં એક સાથ પૈશ હૈં :-

દો હદીષેં :-

”تَجَلّٰی لِیُ کُلُّ شَیئٍ وَعَرَفُتُ“

ترجمہ:۔ ”ہر چیز مجھ پر روشن ہوگئی اور میں نے پہچان لی۔“

”عَلِمْتُ مَافِیْ السَّمٰوٰتِ وَمَافِی الْاَرْضِ“

ترجمہ:۔ ”میں نے جان لیا، جو کچھ آسمانوں اور جو کچھ زمین میں ہے۔“

▣ **દોનોં હદીષોં કા હવાલા :-**

حوالہ:۔ ”جامع سنن ترمذی“ المؤلف :۔ امام محمد بن عیسٰی ترمذی، (المتوفی ۲۷۹ھ)

الناشر: (۱) دارالفکر، بیروت(لبنان)، کتاب التفسیر، من سورۃ ص، جلد نمبر:۵، حدیث نمبر:۳۲۴۶ اور ۳۲۴۴، صفحہ نمبر: ۱۶۰ اور ۱۵۹

الناشر: (۲) دار الغرب الاسلامی، بیروت،(لبنان) کتاب التفسیر، من سورۃ ص، جلد نمبر:۵، صفحہ نمبر: ۲۲۱ اور صفحہ نمبر: ۳۶۶

▣ **દોનોં હદીષોં કે ઉર્દુ તરાજિમ કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા :-**

(૧) “હર ચીઝ મુઝ પર રૌશન હો ગઈ ઔર મૈંને પહેચાન લી.”
(૨) “મૈંને જાન લિયા, જો કુછ આસ્માનોં ઔર જો કુછ ઝમીન મેં હૈ.”

▣ **દોનોં હદીષોં કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-**

“જામેઅ-સુનને-તિર્મિઝી”, સંપાદક :- ઇમામ મુહમ્મદ બિન ઈસા તિર્મિઝી, ઇન્તેકાલ :- સ.હિ. ૨૭૯
પ્રકાશક :- (૧) દારૂલ ફિક્ર, બૈરૂત-લેબનાન, કિતાબુત્તફસીર, મિન-સૂરતે ‘સુવાદ’ **જિલ્દ નં. ૫, હદીષ નં. ૩૨૪૪**, ઔર **નં. ૩૨૪૬, પેઇજ નં. ૧૫૯** ઔર **૧૬૦**
પ્રકાશક :- (૨) દારૂલ ગરબિલ ઇસ્લામી, બૈરૂત-લેબનાન, કિતાબુત્તફસીર, મિન-સૂરતે ‘સુવાદ’ **જિલ્દ નં. ૫, પેઇજ નં. ૨૨૧** ઔર **૩૬૬**

મુંદરજાબાલા દોનોં હદીષોં સે સાબિત હુવા કિ આસ્માનોં ઔર ઝમીનોં મેં જો કુછ ભી હૈ, જિતની ભી ચીઝેં હૈં, ઉન તમામ

ચીઝોં કો **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને જાન લિયા ઔર પહેચાન ભી લિયા ઔર ઇસ જાનને કો હી તો ઇલ્મે ગૈબ કહેતે હૈં.

તા’જ્જુબ હૈ મુનાફિકીને ઝમાના કી ફાસિદ અકલોં પર કે એક તરફ સે તો અહલે હદીષ હોનેકા દા’વા કરતે હૈં ઔર દૂસરી તરફ સે ઇલ્મે ગૈબે નબી કે તઅલ્લુક સે જો અહાદીષે કરીમા હૈં, ઉનકો નહીં માનતે ઔર **હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ** કે ઇલ્મે-ગૈબ કો નહીં માનતે ઔર સાફ ઇન્કાર કરતે હૈં ઔર તૌહીદ કા નામ-નેહાદ ઝંડા બુલંદ કર કે શિર્ક...શિર્ક... કી ચીંખ પુકાર કરતે હૈં.

અબ તક હમને **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કે સુબૂત મેં • **કુરઆને મજીદ** કી મુતઅદ્દિદ આયાત ઔર કુરઆને મજીદ કી મોઅતબર તફાસીર • **તફસીરે કબીર** • **તફસીરે નૈશાપુરી** • **તફસીરે બૈઝાવી** • **તફસીરે ખાઝિન** ઇલાવા અઝીં અહાદીષે કરીમા કી મુસ્તનદ ઔર મોઅતબર કુતુબ • **સહીહુલ બુખારી** • **સહીહુલ મુસ્લિમ** • **સુનને તિર્મિઝી** • **મુસ્નદે ઇમામ અહમદ બિન હમ્બલ** • **કન્ઝુલ ઉમ્માલ** ઔર • **હિલ્યતુલ ઔલિયા** સે હદીષેં નકલ કર કે મિલ્લતે ઇસ્લામિયા કે જલીલુલકદ્ર અઇમ્મા-એ-કિરામ કી મઅરકતુલ આરા કિતાબેં • **મવાહિબુલ-લદુનિયા** • **શર્હે ઝરકાની** • **મોઅજમે કબીર** ઔર • **નસીમુર્રિયાઝ** કી ઇબારતેં પૈશ કર કે સાબિત કર દિયા હૈ કિ બેઃશક હમારે પ્યારે **ગૈબ-દાં આકા** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને અપની અતા-એ-ખાસ ઔર અપને ફઝલો કરમ સે **“મા-કાના-વમા-યકૂન”** યઅની **“જો કુછ ભી હો ગયા હૈ, ઔર જો કુછ ભી હોને વાલા હૈ”** કા ઇલ્મ અતા ફરમા દિયા હૈ.

અગર તુમ અહલે હદીષ યઅની ગૈર મુકલ્લિદોં મેં દમ-ખમ હૈ, તો ઇન દલાઇલે-કાહેરા ઔર બરાહીને સાતેઆ કા જવાબ લિખ કર દિખાઓ. એક બાત યાદ રખના કે તુમ જવાબ મેં એક દલીલ પૈશ કરોગે તો હમ ઉસકે જવાબુલ-જવાબ મેં ઇન્શાઅલ્લાહ દસ (૧૦) દલીલેં પૈશ કરેંગે. ઇલ્મે ગૈબ કે ઇસ મસ્અલે કો અભી હમને પૂરા નહીં લિખા હૈ, સિર્ફ આપ લોગોં કે બેતુકે, ચબે ચબાએ, પુરાને ઔર ઘીસે ઘીસાએ રટે હુએ સવાલાત કા બહોત હી મુખ્તસર જવાબ ઇસ લિયે લિખા હૈ કે અગર ફિર દો-બારા આપ લોગ જવાબ લિખ કર નએ સવાલાત કાઇમ કરને કી જુર્અતે બેજા કરને કી હિમાકત કરેં, તો તફસીલન જવાબ લિખને કે લિયે બહોત સારા મવાદ કા ઝખીરા બાકી રખા હૈ.

હાલાંકે આપકે સવાલાત કા શાફી-વાફી-કાફી ઔર મુફસ્સલ જવાબ તો યહાં તક કી હમારી તેહરીર સે આ જાતા હૈ, લેહાઝા ઇસ બહેસ કો તૂલ ન દેતે હુએ હમ ઇતને પર હી ઇક્તેફા કરતે હૈં.

આપકે સવાલ નં. ૧/૭ કા જવાબ

સવાલ :- વાક્ય-એ-ઇફ્કે આએશા અતા-એ-ઇલ્મે ગૈબ સે કબ્લ કા વાકેઆ હૈ, યા બાદ કા ?

વાક્ય-એ-ઇફ્કે આએશા હિજરી સન, ૫ (પાંચ) મેં "ગઝ્વ-એ-બની-મુસ્તલિક" (غَزْوَةُ بَنِيْ مُصْطَلِقْ) કે મૌકે પર વુકૂઅ મેં આયા થા. ઇસ વાકેઆ કો દૌરે હાઝિર કે મુનાફેકીન "મરગૂબુત-તબઅ" યઅની દિલ કો પસંદ આને વાલે વાકેઆ કી હૈસિયત દે કર હર તકરીર ઔર બહસ મેં **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી શાને આલી મેં તૌહીન કરને કી નિય્યત સે બયાન કરતે હૈં ઔર મઆઝલ્લાહ **હુઝૂરે અકદસ**

સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો ઇલ્મે ગૈબ નહીં થા, ઇસ કી દલીલ મેં બ-તૌરે સુબૂત કે પૈશ કરતે હૈં.

જબ ભી ઇલ્મે ગૈબે મુસ્તફા કે તઅલ્લુક સે મુનાઝરા યા બહસ હોતી હૈ, મુનાફિકીને ઝમાના યઅની વહાબી-દેવબંદી ઔર અહલે હદષ (ગૈર મુકલ્લિદીન) ઇસ વાકેએ કો બતૌરે સનદ પૈશ કર કે બડે હી શદ્દો-મદ્દ કે સાથ દા'વા કરતે હૈં કિ હુઝૂરે અકદસ કો ઇલ્મે ગૈબ નહીં થા. અહલે હદીષ જમાઅત-નડીઆદ કી જાનિબ સે આએ હુએ સવાલ નામા મેં ભી ઇલ્મે ગૈબ કે તઅલ્લુક સે પૂછે ગએ સવાલ મેં ઇસ વાકેએ કે મુતઅલ્લિક સવાલ પૂછ કર યહી સાબિત કરને કી મઝમૂમ હરકત ઔર કૌશિશ કી ગઈ હૈ કિ મઆઝલ્લાહ હુઝૂરે અકદસ ઇલ્મે ગૈબ નહીં જાનતે થે. લેહાઝા હમ પહેલે અસ્લ વાકેઆ પૈશ કરતે હૈં.

અસ્લ વાકેઆ ક્યા થા ?

સન હિજરી - ૫, કે માહે શાબાન કી તીન (૩) તારીખ કો "ગઝ્વ-એ-બની-મુસ્તલીક" વુકૂઅ પઝીર હુવા થા. ઇસ ગઝ્વહ (લડાઈ) મેં **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે સાથ ઉમ્મુલ મોઅ્મેનીન, મહેબૂબ-એ-મહેબૂબે રબ્બુલ આલમીન, **હઝરત આએશા સિદ્દીકા** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા ભી શરીકે સફર થીં.

બુખારી ઔર મુસ્લિમ મેં ખૂદ હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા સે રિવાયત હૈ કિ :-

જબ હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ગઝ્વહ સે ફારિગ હોકર રવાના હુવે ઔર મદીના તય્યેબા પહોંચને સે પહેલે એક મકામ પર પળાઉ (પડાવ) કા હુક્મ દિયા. જબ

લશ્કર વહાં ઠહેરા તો મૈં કઝા-એ-હાજત (કુદરતી હાજત) કે લિયે પડાવ સે થોડે દૂર ગઈ. હાજત સે ફારિગ હોને કે બાદ વાપસ અપની કયામ ગાહ પર આઈ, તો ઇત્તેફાક સે મેરા હાથ મેરે સીને પર ગયા, તો પતા ચલા કે મેરા કીંમતી હાર ગલે મેં નહીં હૈ. લેહાઝા મૈં ઉસી જગહ દો-બારા ગઈ ઔર હાર (Necklace) તલાશ કરને લગી ઔર ઇસ તલાશો-જુસ્તજૂ મેં દૈર લગ ગઈ.

ઇધર લશ્કર રવાના હો રહા થા. જો લોગ મેરા કજાવા (મહમલ = Saddle) ઊંટ પર રખતે થે ઔર બાંધતે થે, વો આએ ઔર યે સમઝે કે મૈં ઇસ કજાવે કે અંદર બૈઠી હુઈ હૂં, કજાવે કો ઉઠા કર ઊંટ કી પીઠ પર બાંધ દિયા. મૈં એકદમ કમ-વઝન ઔર દુબલી-પતલી ઔરત થી, લેહાઝા ઉન્હેં પતા હી ન ચલા કે કજાવા (મહમલ) ખાલી હૈ યા ભરા હુવા હૈ. ઔર લશ્કર રવાના હો ગયા.

મૈં જબ વાપસ લોટી તો લશ્કર રવાના હો ચુકા થા. અબ વહાં કોઈ ન થા. વીરાન મૈદાન થા. મૈં અપને ડેરે (તંબુ) કી જગહ પર આ કર બૈઠ ગઈ. મેરા ખયાલ યે થા કે અગલે મકામ પર જબ લશ્કર પડાવ કરેગા ઔર હુઝૂરે અકદસ મુઝે મૌજૂદ ન પાએંગે, તો કિસી કો ભેજ કર મુઝે બુલવા લેંગે. લેહાઝા મૈં અપની જગહ બેઠી બેઠી ઇન્તેઝાર કરને લગી. કાફી દૈર તક એક જગહ પર બેઠે બેઠે મેરી આંખેં બોઝલ (ઘેરાવ) હોને લગીં. નીંદ કા ગલ્બા હુવા ઔર મૈં સો ગઈ.

ઉસ ઝમાને મેં યે દસ્તૂર થા કે જબ કોઈ કાફલા યા લશ્કર કૂચ કરતા થા, તો એક શખ્સ કો કાફલા યા લશ્કર કે પીછે રખા જાતા થા. તાકે અગર કાફલે સે કિસી કી કોઈ ચીઝ ગીર જાએ, તો વો શખ્સ ઉઠા લેતા થા. ફિર અગલી મંઝિલ પર ઉસ ચીઝ કો અમીરે કારવાં કે સુપુર્દ કર દેતા થા. અમીરે કારવાં તેહકીક કર કે

વો ચીઝ ઉસ કે માલિક કો દે દેતા થા. લશ્કર ઔર કાફલા કે પીછે રહેને વાલે શખ્સ કો **"મુઅક્કિબે-કારવાં"** (معقب کارواں) કહા જાતા હૈ.

લશ્કર કે મુઅક્કિબે-કારવાં કી ખિદમત પર હઝરત સફવાન બિન મોઅતલ રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો મા'મૂર (નિયુક્ત) થે. હઝરત સફવાન જબ વહાં પહોંચે, તો મુઝે સોતી હુઈ હાલત મેં પાયા, ચૂંકે પર્દે કા હુક્મ નાઝિલ હોને સે પહેલે જબ ઔરતોં કે શરઈ-પર્દે ન થે, તબ ઉન્હોંને મુઝે દેખા થા, લેહાજા ઉન્હોંને મુઝે પહેચાન લિયા ઔર ફૌરન "ઇસ્તેરજાઅ" યઅની **"ઇન્ના-લિલ્લાહે-વ-ઇન્ના-ઇલૈહે-રાજેઊન"** પઢા. ઉન્હોંને બુલંદ આવાઝ સે 'ઇસ્તેરજાઅ' પઢા થા, જિસે સુનકર મૈં બેદાર (જાગૃત) હો ગઈ ઔર ફૌરન અપને જિસ્મ ઔર ચેહરે કો ચાદર સે છુપા લિયા. ઇસ્તેરજાઅ પઢને કે ઇલાવા હઝરત સફવાન ને કુછ ભી ન કહા ઔર મૈંને કુછ ભી ન સુના. ઉન્હોંને અપની ઊંટની સે ઉતર કર ઊંટની કો બિઠા દિયા, ઔર મૈં ઊંટની પર સવાર હો ગઈ. હઝરત સફવાન ઊંટની કો ખીંચ કર ચલ દિયે. હમને લશ્કર કો સખ્ત ધૂપ ઔર ગરમી કે વક્ત એક મકામ પર પડાઉ મેં પા લિયા.

હવાલા :- **"ખસાઇસે-કુબ્રા-ફી-મોઅ્જઝાતે-ખૈરિલવરા"**
મુસન્નિફ :- ઇમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતી, (ઉર્દુ તર્જુમા)
જિલ્દ નં. ૧, સફા નં. ૪૪૯, ઔર ૪૫૦

સિર્ફ ઇતની સી બાત થી, લેકિન મદીના મુનવ્વરા કે મુનાફેકીન ઔર બિલ ખુસૂસ અબુલ ફઝલ અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉબય બિન સલૂલ જો મુનાફિકોં કા સરદાર થા, ઉન્હોંને હઝરત આએશા સીદીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કી અસ્મત ઔર પાક દામની કે ખિલાફ કીચડ ઉછાલ કર ઔર તોહ્મત લગાકર ઇફ્તરા પરદરાઝી કા તૂફાન ખડા કર દિયા. પૂરે મદીના શહેર મેં

ઝૂઠ કી આમેઝિશ કે સાથ તોહ્મત ઔર મુબાલગા આરાઈ કી ફિઝા ને એક અઝીમ ફિત્ના ઉઠા દિયા થા. હર જગહ ઈસી ઝૂઠે ઇલ્ઝામ કે તઅલ્લુક સે ગુફ્તગૂ હોતી થી. તકરીબન એક મહીને સે ઝિયાદા દિનોં તક લોગોં કે દરમિયાન યે ફિત્ના ઔર અફ્વા કા બાઝાર ગર્મ રહા.

હાલાંકિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ હકીકતે હાલ સે અચ્છી તરહ વાકેફ ઔર બા-ખબર થે. હઝરત આએશા કી અસ્મત ઔર પાક દામની કી હકીકત કા યકીન કે દરજે મેં ઇલ્મ થા. ઇસીલીયે તો ઇસ તોહ્મત કે ઝિમ્ન મેં ઇશારતન ઇરશાદ ફરમાયા કિ :-

"વલ્લાહે-મા-અલિમતો-અલા-અહલી-ઇલ્લા-ખયરા"

(وَاللّٰهِ مَاعَلِمْتُ عَلٰى اَهْلِىْ اِلَّا خَيْرًا)

યઅની :- **"કસમ હૈ ખુદા કી ! મૈં અપને અહલ સે પારસાઈ કે સિવા કુછ નહીં જાનતા."**

લૈકિન કિસી હિકમત ઔર મસ્લેહતે ઐઝદી કી વજહ સે હુઝૂર ને હઝરત આએશા કી બરાઅત (નિર્દોષતા) સાફ લફ્ઝોં મેં ઔર ખુલ્લે ઐલાન કે સાથ ઝાહિર નહીં ફરમાયા.

"ઇલ્ઝામ લગાને વાલે મુનાફિકોં કે સરદાર કો કત્લ કરને સે હુઝૂર ને રોકા"

હઝરત આએશા સીદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા પર લગાઈ ગઈ તોહ્મત કી અફ્વા કા બાઝાર જબ ગર્મ થા ઔર માહૌલ નિહાયત હી પરાગંદા થા, તબ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો અચ્છી તરહ મા'લૂમ થા કે તોહ્મત

લગાના ઔર તોહ્મત કી તશ્હીર કરના કિસ મુનાફિક કા કામ હૈ. લૈકિન હુઝૂર ને મસ્લેહતન ઉસકા નામ ભી જાહેર નહીં ફરમાયા બલ્કે ઇશારતન નિશાનદહી ફરમાતે હુએ મસ્જિદે નબવી મેં ખુત્બા દેતે હુવે ઇરશાદ ફરમાયા કિ :-

"કૌન હૈ, જો મેરી મદદ કરે ? ઔર ઉસ શખ્સ સે ઇન્તેકામ લે જિસને બિલા શુબ્હા મુઝે ઔર મેરી અહલ કો ઈજા પહોંચાઈ."

ઇસ ઇરશાદે ગિરામી કો સુનકર જોશે ઉલ્ફત કે જઝબે સે તૈશ મેં આ કર **હઝરત સઅદ બિન મઆઝ** ઔર **હઝરત સઅદ બિન ઉબાદા** ખડે હો ગએ ઔર મુનાફિકોં કે સરદાર **અબ્દુલ્લાહ બિન ઉબય બિન સલૂલ** કો કત્લ કર કે ઇન્તેકામ લેને કી ઇજાઝત ચાહી. લૈકિન હુઝૂર ને ઉન્હેં બાઝ રખા ઔર મસ્લેહતન ઐસા કરને સે બાઝ રખા. (મના ફરમાયા)

અગર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઉન્હેં ઇન્તેકામ (બદલા) લેનેકી ઇજાઝત ઇનાયત ફરમાતે ઔર ઇલ્ઝામ લગાને વાલે મુનાફિકોં કે સરદાર અબ્દુલ્લાહ બિન ઉબય સલૂલ મુનાફિક કો કત્લ કરવા દેતે, તો ઉસ વક્ત કે કુફ્ફાર ઔર મુનાફેકીન યે વાવેલા મચાતે કે હુઝૂરે અકદસ ને અપની ઝવજા કી તરફદારી મેં હકીકત કો છુપાને કે લિયે અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉબય સલૂલ કો હમેંશા કે લિયે ખામોશ કર દિયા. અપની ઝવજા (બીવી) કી પાક દામની કા કોઈ સુબૂત ન થા, ઇસ લિયે કત્લ ઔર ગારતગીરી કી રાહ અપનાઈ. ઇસી લિયે હુઝૂરે અકદસ ને હઝરત સઅદ બિન મઅઝ ઔર હઝરત સઅદ બિન ઉબાદા કો મુનાફિકોં કે સરદાર અબ્દુલ્લાહ બિન ઉબય કો માર ડાલને સે રોકા, તાકે ફિત્ના કી આગ મઝીદ ન ભડકે.

"હુઝૂરે અકદસ કી ખામોશી મેં હિકમત"

મુનાફિકીને ઝમાના યઅની વહાબી, દેવબંદી, ગૈર મુકલ્લેદીન (અહલે હદીષ) વગૈરા જિત્ને ભી બારગાહે રસૂલ કે ગુસ્તાખ ફિર્કે હૈં, વો હમેંશા હઝરત આએશા સિદ્દીકા પર લગાઈ ગઈ તોહમત કે વાકેઆ કો બતૌરે દલીલ પૈશ કરકે યે કહેતે હૈં કિ ઇસ મામલે મેં **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને ખામોશી ઇખ્તિયાર ફરમાઈ ઔર "વહી" કા ઇન્તેઝાર ફરમાયા, ઇસ સે સાબિત હોતા હે કે આપકો ઇલ્મે ગૈબ નહીં થા.

ઇન અકલ કે અંધો કો બસ તૌહીને રસૂલ કરને કા કોઈ ન કોઈ બહાના ચાહિયે. હિકમતે અમલી, મસ્લેહત, સિયાસતે મુદન, તદબીરે ઇન્તેઝામિયા, જાંચ પરતાલ, છાન બીન, તેહકીક, પૂછપાછ, તફતીશ વગૈરા જૈસે લાઝમી ઉમૂર, જો કિસી વાકેઆ કી અસ્લીયત કા સહીહ પતા લગાને કે લિયે ઝરૂરી હૈં, જિન પર કિસી વાકેઆ (ઘટના) કી તપાશ ઔર તલાશ કા મદાર હૈ. ઔર ઇસ કે લિયે વક્ત દરકાર હોતા હૈ, તાકે બેકુસૂર મુલ્ઝિમ (તોહમતદાર) કી બરાત (નિર્દોષતા) સાબિત કરને કે સાથ સાથ અસ્લ મુજરિમ (અપરાધી) કા સુરાગ લગા કર ઉસકે ગલે તક કાનૂન કા પંજા કસના ઔર ઉસકા જુર્મ સુબૂત કે સાથ સાબિત કર કે ઉસકો **"કૈફરે-કિરદાર"** (કર્મ ની શિક્ષા) તક પહોંચાના હોતા હૈ.

દૌરે હાઝિર કે મુનાફેકીન સિર્ફ ઇસી બાત કી રટ લગાતે હૈં કિ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને અપની તરફ સે હઝરત આએશા કી બરાઅત (નિર્દોષતા) કા ઐલાન ન કરતે હુએ સુકૂત ક્યૂં ઇખ્તિયાર કિયા ? ઇસ કા જવાબ ઝિમ્નન તો ઉપર બયાન હો ચુકા કે અગર હુઝૂર બરાઅત કા

ઐલાન ફરમાતે તો મુનાફેકીન માનને વાલે ન થે ઔર દૂસરે નએ નએ ઇલ્ઝામાત તરાશતે. બલ્કે યહાં તક કહેતે કે અપની બીવી કી ઝૂઠી હિમાયત ઔર તરફદારી કર રહે હૈં. લેહાઝા આપને સુકૂત ઇખ્તિયાર ફરમાયા.

એક દૂસરી હિકમત યે ભી થી કે હુઝૂર બરાઅત કા ઐલાન કરેં, વો મુઅસ્સિર (અસરકારક) ન હોતા, જિત્ના કિ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે કિયે જાને વાલા બરાઅત કા ઐલાન અસરકારક હોગા. અગર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી તરફ સે હઝરત આએશા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કી બરાઅત કા ઐલાન હોતા, તો વો **"હદીષ"** કહેલાતી ઔર યે મામલા હદીષ કી કિતાબોં મેં દીગર વાકેઆત કી તરહ દર્જ હોતા. હદીષ કી અરબી ઇબારત (મતન) કી નમાઝ મેં તિલાવત નહીં હોતી. લેકિન અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત આએશા કી બરાઅત કા **"કુરઆને-મજીદ"** મેં ઐલાન ફરમાયા હૈ, ઇસ મેં એક હિકમત યે ભી હૈ કિ હઝરત આયશા કી અઝમત ઔર બરાઅત કયામત તક નમાઝ મેં કુરઆને મજીદ કી તિલાવત કે ઝરીએ ઝાહિર હોતી રહે.

અવામુન્નાસે મુસ્લેમીન મેં દીની તા'લીમાત ઔર માલૂમાત હાસિલ કરને કી રગબત ઔર શૌક દિન-બ-દિન કમ હોતા જા રહા હૈ. બડી મુશ્કિલ સે નાઝરા કુરઆને મજીદ કી તા'લીમ લોગ અપની ઔલાદ કો દે પાતે હૈં. અગર બરાઅતે હઝરત આએશા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા બ-ઝરીએ હદીષ હોતી, તો ઇતની શોહરત વ ઇઝ્ઝત ન મિલતી જિત્ની કે કુરઆન સે બરાઅત હોને સે હાસિલ હુઈ.

છોટા સા દેહાત હોગા ચાહે ઉસ મેં મુસલમાન કે સિર્ફ દો-ચાર હી ઘર હોંગે, લેકિન ઉસ દેહાત મેં કુરઆને મજીદ ઝરૂર હોગા, લેકિન ઉસ દેહાત મેં હદીષ કી કિતાબોં કા હોના ના-

મુમ્કિન હોતા હૈ, બલ્કિ અકષર શહરોં મેં કે જહાં "દારૂલ ઉલૂમ" નહીં હોતે વહાં **બુખારી શરીફ, મુસ્લિમ શરીફ** વ દીગર કુતુબે હદીષ કા હોના ના-મુમ્કિન હૈ, ઇલાવા અઝીં દુનિયા કા કોઈ ભી ઐસા ગૌશા નહીં હૈ, જહાં **કુરઆને મજીદ** કા નુસ્ખા (પ્રત) મૌજૂદ ન હો. ઇસ કે બર-અક્સ હદીષ કી કિતાબેં બહોત કમ દસ્તયાબ હૈં.

લેહાઝા....... અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં હઝરત આએશા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કી બરાઅત કા જો ઐલાન ફરમાયા હૈ, ઉસ મેં એક હિકમત યે ભી હૈ કે દુનિયા કે કૌને કૌને મેં અપને **મેહબૂબે આઝમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી "ઝવજ-એ-મહોતરમા" કી શાનો શૌકત કા ડંકા કયામત તક બજતા રહે.

ઔર અગર...........

કુરઆને મજીદ કે બજાએ અહાદીષ સે હઝરત આએશા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કી બરાઅત ઔર અસ્મત કા ઐલાન હોતા, તો બારગાહે રિસાલત કે ગુસ્તાખોં કો સિસકને, ખિસકને, બિદકને ઔર રેંગને કી એક રાહ મિલતી ઔર વો અપને ઇખ્તેરાઅ સે યે કેહ દેતે કે **"યેહ હદીષ ઝઈફ હૈ."** જૈસા કિ દૌરે હાઝિર કે મુનાફિકીન વહાબી, દેવબંદી, અહલે હદીષ વગૈરા ફિર્કે કે લોગ અઝમતો-તઅઝીમે મુસ્તફા સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે જવાઝ ઔર સુબૂત કી હદીષોં સે અવામે મુસ્લેમીન કો બે-દખલ, બે-એતમાદ ઔર બે-ઇલ્તેફાત કરને કે લિયે બિલા કિસી ભી સુબૂતે અસ્માઉર-રિજાલ કેહ દેતે હૈં કિ **"યેહ હદીષ ઝઈફ હૈ."** લેકિન કુરઆને મજીદ કી કિસી ભી આયત કો ઝઇફ કહેને કી કિસી મેં ભી જુરઅતો-હિમ્મત નહીં. ઔર ઇસી હિકમત કે તહત હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કી બરાઅત કા ઐલાન કુરઆને મજીદ મેં ફરમાયા ગયા હૈ.

હઝરત આએશા કી પાક દામની

હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે જબ હમ **મદીના તય્યેબા** વાપસ આએ, તો અલ્લાહ કી મશીઅત સે મૈં ઉન દિનોં મેં બીમાર હો ગઈ. મૈં ઘર મેં હી થી એક મહીને સે ઝયાદા મૈં બીમાર હોને કી વજહ સે ઘર મેં હી રહી ઔર બાહિર મેરે ખિલાફ ફિત્ના પરદાઝોં ને ફિત્નો કા જો હંગામા ઉઠા રખા થા, ઉસ કા મુઝે કુછ પતા ન થા. એક દિન **ઉમ્મે મુસ્તહ** નામ કી ઔરત ને મેરે પાસ આ કર ઇલ્ઝામ તરાશીયોં કી તમામ ઇત્તેહામ સાઝિયોં કી બાતેં મુઝ સે બયાન કીં. જિન્હેં સુન કર મૈં પહેલે સે ઝયાદા બીમાર હો ગઈ.

એક દિન **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ મેરે પાસ તશરીફ લાએ ઔર દુઆ સલામ કે બાદ મુઝ સે ફરમાયા કે **તુમ કૈસી હો** ? મૈંને અપની કૈફિયત બતાને કે બાદ અર્ઝ કિયા કે **"અગર આપ ઇજાઝત અતા ફરમાએં, તો મૈં ચંદ દિનોં કે લિયે અપને વાલિદૈન કે ઘર ચલી જાઉં?"** હુઝૂર ને ઇજાઝત અતા ફરમાઈ ઔર મૈં અપને વાલિદ **હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કે ઘર ચલી ગઈ. મૈંને અપની વાલેદા સે તમામ બાતેં દરિયાફ્ત કીં. મૈં તમામ રાત રોતી રહી ઔર સુબ્હ હો જાને પર ભી મેરે આંસૂ થમતે હી નહીં થે. તમામ રાત જાગતી હી રહી, પલક તક ન ઝપકી. મૈં દિન ભર મુસલ્સલ રોતી રહી, મેરે આંસૂ રોકે રૂકતે નહીં થે ઔર નીંદ નામ કો ભી ન થી. મુઝ કો અંદેશા હુવા કે બહોત ઝયાદા રોને કી વજહ સે શાયદ મેરા જિગર કહીં ફટ ન જાએ.

(હવાલો :- **ખસાઇસે કુબ્રા**, અઝ :- અલ્લામા જલાલુદ્દીન સુયૂતી, (ઉર્દુ તર્જુમા) **જિલ્દ નં. ૧, સફા નં. ૪૫૧**)

હઝરત આએશા કો બરાઅત કી ખુશખબરી

હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે એક રોઝ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ મુઝ કો મિલને મેરે ઘર તશરીફ લાએ ઔર મુઝ સે ફરમાયા કે **એ આએશા !** મેરે હુઝૂર તુમ્હારે બારે મેં ઐસી ઐસી બાતેં પહોંચી હૈં. લેહાઝા, અગર તુમ બરી ઔર પાક હો, તો અન્કરીબ અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારી પાકી બયાન ફરમાએગા ઔર તુમ્હારી બરાઅત કી ખબર નાઝિલ ફરમાએગા.

હઝરત આએશા ફરમાતી હૈં કિ **હુઝૂરે અકદસ** કી ઝબાને મુબારક સે યે કલેમાત સુનકર મેરે આંસૂ થમ ગએ. યહાં તક કે મેરી આંખોં મેં એક કતરા તક ભી નઝર ન આતા થા. યે ઉસ ખુશી કી બિના પર થા, જો મૈંને **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે કલામ મુબારક સે બશારત પાઈ થી.

(હવાલો :- (૧) "મદારેજુન્નબુવ્વત" મુસન્નિફ :- શાહ અબ્દુલ હક્ક મોહદ્દિષે દહેલ્વી (ઉર્દુ તર્જુમા) **જિલ્દ નં. ૨, સફા નં. ૨૮૧**)
(૨) **ખસાઇસે કુબ્રા**, અઝ :- અલ્લામા જલાલુદ્દીન સુયૂતી, (ઉર્દુ તર્જુમા) **જિલ્દ નં. ૧, સફા નં. ૪૫૨**)

"હઝરત આએશા કી બરાઅત મેં કુરઆન કી આયાત કા નાઝિલ હોના"

ઉમ્મુલ-મોઅમેનીન, સય્યેદતેના, હઝરત **આએશા સિદ્દીકા** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે મૈં ઉમ્મીદ રખતી થી કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા મેરી બરાઅત (નિર્દોષતા) ઝાહિર ફરમાએગા ઔર મેરી પાકી ઔર પાક દામની કી ખબર

દેગા, લૈકિન મુઝે યે ખયાલ ભી ન થા કે મેરે ઇસ મામલે મેં **"વહી"** નાઝિલ ફરમાએગા. ક્યૂંકે મૈં અપને આપ કો ઔર અપને મામલે કો ઇસ કાબિલ નહીં સમઝતી થી. અલબત્તા, મુઝ કો સિર્ફ ઇસ બાત કી ઉમ્મીદ થી કે **રસૂલુલ્લાહ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ શાયદ ખ્વાબ દેખેંગે ઔર ખ્વાબ કે ઝરીએ મુઝ બેચારી કી અફ્ફત ઔર અસ્મત પર ગવાહી મિલ જાએગી.

અલ્લાહ કા કરમ દેખિયે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપની જગહ સે ઉઠે ભી ન થે કે યકાયક **હુઝૂર** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પર **"નુઝૂલે-વહી"** કે આષાર નમૂદાર હુએ ઔર જો શિદ્દત (કષ્ટ) ઐસે મૌકે પર હોતી હૈ વો શુરૂઅ હુઈ. યહાં તક કે આપકી પૈશાની મુબારક પર મોતિયોં કી માનિન્દ પસીના ચમકને લગા. આપ પર ખૂબ ઠંડી કે મૌસમ મેં ભી નુઝૂલે વહી કી શિદ્દત સે પસીના વગૈરા કી કૈફિયત તારી હો જાતી થી ઔર યે ઉસ ગિરાની ઔર બોઝ કી વજહ સે હોતા થા, જો કલામુલ્લાહ આપ પર ઉતરતા થા.

થોડી દેર કે બાદ જબ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ **"નુઝૂલે-વહી"** કી કૈફિયત સે ફારિગ હુએ, તો આપ કા યે હાલ થા કે આપ તબસ્સુમ ફરમા રહે થે. સબ સે પહેલી બાત જો હુઝૂર ને ફરમાઈ વો યે થી કે **"એ આએશા સિદ્દીકા ! હક તઆલા ને તુમ્હેં બરી કરાર દે કર તુમ્હેં પાક ગરદાના હૈ. ઇસ તોહમત સે તુમ્હારી પાકી બયાન કી હૈ ઔર તુમ્હારી શાન મેં કુરઆન ભેજા હૈ."**

(હવાલો :- (૧) "મદારેજુન્નબુવ્વત" મુસન્નિફ :- શાહ અબ્દુલ હક્ક મોહદ્દિષે દહેલ્વી (ઉર્દુ તર્જુમા) **જિલ્દ નં. ૨, સફા નં. ૨૮૩**)
(૨) **ખસાઇસે કુબ્રા**, અઝ :- અલ્લામા જલાલુદ્દીન સુયૂતી, (ઉર્દુ તર્જુમા) **જિલ્દ નં. ૧, સફા નં. ૪૫૪**)

“હઝરત આએશા કી બરાઅત મેં સૂરએ-નૂર કી અઠારા (૧૮) આયાત કા નુઝૂલ”

હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈં કે ઉસ વક્ત :-

” اِنَّ الَّذِيۡنَ جَآءُوۡ بِالۡاِفۡكِ عُصۡبَةٌ مِّنۡكُمۡ “ (قرآن شریف، پارہ:۱۸، سورۂ نور، آیت:۱۱)

ترجمہ:۔ ” بے شک! وہ کہ یہ بڑا بہتان لائے ہیں، تمہیں میں ایک جماعت “ (کنزالایمان)

-: લિપીયાંતર :-

“ઇન્નલ્લઝીના-જાઊ-બિલ-ઇફ્કિ-ઉસ્બતુમ્-મિન્કુમ”

(કુરઆન શરીફ, પારા-૧૮, સૂર-એ-નૂર, આયત નં.૧૧)

તર્જુમા :- “બેશક ! વો કે યે બહોત બડા બોહતાન લાએ હૈં, તુમ હી કી એક જમાઅત” (કન્ઝુલઈમાન)

સે લેકર દસ (૧૦) આયતોં તક “વહી” હુઈ. હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કી બરાઅત મેં મઝકૂરા દસ ઔર દીગર આઠ (૮) આયાત મિલાકર કુલ **અઠારા (૧૮) આયાત** નાઝિલ હુઈ.

ઇન અઠારા આયાત મેં સે **પારા-૧૮, સૂર-એ-નૂર, આયત નં. ૪** મેં સાફ હુક્મ નાઝિલ ફરમાયા ગયા હૈ કિ :-

” وَالَّذِيۡنَ يَرۡمُوۡنَ الۡمُحۡصَنٰتِ ثُمَّ لَمۡ يَاۡتُوۡا بِاَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَ فَاجۡلِدُوۡهُمۡ
ثَمٰنِيۡنَ جَلۡدَةً وَّ لَا تَقۡبَلُوۡا لَهُمۡ شَهَادَةً اَبَدًا “

ترجمہ:۔

” اور جو پارسا عورتوں کو عیب لگائیں، پھر چار گواہ معائنہ کے نہ لائیں، تو انہیں
اسّی (۸۰) کوڑے لگاؤ اور ان کی گواہی کبھی نہ مانو۔ “ (کنزالایمان)

-: લિપીયાંતર :-

“વલ્લઝીના-યરમૂનલ-મોહસિનાતે-ષુમ્મા-લમ-યાતૂ-બે-અરબઅતે-શોહદાઆ-ફજ-લેદોહુમ-ષમાનીના-જલદતન-વલા-તકબલૂ-લહુમ-શહાદતન-અબદન”

તર્જુમા :- “ઔર જો પારસા ઔરતોં કો ઐબ લગાએં, ફિર ચાર(૪) ગવાહ મુઆએના કે ન લાએં, તો ઉન્હેં અસ્સી(૮૦) કોડે લગાઓ ઔર ઉન કી કોઈ ગવાહી કભી ન માનો” (કન્ઝુલઈમાન)

“નુઝૂલે વહી કે બાદ હુઝૂરે અકદસ કા મસ્જિદે નબવી જા કર સહાબા કો જમા કરના, હઝરત આએશા કી બરાઅત કા ઐલાન કરના ઔર તહોમત લગાને વાલોં કો સઝા દેના.”

“વહી” નાઝિલ હોને કે બાદ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને **“સૂર-એ-નૂર”** કી દસ(૧૦) આયતોં કી તિલાવત ફરમાઈ ઔર ફિર હઝરત આએશા કે યહાં સે ખૂશ-વ-ખુર્રમ નિકલ કર મસ્જિદે નબવી તશરીફ લાએ ઔર સહાબા-એ-કિરામ કો જમા ફરમા કર ખુત્બા ફરમાયા. ઇસ કે બાદ નાઝિલ શુદા કુરઆન કી આયતોં કી સહાબા-એ-કિરામ કે સામને તિલાવત ફરમાઈ, ફિર આપને તોહમત લગાને વાલોં કો તલબ ફરમાયા. જબ તહોમત લગાને વાલે બારગાહે રિસાલત મેં હાઝિર કિયે ગએ, તો સરકાર ને ઉન પર **“હદ્દે-કઝફ”** (حدّقذف) યઅની અસ્સી (૮૦) કોડે કી સઝા મુકર્રર ફરમાઈ ઔર હર એક કો ૮૦-૮૦ કોડે લગવાએ.

(હવાલો :- (૧) “મદારેજુન્નબુવ્વત” મુસન્નિફ :- શાહ અબ્દુલ હક્ક મોહદ્દિષે દહેલ્વી (ઉર્દુ તર્જુમા) **જિલ્દ નં. ૨, સફા નં. ૨૮૩**)

સફા નં. (૭૧) સે સફા નં. (૮૪) તક કે મુતાલેઆ સે વાકેઆ કી ઇબ્તેદા સે ઇન્તેહા તક કી વાકફિયત હાસિલ હો ચુકી હોગી. અબ હમ ઇસ વાકેઆ કે ઝિમ્ન મેં મુનાફિકીને ઝમાના કે એતરાઝાત કે ઝિમ્ન મેં **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે-ગૈબ પર જો જો એતરાઝ હૈં, ઉસ મેં સે અહમ એતરાઝાત કા જવાબ દેને કી અલ્લાહ તઆલા કી નુસ્રત ઔર મદદ પર ભરોસા કર કે ખામા આરાઈ કી જુરઅત કર રહે હૈં.

હર દૌર કે, હર બાતિલ ફિર્કે કે પેશ્વા ઔર મુલ્લાને **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે-ગૈબ કા ઇન્કાર કરને કે લિયે હઝરત આએશા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા પર લગાઈ ગઈ તોહમત કા વાકેઆ ઝરૂર બતૌરે દલીલ પૈશ કરતે હૈં ઔર બડે ઝૌર-શૌર સે યે એતરાઝ કરતે હૈં કે અગર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો ઇલ્મે-ગૈબ થા, તો હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કે મામલે મેં એક મહીને સે ભી ઝ્યાદા વક્ત તક 'સુકૂત' (ખામોશી) ક્યૂં ઇખ્તેયાર ફરમાયા ? આપને ફૌરન હઝરત આએશા કી બરાઅત કા ઐલાન ક્યૂં ન ફરમા દિયા ? બલ્કે "વહી" કે મુન્તઝિર રહે ? ઔર જબ વહી આઈ, તબ આપને હઝરત આએશા કી બરાઅત કા ઐલાન કિયા.

એતરાઝ કરને વાલોં કો જવાબ

દૌરે હાઝિર કે મુનાફેકીન મુંદરજાબાલા એતરાઝ કાઇમ કર કે મઆઝલ્લાહ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે-ગૈબ કા ઇન્કાર કરતે હૈં ઔર મઆઝલ્લાહ અપની કિતાબોં મેં યહાં તક લિખ દેતે હૈં કે **"હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો દીવાર કે પીછે કા**

ભી ઇલ્મ નહીં થા." (હવાલા :- **"બરાહીને કાતેઆ"**, મુસન્નિફ :- મોલ્વી ખલીલ અહમદ અંબેઠવી)

યે એતરાઝ કર કે ઇલ્મે-ગૈબે મુસ્તફા કા ઇન્કાર કરને વાલે દૌરે હાઝિર કે મુનાફિકીન વહાબી, દેવબંદી ઔર એહલે હદીષ ફિર્કે કે લોગોં કો હમ સવાલ કરતે હૈં કે અગર બરાઅત મેં તાખીર (Late) કરના ઇલ્મે ગૈબ ન હોને કા સુબૂત ઔર દલીલ હૈ, તો ઝરા યે બતાઇયે કે **કુરઆને મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત આએશા કી બરાઅત મેં આયાત કે નુઝૂલ મેં દૈર ક્યૂં ફરમાઈ ? ક્યા અલ્લાહ તઆલા ફિલ-ફૌર બરાઅત કી આયતેં નાઝિલ નહીં ફરમા સકતા થા ?**

બેઃશક ! હઝરત આએશા કી બરાઅત અલ્લાહ તઆલા કે ઇલ્મ મેં થી ઔર અલ્લાહ તઆલા કી અતા સે અલ્લાહ તઆલા કે મહેબૂબે આઝમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મ મેં ભી થી. લૈકીન ઇસ વાકેઆ ઔર બરાઅત કી તાખીર મેં અલ્લાહ તઆલા કી કુછ હિકમતેં, મો'મેનીન કા ઇમ્તેહાન ઔર ઉમ્મતે મુસ્તફા કી ભલાઈ પોશીદા થીં. જો કૌર-મગઝ (ભેજા વિહોણા) દિમાગ વાલે મુનાફિકોં કી સમઝ મેં નહીં આતીં.

ઇસ ઉન્વાન પર નાચીઝ રાકિમુલ હુરૂફ કી એક મુસ્તકિલ કિતાબ **"અસ્મતે આએશા મેં હિકમતે ખુદાવન્દી"** નામ સે ઉર્દુ, ગુજરાતી ઔર હિન્દી ઝબાન મેં ઇ.સ. ૨૦૦૩ મેં શાએઅ હુઈ થી ઔર કઈ મરતબા છપ ચુકી હૈ. તેરાહ (૧૩) સાલ કા અર્સા હો ગયા હૈ, લેકિન મુનાફિકીને ઝમાના ઉસ કિતાબ કા જવાબ લિખને સે આજિઝ ઔર કાસિર હૈં.

યહાં પર હમ સિર્ફ ચંદ ઔર અહમ હિકમતેં ઝિક કરતે હૈં :-

⊙ જબ હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા લશ્કર સે બિછડ ગઈ ઔર લશ્કર રવાના હો ગયા ઔર લશ્કર મદીના શરીફ કે કરીબ **"સિલસિલ"**(صلصل)

નામી મકામ પર ઠહેરા ઔર ઊંટ બિઠાએ ગએ, મગર ઊંટ પર રખે ગએ "મહમલ" (જીન/પાલખી) સે ઉમ્મુલ મો'મેનીન હઝરત આએશા બાહર તશરીફ ન લાઈ, તબ પતા ચલા કે આપ બિછડ ગઈ હૈં ઔર પીછે રેહ ગઈ હૈં. લેહાઝા ઇન કે ઇન્તઝાર મેં લશ્કર "સિલસિલ" નામ કે મકામ પર ઠહેરા રહા. લશ્કર મેં પાની ઇસ અંદાઝ સે થા કે લશ્કર મદીના તય્યેબહ પહોંચ જાએ. લેકીન ઉમ્મુલ મો'મેનીન કે પીછે રેહ જાને સે લશ્કર કો મજબૂરન 'સલસિલ' મેં ઉમ્મુલ મો'મેનીન કે ઇન્તેઝાર મેં ઠહેરના પડા ઔર લશ્કર મેં જિત્ના પાની થા વો સર્ફ (ખત્મ) હો ગયા. નમાઝ કા વક્ત આયા તો વુઝૂ કે લિયે પાની નહીં થા. યહાં તક કે પીને કે લિયે ભી પાની કી તંગી થી. પાની કે બગૈર લશ્કર દિક્કત ઔર મુસીબત મેં મુબ્તેલા થા.

લેહાઝા, અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને અપને મહેબૂબ કી ઝવજએ મહોતરમા કે સદકે ઔર તુફૈલ **ઉન લશ્કર વાલોં પર મહેરબાન હો કર, ઉન પર ઔર ઉન કે તુફૈલ કયામત તક કે મુસલમાનોં પર કરમ ફરમા કર તયમ્મુમ કા હુક્મ નાઝિલ ફરમાયા.** જિસ કા એતરાફ (સ્વીકાર) કરતે હુએ સહાબી-એ-રસૂલ **હઝરત સય્યદ બિન હુઝૈર** રદીઅલ્લાહો અન્હો ને હઝરત આએશા કી બારગાહ મેં અર્ઝ કિયા કે :-

"مَاهِيَ بِاَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَاآلِ اَبِيْ بَكْرٍ"

-: લિપીયાંતર :-

"મા-હીયા-બે-અવ્વલે-બરકતેકુમ-યા-આલે-અબી-બક્રિન"

-: તર્જુમા :-

"એ અવલાદે અબૂબક્ર ! યે તુમ્હારી પહેલી બરકત નહીં."

મતલબ યે કે મુસલમાનોં કો તુમ્હારી બહોત સી બરકતેં પહોંચી હૈં.

(હવાલા :- "મદારેજુન્નબુવ્વત" મુસન્નિફ :- શાહ અબ્દુલ હક્ક મુહદ્દિષ દહેલ્વી (ઉર્દુ તર્જુમા) **જિલ્દ-૨, સફા-૨૭૫**)

- અગર **હુઝૂરે અક્દસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપની તરફ સે હઝરત આએશા કી બરાઅત કા ઐલાન કરતે, તો મુનાફેકીન માનને વાલે ન થે ઔર ગલત ઇલ્ઝામ યે લગાતે કે અપની બીવી કી બેજા હિમાયત ઔર તરફદારી કર રહે હૈં.
- અગર **હુઝૂરે અક્દસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપની તરફ સે હઝરત આએશા કી બરાઅત કા ઐલાન કરતે, તો હદીષ કહેલાતી ઔર નમાઝ મેં તિલાવત ન હોતી. કુરઆન શરીફ મેં બરાઅત નાઝિલ હોને સે, વો બરાઅત કુરઆન કા મરતબા રખતી હૈ ઔર કયામત તક નમાઝ મેં ઉસ કી તિલાવત હોતી રહેગી.
- ઇસ્લામ એક ઐસા કામિલ મઝહબ હૈ કે જિસને ઇન્સાની નસ્લ કો હયાતે જાવેદાની બખ્શી હૈ. હુકૂકુન્નાસ મઅની માનવ હક્ક કી સહીહ પહેચાન ઔર હુકૂક કી સહીહ અદાયગી કી પહેચાન ઔર નિશાનદહી ઇસ્લામ ને આલમે દુનિયા કો બતાઈ હૈ. ઇસ્લામ ને દુનિયા કો મઆશિરત (Social) કા સહીહ તરીકા વ સલીકા સિખાયા હૈ. ઝાલિમો કો ઝુલ્મ સે રોકના ઔર મઝલૂમ કી હિમાયત કરના ઇસ્લામ કા તર્ઝે અમલ હૈ. ખુસૂસન ઔરતોં પર ઇસ્લામ કા અઝીમ એહસાન હૈ.
- ઝમાન-એ-જાહેલિયત (અજ્ઞાન કાળ) કે દૌર મેં ઔરત

કો ઇત્ના ઝલીલ સમઝા જાતા થા કે અગર કિસી કે ઘર લડકી પૈદા હોતી થી, તો ગોયા ઉસ કો **સાંપ સૂંઘ ગયા હો** ઐસા ઉસકા ચહેરા હો જાતા થા ઔર સમાજ કે રિવાજ કે મુતાબિક લડકી કો ઝિન્દા દફ્ન કર દેતે થે. મીરાષ (વારસા) મેં ઔરત કો કુછ ભી અહમિયત નહીં દી જાતી થી. ઔરત કો સિર્ફ દિલ બહેલાને કા ખિલૌના સમઝ કર, ઉસ સે દિલ લગી કી જાતી થી ઔર જબ ઉસ સે જી ભર જાતા, તો ઉસે દૂધ મેં સે મખ્ખી કી તરહ નિકાલ ફેંકતે થે.

- ઝમાન-એ-જાહેલિયત મેં ઔરત પર 'ઝના' (વ્યભિચાર) ઔર દીગર 'ઉયૂબ' (દુષણ) કે ઇલ્ઝામ લગાકર ઉસે ઝલીલો રૂસ્વા કર દેના કોઈ બડી બાત ન થી. કિસીભી બા-અસ્મત ઔર પાક દામન ખાતૂન (મહિલા) કો એક આન મેં ફાહેસા ઔર બદ-કિરદાર કે ઇલ્કાબ સે નવાઝને મેં કિસી ભી કિસ્મ કી ઝિજક મહેસૂસ નહીં કી જાતી થી. જિસ કે 'જી' મેં જો આયા, વો મુંહ સે કેહ દેતા થા. લૈકિન **મહેબૂબા-એ-મહેબૂબે રબ્બુલ આલમીન, સય્યેદતેના આએશા સિદ્દીકા** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કા રૂએ ઝમીન કી તમામ ઔરતોં પર એહસાન હૈ કિ આપ કે સબબ સે **'કુરઆને મજીદ'** મેં ઔરતોં કી ઇઝ્ઝતો અસ્મત કી પાસદારી ઔર પાસબાની કી ગઈ, ઉનકી પાક દામની કી અઝમત કી હિફાઝત કી ગઈ.
- બાત બાત મેં ઔરતોં કી પાક દામની પર તોહમત કા કીચડ ઉછાલને વાલોં કો મુતનબ્બેહ કરતે હુએ બલ્કે ઉન કે મુંહ પર અલીગઢી તાલા લગાતે હુએ કુરઆને મજીદ મેં સાફ ઔર સરીહ હુક્મ સુનાતે હુએ ઇર્શાદ ફરમાયા ગયા હૈ કિ :-

"ઔર જો લોગ પારસા ઔરતોં કો ઐબ લગાએં ફિર ચાર (૪) ગવાહ મુઆએના (દર્શનિક પુરાવા) **કે ન લાએં. તો ઉન્હેં અસ્સી (૮૦) કોડે લગાઓ ઔર ઉનકી કોઈ ગવાહી કભી ન માનો."**

(પારા-૧૮, સૂરએ-નૂર, આયત નં.૪ = કન્ઝુલ ઈમાન)

- ઇસ આયત કે નુઝૂલ સે ઔરતોં કી પારસાઈ પર છોટી છોટી બાતોં મેં 'ફેઅલે કબીહ' (ઘૃણાસ્પદ કૃત્યુ) કી તોહમત લગાને વાલોં કી ઝુબાન પર લગામ લગા દી ગઈ હૈ બલ્કે અસ્સી (૮૦) કોડે કી સઝા મુતઅય્યેન (નક્કી) કી ગઈ હૈ. જિસકો "શરઈ ઇસ્તેલાહ" (શરીઅત ની પરિભાષા/Terminology) મેં **"હદ્દે કઝફ"** કહા જાતા હૈ. સિર્ફ ઇસ સઝા પર હી ઇક્તેફા (બસ) ન કિયા ગયા, બલ્કે તોહમત લગાને વાલોં કો દાઇમી તૌર પર (કાયમી ધોરણે) **"મરદૂદુશ-શહાદત"** કરાર દિયા ગયા યઅની હમેંશા કે લિયે ઉસ કી હર ગવાહી "ગૈર-મોઅતબર" (અવિશ્વસનીય) ઔર "મત્રૂક" (તજય) કર દી ગઈ.
- મઝકૂરા આયત કે ઇલાવા કઈ આયાત જૂઠી તોહમત લગાને વાલોં કી મુઝમ્મત (ખંડન) મેં કુરઆને મજીદ કી **"સૂરએ-નૂર"** મેં નાઝિલ હુઈ હૈં ઔર મર્દોં કો બાવર કરાયા ગયા હૈ કિ ઔરત ભી અલ્લાહ કી એક મોઅઝ્ઝઝ (સન્માનનીય) મખ્લૂક હૈ. ઉસકે દામને અસ્મત કો તોહમત ઔર ઇલ્ઝામ સે દાગદાર કરને સે બાઝ રહો, વર્ના અસ્સી (૮૦) કોડે, મરદૂદુશ-શહાદત, ફાસિક, ફાજિર, ઝૂઠે, અલ્લાહ કી લઅનત કે હકદાર, જૈસી સઝાએં ભુગતને કે લિયે તૈયાર રહો.
- અગર હઝરત આએશા સિદ્દીકા રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કી બરાઅત (નિર્દોષતા) **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો

તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપની તરફ સે ફરમા દેતે ઔર **વહી કા ઇન્તેઝાર ન કરતે**, તો ક્યા ?

- ⊡ સૂરએ-નૂર કી દૌલત સે હમ સરફરાઝ હોતે ?
- ⊡ ક્યા મઆશેરા કે નિઝામ કી દુરૂસ્તી કે એહકામ નસીબ હોતે ?
- ⊡ ઔરતોં કી ઇઝ્ઝત કી પાસદારી કી તા'લીમ હાસિલ હોતી ?
- ⊡ ઔરતોં કી અસ્મત કી તા-કયામત હિફાઝત ક્યા હાસિલ હોતી ?
- ⊡ તોહમત જૈસે કબીહ તરીકે કો છોડને કા હોસલા મિલતા?
- ⊡ ક્યા યે અખ્લાકી મહાસિન દુનિયા કે ગોશે ગોશે મેં પહોંચતે ?

★ ઇન તમામ વુઝૂહાત ઔર રૂમૂઝ (કારણો અને ભેદો) કી વજહ સે ઇલ્મે-ગૈબ જાનને વાલે પ્યારે **રસૂલુલ્લાહ** સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ને ખામોશી ઇખ્તેયાર ફરમાઈ. ઇસ હિકમતે અમલી કો સમઝને સે આજિઝો-કાસિર, કૌર ચશ્મ, વ કૌર બાતિન, દૌરે હાઝિર કે મુનાફેકીન ને યે વાવેલા મચા રખા હૈ કિ મઆઝલ્લાહ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો 'ઇલ્મે-ગૈબ' નહીં થા.

આપકે સવાલ નં. ૧/૮ કા જવાબ

સવાલ :- વાકેઆ-એ મહુના અતા-એ-ઇલ્મે ગૈબ સે કબ્લ કે વાકેઆત હૈ, યા બાદ કે ?

અલ-જવાબ :-

આપ કે સવાલાત સે અયાં નરી જહાલત સે સિર્ફ યહી કહેના પડતા હૈ કિ :-

ઇસ સાદગી કે કૌન ન મર જાએ એ ખુદા !
લડતે હૈં, મગર હાથ મેં તલવાર તક નહીં.

આપને અપને સવાલ નં. ૧/૮ મેં લિખા હૈ કિ :- **"વાકેઆ-એ-મહુના"** અતા-એ-ઇલ્મ સે કબ્લ કે વાકેઆત હૈં યા બાદ કે ?

ઇસ જુમ્લે મેં આપને **"મઊના"** કો અપની જેહાલત કી વજહ સે **"મહુના"** લિખા હૈ. ઇસકા અરબી રસ્મુલ ખત "معونہ" હૈ, લેકિન આપને "مھونہ" લિખા હૈ. તઅજ્જુબ તો ઇસ બાત કા હૈ કિ જહાં પર વાકેઆ સરઝદ હુવા થા, ઉસ મકામ કા સહીહ નામ તક આપકો માલૂમ નહીં ઔર ઉસ વાકેઆ કે તઅલ્લુક સે સવાલ દર્જ કર કે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે **"ઇલ્મે-ગૈબ"** પર શક-વ-શુબ્હ કરને કી આપ જુર્રઅતે બે-જા કરકે અપની દિલી અદાવત, લા-ઇલ્મી, લા-શુઊરી ઔર જહાલત કા મુઝાહેરા કર કે અપને આપકો **"નાચે ન આવે - આંગન ટેડા"** વાલી કહાવત કા મિસ્દાક ઠહેરાતે હૈં. ખૈર ! આપકી ઇલ્મી ના-શનાશાઈ સે સર્ફે નઝર કર કે **"બીરે મઊના"** વાલે વાકેઆ કે ઝિમ્ન મેં આપકે એતરાઝ ઔર શક પર મુશ્તમિલ સવાલ કા દલાઇલો-બરાહીન કી રોશની મેં દન્દાન-શિકન જવાબ ઝૈલ મેં મરકૂમ હૈ.

“વાકેય-એ-બીરે-મઊના” (واقعۂ بیرمعونہ)

“વાકેય-એ-બીરે-મઊના” હિજરી સન :- ચાર (૪) મેં વુકૂઅ પઝીર હુવા થા. યઅની સન હિજરી ચાર (૪) કે માહે સફર મેં પૈશ આયા થા. જિસ કા મતલબ યે હુવા કે હિજરત કે છત્તીસવેં (૩૬) મહિને કે શુરૂ મેં **જંગે ઓહદ** કે ચાર (૪) મહિને કે બાદ વાકેઅ હુવા થા. બીરે મઊના કે કિસ્સે કો **“સિરયા-મુન્ઝર-બિન-અમ્ર”** ઔર **“સિરયુત-કુર્રા”** ભી કહેતે હૈં. “બીરે મઊના” કા મકામ **“મક્કા”** ઔર **“અસ્ફાન”** કે દરમિયાન આયા હુવા હૈ. ઇસ વાકેયા કી તફસીલ હસ્બે ઝૈલ હૈ :-

અબૂ-બર્રાઅ-આમિર-બિન-જાફર નામ કા શખ્સ જો **“કબીલ-એ-નજ્દ”** ઔર **“કબીલ-એ-બની-આમિર”** સે થા ઔર વો શખ્સ **“મલએબુલ-અસિન્નહ”** યઅની “નેઝે ઔર ભાલે સે ખેલને વાલા” કે લકબ સે મશહૂર થા. વો મદીના-મુનવ્વરા આયા ઔર હુઝૂરે અકદસ, **રહમતે આલમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા. હુઝૂર ને ઉસે ઇસ્લામ કી દા’વત દી. ઉસને ઇસ્લામ તો કુબૂલ ન કિયા. મગર **“દીને-મુહમ્મદી”** કી તા’રીફ કી ઔર કહા કિ મૈં જાનતા હૂં કે આપકા દીને મુબારક “શરીફ” ઔર આપકી મિલ્લત “હનીફ” હૈ. મેરી કૌમ બહોત બડી હૈ, અગર આપ અપને સહાબા કી એક જમાઅત મેરે સાથ “કબીલ-એ-નજ્દ” ઔર “કબીલ-એ-બની-આમિર” કી તરફ ભેજેં, તો મુમ્કિન હૈ કે વો ઇસ્લામ કબૂલ કર લેં, તો મૈં ભી ઉનકે સાથ ઇસ્લામ કબૂલ કર લૂંગા ઔર આપ કી ઇતાઅત કરૂંગા.

અબૂ-બર્રાઅ-આમિર કી ઇસ ગુઝારિશ કા જવાબ દેતે

હુએ **સરકારે દો-આલમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને ફરમાયા કિ **“મૈં નજદીયોં સે બે-ખૌફ નહીં હૂં, મુઝે અંદેશા હૈ કિ વો લોગ સરકશી કરેંગે”** અબૂ-બર્રાઅ-આમિર ને કહા આપ અપને દિલ મેં અંદેશા ન ફરમાએં, આપ કે સહાબા **મેરી પનાહ મેં હોંગે**.

અબૂ-બર્રાઅ-આમિર કે ભરોસા દિલાને પર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને **સત્તર (૭૦)** સહાબા કુકરા યાને “અસ્હાબે-સુફ્ફા” સે ઉસકે સાથ ભેજ દિયે ઔર ઉસ કાફલે કે અમીર કી હૈસિયત સે **હઝરત મુન્ઝર બિન અમ્ર** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કો બનાયા ઔર કુછ ખુતૂત (પત્રો) નજ્દ ઔર બની આમિર કે રઈસોં કે નામ લિખ કર હઝરત મુન્ઝર કો દિયે.

અબૂ-બર્રાઅ-આમિર કા એક ભતીજા **આમિર બિન તુફૈલ બિન માલિક** થા, જો બડા સરકશ, દીને મુહમ્મદી કા મુખાલિફ ઔર મુસલમાનોં કા સખ્ત દુશ્મન થા. જબ સહાબા-એ-કિરામ કી મુકદ્દસ જમાઅત બીરે મઊના પહોંચી તો આમિર બિન તુફૈલ ને મુસલમાનોં પર હમલા કરને કે લિયે **“કૌમે બની આમિર”** સે મદદ માંગી. લેકિન કૌમે બની આમિર ને યે કેહ કર ઇન્કાર કર દિયા કે મુસલમાન ઇસ વક્ત **અબૂ બર્રાઅ આમિર** કી પનાહ મેં હૈં, લેહાઝા, હમ મદદ નહીં કર સકતે. ઇસકે બાદ આમિર બિન તુફૈલ ને કબીલએ **અસ્લમ, અસિય્યા, રઅલ** ઔર **ઝકવાન** સે મદદ તલબ કર કે બડી તઅદાદ કે લોગોં કો સહાબા-એ-કિરામ કી જમાઅત પર હમલા કરને કે લિયે તૈયાર કિયા ઔર એક બડી તઅદાદ કે લશ્કર સે સહાબા પર હમલા કર દિયા ઔર ઉન કો શહીદ કર દિયા. મુસ્લિમ શરીફ મેં યે વાકેઆ ઇસ તરહ મઝકૂર હૈ કિ :-

"حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ،حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَاحَمَّادُ، أَخْبَرَنَا ثَابِتٌ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: جَاءَ نَاسٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَقَالُوا: أَنِ ابْعَثْ مَعَنَا رِجَالاً يُعَلِّمُونَا القرآنَ وَالسُّنَّةَ،فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ سَبْعِينَ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ، يُقَالُ لَهُم: القُرَّاءُ، فِيهِمْ خَالِي حَرَامٌ ، يَقْرَءُونَ القُرْآنَ،وَيَتَدَارَسُونَ بِاللَّيْلِ يَتَعَلَّمُونَ، وَكَانُوا بِالنَّهَارِيَجِيئُونَ بِالْمَاءِ فَيَضَعُونَهُ فِي الْمَسْجِدِ، وَيَحْتَطِبُونَ فَيَبِيعُونَهُ، وَيَشْتَرُونَ بِهِ الطَّعَامَ لِأَهْلِ الصُّفَّةِ وَلِلْفُقَرَاءِ، فَبَعَثَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ إِلَيْهِمْ: فَعَرَضُوا لَهُمْ، فَقَتَلُوهُمْ قَبْلَ أَنْ يَبْلُغُوا الْمَكَانَ، فَقَالُوا: اللّٰهُمَّ بَلِّغْ عَنَّا نَبِيَّنَاأَنَّا قَدْ لَقِينَاكَ فَرَضِينَا عَنْكَ، وَرَضِيتَ عَنَّا، قَال: وَأَتَى رَجُلٌ حَرَاماً، خَالَ أَنَسٍ مِنْ خَلْفِهِ،فَطَعَنَهُ بِرُمْحٍ حَتَّى أَنْفَذَهُ،فَقَالَ حَرَامٌ:فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ،فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: " إِنَّ إِخْوَانَكُمْ قَدْ قُتِلُوا، وَإِنَّهُمْ قَالُوا:اللّٰهُمَّ بَلِّغْ عَنَّا نَبِيَّنَاأَنَّا قَدْ لَقِينَاكَ فَرَضِينَا عَنْكَ، وَرَضِيتَ عَنَّا."

حواله:۔ "الصحيح للمسلم"، المؤلف: مسلم بن الحجاج أبوالحسن القشيرى النيسابورى (المتوفىٰ: ٢٦١)، كتاب الإمارة، باب: ثبوت الجنة للشهيد، الناشر: دار احياء التراث العربى- بيروت، الجزء: ٣، صفحه: ١٥١١

▣ મુંદરજા બાલા હદીષ શરીફ કા ઉર્દુ તરજુમા :-

ترجمہ:۔ امام مسلم کہتے ہیں ہم سے حدیث بیان کی محمد بن حاتم نے وہ کہتے ہیں ہم سے حدیث بیان کی عفان نے وہ کہتے ہیں ہم سے حدیث بیان کی حماد نے وہ کہتے ہیں ہم کوخبر دی ثابت نے وہ کہتے ہیں حضرت انس رضی اللہ عنہ کا بیان ہے کہ کچھ لوگ رسول کریم ﷺ کی بارگاہ میں آئے اورعرض کی کہ ہمارے ساتھ کچھ مردوں کو بھیجئے جو ہم کو قرآن اور سنت کی تعلیم دیں،تو آپ نے ان کے ساتھ ستر انصاری صحابہ کو بھیجا،جن کو قراء کہا جاتا تھا،انہیں میں میرے ماموں ''حرام'' بھی تھے،وہ لوگ قرآن پڑھتے تھے،رات میں علمی باتیں سیکھتے اور سکھاتے تھے،اور دن میں پانی لاتے اور مسجد میں رکھتے،لکڑیاں جمع کر کے ان کو بیچا کرتے تھے،اس سے اہل صفہ اور فقیروں کے لئے کھانا خریدتے،تو نبی کریم ﷺ نے ان (صحابہ) کو ان (لوگوں) کے پاس بھیجا،تو انہوں نے ان سے اعراض کیا اور ان کو اس جگہ پہونچنے سے پہلے ہی قتل کر دیا،تو انہوں نے کہا: اے اللہ! ہماری بات ہمارے نبی کریم ﷺ تک پہونچادے کہ ہم نے آپ سے ملاقات کی تو ہم آپ سے راضی تھے اور آپ ہم سے راضی تھے۔کہا: (راوی نے) اور ایک مرد انس کے ماموں ''حرام'' کے پیچھے سے آیا اور ان کو نیزہ مارا اور آرپار کر دیا،تو حرام نے کہا: رب کعبہ کی قسم! میں کامیاب ہوگیا،تب رسول کریم ﷺ نے اپنے صحابہ سے فرمایا، بیشک تمہارے بھائی قتل کر دیئے گئے،اور انہوں نے کہا: اے اللہ! ہماری بات ہمارے نبی کریم ﷺ تک پہونچادے کہ ہم نے آپ سے ملاقات کی تو ہم آپ سے راضی تھے اور آپ ہم سے راضی تھے۔

શાયદ આપ અપની જહાલત કી વજહ સે ઉર્દુ રસ્મુલ ખત (લિપી) સે ના-વાકિફ હોને કી વજહ પઢ ન સકેં. ક્યૂંકિ આપને સવાલ નામા મેં ઝબાન ઉર્દુ ઔર રસ્મુલ ખત ગુજરાતી અપનાયા હે યે આપકી ઉર્દુ રસ્મુલ ખત સે ના-વાકેફી કી દલીલ હે. લેહાઝા આપ કી જેહાલત પર તરસ ખા કર ઔર આપકી જેહાલત કા લેહાઝ ઔર રિઆયત કર કે હદીષ કા ઉર્દુ તરજુમા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં ઝૈલ મેં મરકૂમ હે :-

▣ મુંદરજા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તબાદલાઃ-

ઇમામ મુસ્લિમ કહેતે હૈં કે હમ સે હદીષ બયાન કી મુહમ્મદ ઇબ્ને હાતિમ ને, વો કહેતે હૈં હમ સે હદીષ બયાન કી અફ્ફાન ને, વો કહેતે હૈં હમ સે હદીષ બયાન કી હમ્માદ ને, વો કહેતે હૈં હમ કો ખબર દી ષાબિત ને, વો કહેતે હૈં હઝરત અનસ રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કા બયાન હૈ કિ :-

"કુછ લોગ રસૂલે-કરીમ, રહમતે આલમ (સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ) **કી બારગાહ મેં આએ, ઔર અર્ઝ કી કે હમારે સાથ કુછ મર્દોં કો ભેજીયે, જો હમ કો કુરઆન ઔર સુન્નત કી તા'લીમ દેં. તો આપને ઉન કે સાથ સત્તર (૭૦) અન્સારી સહાબા કો ભેજા. જિન કો "કુર્રાઅ કહા જાતા થા. ઉન્હીં મેં મેરે મામૂં "હરામ" ભી થે. વો લોગ કુરઆન પઢતે થે, રાત મેં ઇલ્મી બાતેં સિખતે-સિખાતે થે ઔર દિન મેં પાની લાતે ઔર મસ્જિદ મેં રખતે, લકડિયાં જમા કર કે ઉન કો બેચા કરતે થે, ઉસ સે "એહલે સુફ્ફા" ઔર ફકીરોં કે લિયે ખાના ખરીદતે.**

તો નબીએ-કરીમ (સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ) **ઉન** (સહાબા) **કો ઉન** (લોગોં) **કે પાસ ભેજા, તો ઉન્હોંને ઉન સે એઅરાઝ કિયા ઔર ઉન કો ઉસ જગહ પહોંચને સે પહેલે કત્લ કર દિયા, તો ઉન્હોં** (સહાબા) **ને કહા :- એ અલ્લાહ ! હમારી બાત હમારે નબીએ-કરીમ** (સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ) **તક પહોંચા દે કે "હમ ને આપ સે મુલાકાત કી, તો હમ આપ સે રાઝી થે ઔર આપ હમ સે રાઝી થે."**

કહા (રાવી ને) **ઔર એક મર્દ હઝરત અનસ કે મામૂં "હરામ" કે પીછે સે આયા ઔર ઉન કો નૈઝા મારા ઔર આરપાર કર દિયા, તો હરામ ને કહા રબ્બે કા'બા કી કસમ ! મૈં કામયાબ હો ગયા.**

તબ રસૂલે-કરીમ (સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ) **ને અપને સહાબા સે ફરમાયા :- "બે:શક, તુમ્હારે ભાઈ કત્લ કર દિયે ગએ ઔર ઉન્હોંને કહા ! એ અલ્લાહ ! હમારી બાત હમારે નબી-એ-કરીમ** (સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ) **તક પહોંચાદે કે હમ ને આપ સે મુલાકાત કી, તો હમ આપ સે રાઝી થે ઔર આપ હમ સે રાઝી થે."**

હવાલા :- "સહીહ મુસ્લિમ" મુઅલ્લિફ :- મુસ્લિમ બિન હિજાજ નૈશાપૂરી, ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૨૬૧, નાશિર :- દાર અહયાઇત-તુરાષ, બૈરૂત (લેબનાન), બાબ :- ષુબુતિલ જન્નતે લિલ શહીદ, **જિલ્દ નં. ૩, પેઇજ નં. ૧૫૧૧**

“બીરે-મઊના કે વાકેયા સે હી ઇલ્મે ગૈબ કા બય્યન સુબૂત”

“ઇફ્કે-આઇશા” ઔર **“વાકેયા-બીરે-મઊના”** યે દો (૨) વાકેઆત મુનાફિકીને ઝમાના કે લિયે મરગૂબે-તબઅ (મન-પસંદ) હૈં. ઇન દોનોં વાકેઆત કો બયાન કર કે યા મુનાઝરા મેં બતૌરે દલીલ પૈશ કર કે યે ષાબિત કરને કી ના-કામ કૌશિશ કરતે હૈં કે મઆઝલ્લાહ **હુઝૂરે અકદસ, આલિમે-મા-કાના-વમા-યકૂન,** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો ઇલમે ગૈબ નહીં થા.

⊙ **“ઇફ્કે-આઇશા”** યઅની ઉમ્મુલ-મોઅમેનીન **હઝરત આએશા સિદ્દીકા** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા પર લગાઈ તોહમત કા વાકેયા.

ઇસ વાકેયા કે ઝિમ્ન મેં મુનાફિકીને ઝમાના યે વાવેલા મચાતે હૈં કિ **હુઝૂરે અકદસ** ને મુદ્દતે તવીલ તક સુકૂત ફરમાયા ઔર **“વહી”** આઈ, તબ હઝરતે આએશા કી બરાઅત કા ઐલાન ફરમાયા. અગર આપ ઇલ્મે ગૈબ જાનતે હોતે, તો વહી કા ઇન્તેઝાર કર કે લમ્બી મુદ્દત તક ખામોશી ઇખ્તેયાર ન ફરમાતે, બલ્કે ફૌરન હઝરત આએશા કી પાક દામની કા ઐલાન ફરમાતે.

ઇસ એતરાઝ કા કારેઈને કિરામ (વાંચકો) ને **સફા નં.** ૮૩ સે **સફા નં.** ૧૦૩ મેં મુફસ્સલ ઔર મુદલ્લલ જવાબ મુલાહેઝા ફરમાયા.

⊙ **“વાકેયા-બીરે-મઊના”** યઅની “મઊના” નામ કે મકામ પર **હુઝૂરે અકદસ** ને અબૂ બર્રાઅ આમિર કી ગુઝારિશ

પર **સત્તર** (૭૦) સહાબા-એ-કિરામ કો દીને ઇસ્લામ કી તાલીમ સિખાને કે લિયે ભેજા. લૈકિન મઊના વાલોં ને ધોકેબાઝી ઔર દગાખોરી કરકે ઉન સત્તર (૭૦) સહાબા કો શહીદ કર દિયા.

ઇસ વાકેઆ કે ઝિમ્ન મેં મુનાફિકીને ઝમાના યે શોરો-ગોગા મચાતે હૈં કિ અગર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો “ઇલ્મે-ગૈબ” હોતા, તો પહેલે સે હી જાન લેતે કે મેરે સહાબા કો ધોકે સે શહીદ કર દિયા જાએગા, તો આપ હરગિઝ સત્તર (૭૦) સહાબા કો “મઊના” નામ કે મકામ પર ન ભેજતે ઔર ઉન કી જાનેં બચા લેતે.

ઇન અક્લ કે અંધે મુનાફિકોં કો અદાવતે રસૂલ કા બુખાર આયા હૈ, લેહાઝા બુખાર કી હાલત મેં બૈવકૂફાના બક...... બક....... કરતે રહેતે હૈં. બીરે-મઊના કા જો વાકેઆ મુનાફેકીન ઇલ્મે-ગૈબ ન હોને કે સુબૂત મેં પૈશ કરતે હૈં, વહી વાકેઆ ઇલ્મે-ગૈબ કા રૌશન સુબૂત દે રહા હૈ. **સફા નં. ૧૦૭** પર હમને જો હદીષ **“સહીહ મુસ્લિમ”** કે હવાલે સે અરબી મતન ઔર ઉર્દુ તરજુમા કે સાથ પૈશ કી હૈ, ઉસ હદીષ કે આખરી જુમ્લે મુલાહેઝા ફરમાએં.

જબ **હઝરત હરામ** કો નૈઝા (ભાલા) મારા ગયા, તબ ઉન્હોંને કહા કિ **“ફુઝતો-વ-રબ્બિલ-કાબતે”** યઅની **“રબ્બે કા’બા કી કસમ ! મૈં કામ્યાબ હો ગયા”** યઅની મૈંને શહાદત કા દર્જા હાસિલ કર લિયા. ઉસી વક્ત **હુઝૂરે અકદસ, આલિમે-મા-કાના-વમા-યકૂન** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને અપને સહાબા સે ફરમાયા :-

“ઇન્ના-ઇખ્વાનકુમ-કદ-કોતેલૂ-વ-ઇન્નહુમ-કાલૂ-અલ્લલ્લાહુમ્મા-બલ્લિગ-અન્ના-નબીય્યના-ઇન્ના-કદ-લકયનાકા-ફ-રદેયના-અન્કા-વ-રદેયતા-અન્ના”

-: તરજુમા :-

“બેઃશક, તુમ્હારે ભાઈ કત્લ કર દિયે ગએ ઔર ઉન્હોંને કહા એ અલ્લાહ ! હમારી બાત હમારે નબી-એ-કરીમ તક પહોંચા દે કે હમ ને આપ સે મુલાકાત કી, તો હમ આપ સે રાઝી થે ઔર આપ હમ સે રાઝી થે.”

હદીષ શરીફ કે મઝકૂરા અલ્ફાઝ પે ગૌર કરને સે પહેલે યે હકીકત સામને રખો કે સત્તર (૭૦) સહાબા જબ **“મઊના”** નામી મકામ પર શહીદ કિયે જા રહે થે, તબ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ **“મદીના મુનવ્વરા”** શહેર મેં તશરીફ ફરમા થે. **“મઊના”** નામ કા મકામ મદીના શરીફ સે તકરીબન **તીન સો (૩૦૦)** k.m. કે ફાસ્લે પર આયા હુવા હૈ.

ઉસ ઝમાને મેં ટેલીફોન યા ટેલીગ્રામ કી કોઈ સહૂલત ન થી . એક જગહ કી ખબર સેંકડો કિલો મીટર કે ફાસ્લે પર આએ હુએ દૂસરે મકામ તક પહોંચને મેં હફ્તોં ઔર મહિનોં કા વક્ત લગતા થા. લેકિન **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને **મદીના મુનવ્વરા** સે સેંકડો કિલો મીટર કે ફાસ્લે પર આએ હુએ **‘મઊના’** મેં વકૂઅ પઝીર વાકેયા કી ખબર મદીના મેં અપને સહાબા કો દે દી. સિર્ફ ખબર હી નહીં દી, બલ્કે શહાદત કા જામ પીતે વક્ત સહાબી-એ-રસૂલ હઝરત હરામ ને ક્યા દુઆ માંગી, વો દુઆ લફ્ઝ-બ-લફ્ઝ (અક્ષરસ) અપને સહાબા કો બતા દી. ઇસી કા નામ હી તો **ઇલ્મે ગૈબ** હૈ. સેંકડો k.m. કી મસાફત કા મકામ ઝરૂર નઝરોં સે ગાઇબ હોતા હૈ. ઉસે

“ગૈબ” કહતે હૈ. લુગત (ડીક્ષનેરી) મેં “ગૈબ” કે મઅને ⊙ ગૈર મૌજૂદ ⊙ ગાઇબ ⊙ પોશીદા ⊙ ઔજલ ⊙ નઝર સે ગાઇબ ⊙ નિહાં ⊙ છુપા હુવા ⊙ દર-પર્દા વગૈરહ વારિદ હૈં.

મદીના મુનવ્વરા સે **મઊના** કા મકામ ગાઇબ, પૌશીદા, નિહાં, ઔજલ, નઝર સે ગાઇબ ઔર છુપા હુવા હોને કી વજહ સે **“ગૈબ”** હૈ. ઔર **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને મદીના મેં બૈઠે હુવે મઊના કે હાદષે કી ખબર દી ઔર ખબર વહી દેતા હૈ, જિસે ઉસ કા ઇલ્મ હોતા હૈ. લેહાઝા **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને ગૈબ કી ખબર દી, તો ઇસ સે ઝરૂર લાઝિમ આયા કે **આપકો ગૈબ કા ઇલ્મ થા ઔર હૈ.**

“દોનોં વાકેઆત નુઝૂલે કુરઆન કી તકમીલ સે પહેલે કે હૈં.”

આપને અપને સવાલ નામે મેં સવાલ નં. ૧/૮ મેં જિન અલ્ફાઝ સે પૂછા હૈ, ઉસી અન્દાઝ મેં આપકો દન્દાન શિકન જવાબ દેતે હુવે ઝૈલ મેં દો (૨) હવાલે પૈશ કરતે હૈં.

“સબ સે આખિર મેં નાઝિલ હોને વાલી કુરઆન કી આયત”

” وَرَأَيْتُ اَنَّ الَّذِىْ تَسْتَرِيْحُ اِلَيْهِ النَّفْسُ مِنْهَا هُوَاَنَّ آخِرَالْقُرْآنِ نُزُوْلاً عَلَى الْاِطْلَاقِ قَوْلُ اللّٰهِ فِىْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ: (وَاتَّقُوْا يَوْماً تُرْجَعُوْنَ فِيْهِ اِلَى اللّٰهِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ)

ترجمہ:۔ ”اور میرے خیال میں جس پر دل مطمئن ہوتا ہے وہ یہ ہے کہ نزول کے اعتبار سے مطلقا قرآن کی سب سے آخری آیت سورۂ بقرہ میں اللہ تعالیٰ کا یہ فرمان ہے:(وَاتَّقُوا یَوماً تُرجَعُونَ فِیہِ اِلَی اللّٰہِ ثُمَّ تُوَفّٰی کُلُّ نَفسٍ مَا کَسَبَت وَھُم لَا یُظلَمُونَ)“

حوالہ:۔ "مناهل العرفان في علوم القرآن"، المؤلف: محمد عبدالعظيم الزرقاني (المتوفى١٣٦٧ھ)، الناشر: مطبعة عيسىٰ البابي الحلبي وشركاه، الطبعة:الطبعة الثالثة، المجلد الأول، المبحث الرابع، الصفحة: ١٠٠

▣ **મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-**

"અલ્લામા ઝુરકાની (ઇન્તેકાલ : હિ.સ.૧૩૬૭) ફરમાતે હૈં કે :-

"ઔર મેરે ખયાલ મેં જિસ પર દિલ મુત્મઈન હોતા હૈ, વો યે હૈ કિ નુઝૂલ કે એતબાર સે મુત્લકન કુરઆન કી સબ સે આખરી આયત, સૂરએ-બકર મેં અલ્લાહ તઆલા કા યે ફરમાન હૈ.

"વત્તકૂ-યવમન-તુરજઊના-ફીહે-ઇલલ્લાહે-ષુમ્મા-તુવફ્ફા-કુલ્લો-નફસિન-મા-કસબત-વ-હુમ-લા-યુઝલમૂના"

(તરજુમા :- "ઔર ડરો ઉસ દિન સે જિસ મેં અલ્લાહ કી તરફ ફિરોગે ઔર હર જાન કો ઉસ કી કમાઈ પૂરી ભર દી જાએગી ઔર ઉન પર ઝુલ્મ ન હોગા.")

(કન્ઝુલઈમાન)

મુંદરજા બાલા હદીષ કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"મનાહેલુલ-ઇરફાન-ફી-ઉલૂમિલ-કુરઆન" (અરબી) મુઅલ્લિફ :- મુહમ્મદ અઝીમ ઝુરકાની, વફાત હિ.સ. ૧૩૬૭. પ્રકાશક :- મતબા-ઈસા-અલ-બાબી-હલબી-વ-શુરકાની, બૈરૂત (લેબનાન) આવૃતિ :- ત્રીજી, **જિલ્દ નં. ૧, પ્રકરણ:- ૪, પેઇજ નં. ૧૦૦**

મુંદરજા બાલા હવાલે સે સાબિત હુવા કે નુઝૂલ કે એતબાર (ક્રમાંક) સે કુરઆને મજીદ કી આખરી આયત પારા-૩, સૂરએ-બકર, આયત નં. ૨૮૧ હૈ ઇસ આયત કે નાઝિલ હોને કે સાથ હી પૂરા કુરઆન શરીફ મુકમ્મલ તૌર પર નાઝિલ હો ગયા. ઔર ઇસ આયત કે નાઝિલ હોને કે બાદ ....??

યે આખરી આયત નાઝિલ હોને કે બાદ હુઝૂરે અકદસ કિત્ને દિન ઇસ દુનિયા મેં ઝાહેરી હયાત સે રહે ?

" وَعَنِ ابنِ عَبَّاسٍ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالیٰ عَنہُمَا (اَنَّهَا آخِرُ آیَۃٍ نَزَلَ بِهَا جِبرِیلُ عَلَیہِ السلامُ وَقَالَ ضَعْهَا فِی رَأسِ المِائَتَینِ وَالثَّمَانِینَ مِنَ البَقَرَۃِ) وَعَاشَ رَسُولُ اللّٰہِ ﷺ بَعدَهَا أحداً وَعِشرِینَ یَوماً وَقِیلَ أحداًوَ ثَمَانِینَ یَوماً. وَ قِیلَ سَبعَةَ أیَّامٍ وَقِیلَ ثَلَاثَةَ سَاعَاتٍ ."

ترجمہ: ''حضرت ابن عباس کا بیان ہے کہ یہی آخری آیت ہے جس کو جبرئیل علیہ السلام لیکر نازل ہوئے اور کہا کہ یہ سورۂ بقرہ کی ۲۸۱ ویں آیت ہے۔ اس آیت کے نزول کے بعد رسول کریم ﷺ اکیس دن بقید حیات رہے یا اکیاسی دن یا سات دن یا تین گھنٹے۔''

حواله:۔ "أنوار التنزيل واسرار التأويل"، المؤلف: ناصر الدين أبو سعيد عبد الله بن عمر بن محمد الشيرازى البيضاوى (المتوفى: ٦٨٥هـ)، المحقق: محمد عبدالرحمن المرعشلي،الناشر: دار احياء التراث العربى بيروت، الطبعة الاولىٰ۔ ١٤١٨هـ، الصفحة: ١٦٣

મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા:-

"હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસ (રદીઅલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા) **કા બયાન હૈ કે યહી આખરી આયત હૈ જિસ કો હઝરત જિબ્રઈલ અલૈહિસ્સલામ લેકર હાઝિર હુવે ઔર કહા :- યે સૂરએ-બકર કી દો સો અક્કાસવીં (૨૮૧) આયત હૈ ઇસ આયત કે નુઝૂલ કે બાદ રસૂલે કરીમ** (સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ) **ઇક્કીસ દિન બ-કૈદે હયાત રહે. યા ઇક્કાસી દિન યા સાત દિન યા તીન ઘંટે."**

હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"અન્વારૂત-તન્ઝીલ-વ-અસ્રારૂત-તાવીલ" (અરબી) સંપાદક :- નાસિરૂદ્દીન, અબૂ સઈદ,, અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉમર ઇબ્ને મુહમ્મદ શીરાઝી, બૈઝાવી (ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૬૮૫), પ્રકાશક :- દાર અહયાઉત-તુરાષુલ-અરબી, બૈરૂત (લેબનાન) આવૃતિ :- પહેલી, **પેઇજ નં. ૧૬૩**

મુંદરજા બાલા દોનોં અરબી ઇબારત કા મા-હસલ યે હૈ કિ :-

- **કુરઆન શરીફ કી વો આયત કે જો નુઝૂલ** (નાઝિલ હોના) **કે એતબાર સે સબ સે આખરી આયત હૈ વો કુરઆન શરીફ, પારા-૩, સૂરએ-બકર કી ૨૮૧ વીં આયત હૈ.**
- **ઇસી આખરી આયત કે નાઝિલ હોને કે બાદ હુઝૂરે અકદસ, જાને આલમ** (સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ) **કિતને દિનોં તક દુનિયા મેં હયાતે ઝાહેરી કે સાથ તશરીફ ફરમા રહે ઔર બાદ મેં પરદા ફરમાયા. ઇસ મામલે મેં મિલ્લતે ઇસ્લામિયા કે ઇમામોં કે ચાર (૪) કૌલ હૈં :-**

★ ઇક્કાસી (૮૧) દિન. ★ સાત (૭) દિન.
★ ઇકકિસ (૨૧) દિન. ★ તીન (૩) ઘંટે (કલાક)

મુંદરજા બાલા અકવાલ કે મુતાબિક **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ૩, ઘંટે, યા ૭, ૨૧, યા ૮૧, દિન દુનિયા મેં ઝાહેરી હયાત કે સાથ જલ્વા ફરમા રહે. અગર તમામ અકવાલ કો એક તરફ રખકર સિર્ફ ઇકાસી (૮૧)દિન વાલા કૌલ લેં, તો ઇસ કા સાફ મતલબ યે હુવા કે કુરઆન શરીફ કી સબસે આખરી આયત નાઝિલ હોને કે બાદ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ **દો (૨) મહિને, ૨૨ (બાઇસ) દિન** યઅની તકરીબન **તીન (૩) મહિને** ઝાહેરી હયાત કે સાથ દુનિયા મેં તશરીફ ફરમા રહે.

અબ ફિર એક મરતબા આપકે સવાલ નં. ૧/૭ ઔર ૧/૮ કી તરફ લૌટતે હૈં કિ :-

"ઇફકે આઇશા ઔર વાકેય-એ-મઊના અતા-એ-ઇલ્મે ગૈબ સે કબ્લ કે વાકેઆત હૈં યા બાદ કે ?"

ઇસકા તફસીલી જવાબ હમને **જવાબ નં. ૧/૭ ઔર ૧/૮** સે દે દિયા હૈ જિસકા 'મા-હસલ' (તાત્પર્ય) ઔર મઝીદ વઝાહત ઝૈલ મેં દર્જ હૈ :-

▣ **"વાકેય-એ-ઇફકે-આઇશા"**

યે વાકેયા **"ગઝવ-એ-બની-મુસ્તલિક"** જો ૩, શાબાન, હિ.સ. ૫ કે બાદ હુવા. મુનાફિકોં ને **હઝરત આએશા** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હા કે દામને-તકદુસ પર તહોમત કા કીચડ ઉછાલા. યે વાકેય-એ-ઇફક તકમીલે નુઝૂલે કુરઆન કે તકરીબન **પાંચ (૫) સાલ પહેલે** કા વાકેયા હૈ.

▣ **"વાકેય-એ-બીરે-મઊના"**

યે વાકેયા **માહે સફર, હિ.સ. ચાર (૪)** મેં વુકૂઅ પઝીર હુવા. જિસ મેં ધોકે સે **સત્તર (૭૦)** સહાબા કો શહીદ કિયા ગયા. યે વાકેયા તકમીલે નુઝૂલે કુરઆન કે તકરીબન **છે (૬) સાલ પહેલે** કા હૈ.

મુંદરજા બાલા વઝાહત સે સાબિત હુવા કે મઝકૂરા દોનોં વાકેઆત પુરા કુરઆન નાઝિલ હોને કે **પાંચ (૫)** ઔર **છે (૬) સાલ પેહલે કે હૈં.** ઔર હમને આપકે **સવાલ નં. ૧/૪, ૧/૫ ઔર ૧/૬** કે જવાબ મેં **સફા નં. ૫૪** પર હમ અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા અકીદા ઝાહિર કરતે હુએ ઇમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, **ઇમામ અહમદ રઝા મુહદ્દિષ બરેલ્વી** (અલૈહિર-રહમતુંવ-વ-રિદવાન) કી તારીખી તસ્નીફ **"અદ્દૌલતુલ-મક્કિયા-બિલ-માદત્તિલ-ગયબિયા"** (અરબી) કે **સફા નં. ૨૮૯** કે હવાલે સે લિખા હૈ કિ :-

"જબ કોઈ આયત યા સૂરત ઉતરતી નબી સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મોં પર ઔર

(મઝીદ) **ઉલૂમ બઢાતી યહાં તક કે જબ કુરઆને અઝીમ કા નુઝૂલ પૂરા હુવા, હર ચીઝ કા મુફસ્સલ** (વિગતવાર) **રૌશન બયાન પૂરા હો ગયા."**

લેહાઝા.....

પૂરા કુરઆન નાઝિલ હોને સે પહેલે અગર **અલ્લાહ તઆલા** ને અપને મહેબૂબે-આઝમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ સે ફરમાયા કે (૧) હમને બઅઝ અંબિયા-એ-કિરામ કા ઝિક્ર તુમ સે ન કિયા યા (૨) મુનાફિકોં કે બારે મેં ફરમાયા કે તુમ ઉન્હેં નહીં જાનતે યા (૩) નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને કિસી વાકેઆ કે મામલે મેં તવક્કુફ યા સુકૂત ફરમાયા, યહાં તક કે "વહી" નાઝિલ હુઈ ઔર ઇલ્મ લાઈ, તો ઇન આયતોં યા વાકેઆત કો દલીલ બનાકર **હરગિઝ... હરગિઝ.....** **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે **"ઇલ્મેગૈબ"** કા ઇન્કાર નહીં કિયા જા સકતા. ઐસે જિત્ને વાકેઆત કે જિન કે બારે મેં **હુઝૂર** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને પહેલે હી સે ઇલ્મ હોને કા ઇન્કાર કિયા યા ખામોશી ઇખ્તેયાર ફરમાઈ, તો વો વાકેઆ પૂરા કુરઆને મજીદ નાઝિલ હોને સે પહેલે કા હોગા ઔર ઐસે વાકેઆત સે **"ઇલ્મે-ગૈબે-નબી"** કે ઇન્કાર કે લિયે બતૌરે સનદ ઔર દલીલ કે લાના તારીખ (History) સે જાહિલ ઔર બે-વુકૂફ હોને કા સુબૂત હૈ.

ચેલેંજ ......

લેહાઝા, મુન્કેરીને ઇલ્મે નબી કો હમ ખુલ્લા ચેલેંજ દેતે હૈં કિ **"પૂરા કુરઆન શરીફ નાઝિલ હો જાને કે બાદ કા કોઈ વાકેઆ ઐસા બતાઓ કે જિસ સે તુમ ઇલ્મે ગૈબ ન હોના સાબિત કર સકો."**

ઔર હાં ......

"ઇલ્મે ગૈબે મુસ્તફા ન હોને કે સુબૂત મેં જો વાકેઆ પૈશ કરો, ઉસકે લિયે કુરઆને મજીદ કી "ગૈર-મન્સૂખ" આયત યા ફિર "હદીષે મુતવાતિર" સે ઠોસ હવાલે સે હિજરી સન, મહિના ઔર દિન કા સાફ લફ્ઝોં મેં સુબૂત હો કે યે વાકેઆ મુકમ્મલ કુરઆન નાઝિલ હોને કે બાદ ફલાં દિન, મહિને ઔર સાલ કા હૈ ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ **ને યે વાકેઆ યા મામલા અસ્લન** (બિલ્કુલ) **જાના હી નહીં.**

ક્યૂં કિ.......

"ન-જાનના" ઔર **"ન-બતાના"** મેં ઝમીન-આસમાન કા ફર્ક હૈ. કઈ મરતબા ઐસા ભી હુવા હૈ કિ કિસી વાકેઆ કી હકીકત હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ **"જાનતે થે"** લેકિન કિસી મસ્લેહત યા કિસી વજહ સે **"બતાયા નહીં."** ઇસ કી વજહ યે હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ કે પાસ કુછ ઐસે ઉલૂમ ભી થે, જિનકો છુપાને ઔર જાહેર ન કરને કા અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને હુક્મ ફરમાયા થા.

અલ-હાસિલ.....

હિજરી સન. ચાર (૪) કા **"વાકચ-એ-બીરે-મઊના"** ઔર હિજરી સન પાંચ (૫) કા **"ઇફ્કે-આઇશા"** કા વાકેઆ, કે જો દોનોં વાકેઆત મુકમ્મલ કુરઆન નાઝિલ હોને કે **પાંચ (૫) ઔર છે (૬) સાલ કે પહેલે કે વાકેઆત હૈં,"** ઇન કો ઇલ્મે ગૈબ ન હોને કે સુબૂત મેં બતૌરે દલીલ પૈશ કરના નરી-જહાલત હી હૈ. હમ યકીન કે સાથ કહેતે હૈં કિ તુમ્હારે જૈસે જાહિલ બલ્કે **"અજહલ"** (બડા જાહિલ) હમારે ચૈલેંજ કા કભી ભી, કહીં ભી, કિસી તરહ ભી, કૈસે હી, કયામત તક ભી, જવાબ દેને આજિઝ,

કાસિર, ખામોશ, મબ્હૂત, બૈ-બસ, મજબૂર, માયૂસ, નાચાર, નાતવાં, બાઉલા, હક્કા-બક્કા, ના-બલદ, ના-અંજાન ઔર ના-રસીદા હી રહેંગે. ક્યૂંકિ :- **"અલ્લાહ રાહ નહીં દેતા, દગાબાઝોં કે મક્ર કો"**(કુરઆન શરીફ, પારા-૧૨, સૂરએ યૂસુફ, આયત નં. ૫૨)

યહાં તક કે જવાબ સે આપકે સવાલ નં. ૧/૧ સે લેકર સવાલ નં. ૧/૮ તક કા દન્દાન શિકન જવાબ દિયા ગયા હૈ, અગર આપ મેં દમ-ખમ હૈ, તો સિર્ફ યહાં તક લિખે ગએ જવાબ કા "જવાબુલ-જવાબ" લિખ દિખાએં. જો આપકે લિયે ના-મુમ્કિન ઔર મહાલ હૈ.

ખૈર ! ઇલ્મે ગૈબે મુસ્તફા સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે તઅલ્લુક સે હમને મુસ્તનદ, મોઅતમદ ઔર મોઅતબર કુતુબે અહાદીષ સે જો અહાદીષ પૈશ કી હૈં, ઉસ સે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે ગૈબ કે દલાઇલ, બરાહીન ઔર સુબૂત કે ઐસે ફૂલ લહેરાએ કે જિન કી મહક ઔર ખુશ્બૂ સે અહલે ઈમાન કે દિલ બાગબાગ હો ગએ ઔર બારગાહે રિસાલત કે તુમ્હારે જૈસે દુશ્મનોં કે દિલ આગ આગ હો ગએ હોંગે. નબી કે ઇલ્મે ગૈબ કો નાપને વાલે ના-અન્જાર મુનાફિક હર વક્ત **થરમોમીટર** હાથ મેં લિયે ઘૂમતે હૈં કિ **કિત્ના થા, કૈસે થા, ક્યૂં કર થા ?** વગૈરહ. યહાં તક પૈશ કી ગઈ અહાદીસ સે ઉન કો અદાવતે-નબી કા બુખાર ચઢ ગયા હોગા. લેહાઝા, વો અપને બુખાર કો નાપેં ઔર બુખાર નાપને કે લિયે **થરમોમીટર** કો મુંહ યા બગલ મેં ન રખેં બલ્કે **અપની કમર કે નીચે કે હિસ્સે મેં રખકર અપના બુખાર નાપ લેં.**

ખૈર ! આપકા બુખાર નાપને વાલા થરમોમીટર શિદ્દતે બુખાર કી વજહ સે ફટ ગયા હોગા, લેહાઝા કિસી મેડીકલ સ્ટોર સે નયા થરમોમીટર મંગવા લેં. નયા થરમોમીટર આને તક કે વક્ત કા સહીહ ઇસ્તેમાલ કરતે હુએ આપકે બુખાર કી શિદ્દત મેં

ઇઝાફા કરને કે લિયે મઝીદ ચંદ અહાદીષ ઔર અકવાલે અઇમ્મએ મિલ્લતે ઇસ્લામિયા ઝૈલ મેં દર્જ હૈં :-

સિફતે રૂહાની તક પહોંચને વાલે બંદે કો ઇલ્મે ગૈબ હાસિલ હોતા હૈ.

જલીલુલ કદ્ર ઇમામે દીન, ફાઝિલે અજલ, ફખરૂલ ઓલોમા, **હઝરત અલી ઇબ્ને (સુલ્તાન) મુહમ્મદ** અબૂલ હસન નૂરૂદ્દીન મુલ્લા હર્વી કારી અલ-મા'રૂફ **મુલ્લા અલી કારી અલૈહે રહમતુલબારી** ફરમાતે હૈં કિ :-

وَنَعْتَقِدُ اَنَّ الْعَبْدَ يُنْقَلُ فِي الْاَحْوَالِ حَتَّى يَصِيرَ إِلَى نَعْتِ الرُّوحَانِيَّةِ فَيَعْلَمَ الْغَيْبَ.

حوالہ :۔ "**مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح**"، المولف :على بن (سلطان) محمد، ابو الحسن نور الدين الملا الهروى القارى (المتوفى :١٠١٤)، الناشر:۔ (١) دار الفكر، بيروت، لبنان، الطبعة: الاولى، ١٤٢٢ھـ -٢٠٠٢م، كتاب الإيمان، **المجلد الاول، الصفحة:** ٦٢

الناشر: (٢) المكتبة الحبيبيه ۔ كوئٹه (پاكستان) كتاب الايمان، الفصل الاول، تحت حديث : ٢ ، **جلد** : ١، **صفحه:** ١٢٨

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમા :-

”ہمارا عقیدہ ہے کہ بندہ ترقی ’مقامات پا کر صفت روحانی تک پہنچتا ہے، اس وقت اسے علم غیب حاصل ہوتا ہے۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તબાદલા :-

“હમારા અકીદા હૈ કિ બન્દા તરક્કી-એ-મકામાત પા કર સિફતે રૂહાની તક પહોંચતા હૈ, ઉસ વક્ત ઉસે ઇલ્મે-ગૈબ હાસિલ હોતા હૈ.”

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

“મિરકાતુલ-મફાતીહ-શર્હે-મિશ્કાતુલ-મસાબીહ”, (અરબી) સંપાદક :- અલી ઇબ્ને (સુલતાન) મુહમ્મદ અબૂલ હસન નૂરૂદ્દીન અલ-મુલ્લા, અલ-હર્વી, અલ-કારી, ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૧૦૧૪ **નાશિર :- ૧** દારૂલ-ફિક્ર-બૈરૂત (લેબનાન), આવૃતિ :- પહેલી, પ્રકાશન વર્ષ :- હિ.સ. ૧૪૨૨ પ્રમાણે ઇ.સ. ૨૦૦૨, કિતાબુલ ઈમાન, **જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૬૨** **નાશિર :- ૨** અલ-મક્તબતુલ-હબીબિયા - કવેટા (પાકિસ્તાન) કિતાબુલ-ઈમાન, ફસ્લ અવ્વલ, હદીષ નં. ૨, સંદર્ભ, **જિલ્દ નં.૧, પેઇજ નં. ૧૨૮**

હઝરતે ખિઝ્ર અલૈહિસ્સલામ ભી ઇલ્મે-ગૈબ જાનતે થે

હિબ્રુલ-ઉમ્મત યઅની હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસ રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હુમા સે રિવાયત હૈ કિ :-

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا وَكَانَ رَجُلًا يَعْلَمُ عِلْمَ الْغَيْبِ

حواله :۔ "الدر المنثور فى التفسير بالماثور"، المولف :عبد الرحمن بن ابى بكر، جلال الدين السيوطى (المتوفى:٩١١ هـ)، الناشر: دار الفكر بيروت، سورة الكهف، المجلد الخامس، **الصفحة:** ٤١٤

ઔર :-

“તફસીર જામેઉલ બયાન” (તફસીરે તિબ્રી) મેં “قَدْ عُلِمَ ذَالِکَ” કે અલ્ફાઝ કે બાદ “يَعْلَمَ عِلْمَ الْغَيْب” કે અલ્ફાઝ ભી વારિદ હૈં. લેહાઝા, દોનોં તફસીરોં કા મજમૂઈ તર્જુમા ઝૈલ મેં હમ ઉર્દુ ઝબાન મેં પૈશે ખિદમત કરતે હૈં :-

”حضرت خضر علیہ الصلاۃ والسلام نے حضرت موسیٰ علیہ الصلاۃ والسلام سے کہا کہ آپ میرے ساتھ نہ ٹھہر سکیں گے۔ حضرت خضر علم غیب جانتے تھے۔ انہیں علم غیب دیا گیا تھا۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તબાદલા :-

“હઝરત ખિઝ્ર અલૈહિસ્સલાતો-વસ્સલામ ને હઝરત મૂસા અલૈહિસ્સલાતો-વસ્સલામ સે કહા કિ આપ મેરે સાથ ન ઠહર સકોગે. હઝરત ખિઝ્ર ઇલ્મે-ગૈબ જાનતે થે, ઉન્હેં ગૈબ કા ઇલ્મ દિયા ગયા થા.”

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

હવાલા :- ૧ કિતાબ **“અદ્દુરૂલ-મન્સૂર-ફીત-તફસીરે-બિલ-માષૂર”**, (અરબી) મુફસ્સિર :- અબ્દુર્રહમાન બિન અબીબક્ર, જલાલુદ્દીન સુયૂતી - ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૯૧૧, નાશિર:- દારૂલ-ફિક્ર-બૈરૂત (લેબનાન), **જિલ્દ નં. ૫, પેઇજ નં. ૪૧૪**

હવાલા :- ૨ કિતાબ **“જામેઉલ-બયાન”** (તફસીરે તિબ્રી)- (અરબી), મુફસ્સિર :- અબૂ જાફર મુહમ્મદ બિન જરીર તિબ્રી, ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૩૧૦, નાશિર:- દાર અહયાઉત તુરાષુલ અરબી - બૈરૂત. સૂરએ કહફ, આયત નં. ૬૭ કી તફસીર **જિલ્દ નં. ૧૫, પેઇજ નં. ૩૨૩**

હુઝૂરે અકદસ આજ ભી અપની કબ્રે અન્વર સે અપને હર ઉમ્મતી કો દેખતે હૈં, ઔર ઉન કે દિલ કે ખ્યાલોં કો ભી જાનતે હૈં.

અબ જિગર થામ કર મુંદરજા ઝૈલ ઇબારત પઢો ઔર નબી કે ઇલ્મે-ગૈબ કા ઇન્કાર કરને વાલો દીવાર સે અપના સર ટકરાઓ:-

وَقَدْ قَالَ عُلَمَاؤُنَا رَحْمَةُاللّٰهِ عَلَيْهِمْ :إِنَّ الزَّائِرَ يُشْعِرُ نَفْسَهُ بِاَنَّهُ وَاقِفٌ بَيْنَ يَدَيْهِ - عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ -كَمَا هُوَ فِى حَيَاتِهِ، إِذْ لَا فَرْقَ بَيْنَ مَوْتِهِ وَحَيَاتِهِ اَعْنِى فِى مُشَاهَدَتِهِ لِاُمَّتِهِ وَمَعْرِفَتِهِ بِاَحْوَالِهِمْ وَنِيَّاتِهِمْ وَعَزَائِمِهِمْ وَخَوَاطِرِهِمْ، وَذٰلِکَ عِنْدَهُ جَلِيٌّ لَا خَفَاءَ فِيهِ.

حواله :۔ (۱) "المدخل"، المولف :ابو عبد الله محمد بن محمد بن محمد العبدری الفاسی المالکی الشهیر بابن الحاج (المتوفی: ۷۳۷هـ)، الناشر: دار التراث، فصل :زیارة سید الاولین والآخرین، المجلد الاول، **الصفحة: ۲۰۹**

حواله :۔ (۲) "المواهب اللدنية بالمنح المحمدية" ، المولف : احمد بن محمد بن ابی بکر بن عبد الملك القسطلانی القتيبی المصری، ابو العباس، شهاب الدين (المتوفی: ۹۲۳ هـ)، الناشر :المكتبة التوفيقية، القاهرة -مصر، المقصد العاشر، الفصل الثانی، المجلد الثالث، **الصفحة : ۵۹۵**

■ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તર્જુમા :-**

"بیشک ہمارے علماء رحمھم اللہ تعالیٰ نے فرمایا کہ زائر (قبر انور کی زیارت کے لئے آنے والا) اپنے نفس کو آگاہ کردے کہ وہ حضور اقدس ﷺ کے سامنے حاضر ہے، جیسا کہ حضور کی ظاہری حیات میں۔ اس لئے کہ حضور اقدس ﷺ کی حیات اور وفات میں اس بات میں کچھ فرق نہیں کہ وہ اپنی امت کو دیکھ رہے ہیں اور ان کی حالتوں، نیتوں، ارادوں اور دل کے خطرات کو پہچانتے ہیں اور یہ سب حضور پر روشن ہے، جس میں اصلاً پوشیدگی نہیں۔"

■ **મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તબાદલા :-**

"બેઃશક ! હમારે ઓલોમા રહેમહુલ્લાહો તઆલા ને ફરમાયા કિ ઝાઇર (કબ્રે અન્વર કી ઝિયારત કે લિયે આને વાલા) અપને નફ્સ કો આગાહ કર દે કે વો **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે સામને હાઝિર હૈ, જૈસા કે હુઝૂર કી ઝાહેરી હયાત મેં. ઇસ લિયે કે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી હયાત ઔર વફાત મેં ઇસ બાત મેં કુછ ફર્ક નહીં કિ વો અપની ઉમ્મત કો દેખ રહે હૈં ઔર ઉન કી હાલતોં, નિય્યતોં, ઇરાદોં ઔર દિલ કે ખતરાત કો પહેચાનતે હૈં ઔર યે સબ **હુઝૂર** પર રૌશન હૈ, જિસ મેં અસ્લન પોશીદગી નહીં."

■ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-**

હવાલા નં. ૧ :- કિતાબ **"અલ-મદખલ"**, (અરબી) સંપાદકઃ- અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બિન મુહમ્મદ બિન મુહમ્મદ અબદી, ફાસી, માલેકી મશ્હૂર અઝ :- ઇબ્ને હાજ, ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૭૩૭

નાશિર-૧ઃ- દારૂત તુરાષ-બૈરૂત (લેબનાન), ઝિયારતે સય્યેદલ અવ્વલીન વ આખેરીન, **જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૨૫૯**
નાશિર-૨ :- દારૂલ કિતાબ અલ-અરબી-બૈરૂત (લેબનાન) **જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૨૫૨**
હવાલા નં. ૨ :- કિતાબ **"અલ-મવાહેબુલ-લદુન્યા-બિલ-મિન્હિલ-મુહમ્મદિયા"**, (અરબી) સંપાદક :- અહમદ ઇબ્ને મુહમ્મદ બિન અબીબક બિન અબ્દુલ મલિક કુસ્તલાની, કતીબી, મિસ્રી, અબૂલ અબ્બાસ શિહાબુદ્દીન, ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૯૨૩
નાશિર-૧ઃ- અલ-મક્તબતુલ-તૌફિકીયા - કાહેરા (મિસ્ર), અલ-મકસદ - ૧૦, ફસ્લ :- ૨, **જિલ્દ નં. 3, પેઇજ નં. ૫૯૫**
નાશિર-૨ :- અલ-મક્તબતુલ-ઇસ્લામી - બૈરૂત (લેબનાન) મકસદ નં. ૧૦, ફસ્લ નં. ૨, **જિલ્દ નં. ૪, પેઇજ નં. ૫૮૦**

"ઇલ્મે-ગૈબ કી વજહ સે ચોર કે હાથ કાટને કે બજાએ ઉસે કત્લ કર દેને કા હુઝૂરે અકદસ કા હુકમ"

અબ હમ એક હદીષ શરીફ ઐસી પૈશ કરને જા રહે હૈં કિ જિસ હદીષ શરીફ સે **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે-ગૈબ કા ઐસા કતઈ ઔર મઝબૂત સુબૂત મિલતા હૈ કિ મુખાલિફીન ઔર મુન્કરીને ઇલ્મે-ગૈબે નબી કે મન્હૂસ ચહેરોં પર ઝિલ્લત ઔર રૂસ્વાઈ કી ઐસી કાલક લગે કી બંદર ભી ઉન કે મુકાબલે મેં હસીન ઔર ખુબસૂરત મહેસૂસ હોગા.

હદીષ - શરીફ

અબૂ યઅલા, શાશી, તિબ્રાની મોઅજમે કબીર ઔર હાકિમ ને સહીહ મુસ્તદરક મેં ઔર ઝિયાએ મુકદ્દસી સહીહ મુખ્તારા મેં હઝરત મુહમ્મદ બિન હાતિબ સે ઔર હાકિમ વ મુસ્તદરક મેં બ-ઇફાદ-એ-સહીહ ઉનકે ભાઈ **હઝરત હારિષ બિન હાતિબ** રદીઅલ્લાહો અન્હુમા સે રિવાયત કરતે હૈં કિ :-

حَـدَّثَـنِـى اَبُـو بَـكْـرٍ مُحَمَّدُ بْنُ اَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْـحَسَـنِ بْنِ الْحَرْبِيِّ، ثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَـنَـا يُوسُفُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ حَاطِبٍ، اَنَّ رَجُلًا سَرَقَ عَـلَـى عَهْـدِ رَسُـولِ الـلَّـهِ صَـلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاُتِىَ بِهِ النَّبِىُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ :اقْتُلُوهُ .فَقَالُوا :إِنَّمَا سَرَقَ .قَالَ: فَاقْطَعُوهُ .ثُـمَّ سَـرَقَ اَيْضًا فَقُطِعَ، ثُمَّ سَرَقَ عَلَى عَهْدِ اَبِى بَكْرٍ فَـقُـطِعَ، ثُمَّ سَرَقَ فَقُطِعَ حَتَّى قُطِعَتْ قَوَائِمُهُ ثُمَّ سَرَقَ الْخَامِسَةَ فَقَالَ اَبُو بَكْرٍ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ :كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَعْلَمَ بِهَذَا حِينَ اَمَرَ بِقَتْلِهِ، اذْهَبُوا بِهِ فَاقْتُلُوهُ.

حـوالـه :ـ "**الـمستـدرك على الصحيحين**"، المولف: ابـو عبد الله الحاكم محمد بن عبد الله بن محمد بن حمدويه بن نُعيم بن الحكم الـضبى الـطهـمـانـى النيسابورى المعروف بابن البيع (المتوفى : ٤٠٥هـ)، الـنـاشر :دار الـكتـب الـعلمية بيروت، الطبعة:الاولى، ١٤١١هـ ــ ١٩٩٠م، كتـاب الحدود، المجلد الرابع، **الصفحة**:٤٢٣، **رقم الحديث**: ٨١٥٣

حواله :ـ ۲ :ـ "كنزالعمال فى سنن الاقوال والافعال"

امـام عـلاء الـديـن عـلـى بن حسام الدين البرهانى، المتوفى ۹۷۵ھ،

نـاشـر :ـــ الـمـؤسسة الـرسـالـه، بيـروت،لبنان ــ الطبعة الخامسة، ۱۴۰۱ھ، جلد نمبر :۵، حدیث نمبر : ۱۳۸۶۱، صفحه نمبر : ۵۳۸

▣ મુંદરજા બાલા હદીષ શરીફ કા ઉર્દુ તર્જુમા :-

"ایک شخص نے رسول اللہ ﷺ کے زمانۂ اقدس میں چوری کی۔ اسے حضور اقدس ﷺ کی بارگاہ میں لایا گیا۔ آپ نے فرمایا کہ "اس کو قتل کردو"۔ عرض کی گئی کہ "اس نے چوری ہی تو کی ہے۔" فرمایا:۔ "اس کے ہاتھ کاٹ دو"۔ اس نے پھر چوری کی، تو پھر قطع کیا گیا۔ پھر زمانۂ صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ میں پھر چوری کی، پھر قطع کیا گیا۔ (ہاتھ یا پاؤں کاٹا گیا) یہاں تک کہ اس کے تمام ہاتھ۔ پاؤں کاٹ دیئے گئے۔ پانچویں مرتبہ اس نے پھر چوری کی۔ حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ نے فرمایا کہ رسول اللہ ﷺ اس کا حال خوب اچھی طرح جانتے تھے۔ جب کہ پہلی مرتبہ ہی اس کے قتل کا حکم صادر فرمایا تھا۔ اس کو لے جاؤ اور قتل کردو۔"

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તર્જુમે કા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તબાદલા :-

"એક શખ્સ ને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઝમાન-એ-અકદસ મેં ચોરી કી. ઉસે હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી બારગાહ મેં લાયા ગયા. આપ ને ફરમાયા કે "ઇસ કો કત્લ કર દો" - અર્ઝ કી ગઈ કે "ઇસને ચોરી હી તો કી હૈ" - ફરમાયા "ઇસકા

હાથ કાટ દો" - ઉસને ફિર ચોરી કી, તો ફિર કતઅ કિયા ગયા. ફિર ઝમાન-એ-હઝરત સિદ્દીકે અકબર રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હોમેં ફિર ચોરી કી, ફિર કતઅ કિયા ગયા (હાથ યા પાંવ કાટા ગયા) - યહાં તક કે ઉસ કે તમામ હાથ-પાંવ કાટ દિયે ગએ. પાંચવી મરતબા ઉસને ફિર ચોરી કી - હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો ને ફરમાયા કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઇસ કા હાલ ખૂબ અચ્છી તરહ જાનતે થે, જબ કે પહેલી મરતબા હી ઇસ કે કત્લ કા હુક્મ સાદિર ફરમાયા થા - ઇસ કો લે જાઓ ઔર કત્લ કર દો."

▣ મુંદરજા બાલા હદીષ શરીફ કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

(૧) કિતાબ **"અલ-મુસ્તદરક-અલસ-સહીહૈન"** (અરબી), સંપાદકઃ- અબૂ અબ્દુલ્લાહ હાકિમ મુહમ્મદ બિન અબ્દુલ્લાહ બિન મુહમ્મદ બિન હમદવિયા બિન નુઐમ બિન હકમ દબ્બી તહમાની નૈશાપૂરી, અલ-મઅરૂફ - બઃ- ઇબ્નુલ બયઅ, (ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૪૦૫), નાશિર :- દારૂલ કુતુબુલ ઇલ્મિયા - બૈરૂત (લેબનાન), આવૃતિ :- પહેલી, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૧૧, પ્રમાણે :- ઇ.સ. ૧૯૯૦, કિતાબુલ હુદૂદ, **જિલ્દ નં. ૪, હદીષ નં. ૮૧૫૩, પેઇજ નં. ૪૨૩**

(૨) કિતાબ **"કન્ઝુલ-ઉમ્માલ-ફી-સુનનિલ-અકવાલ-વલ-અફઆલ"** (અરબી), સંપાદકઃ- ઇમામ અલાઉદ્દીન અલી બિન હિસ્સામુદ્દીન, અલ-બુરહાની, ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૯૭૫, પ્રકાશક :- અલ-મુઅસસતુર-રિસાલા-બૈરૂત (લેબનાન) - આવૃતિ :- પાંચમી, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૦૧, **જિલ્દ નં. ૫, હદીષ નં. ૧૩૮૬૧, પેઇજ નં. ૫૩૮**

ઇસ હદીષ શરીફ કે તેવર જાને-વહાબીયત ઔર જાને સલ્ફીયત પર આફતે કહેર હૈ. **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મે-ગૈબ કે બારે મેં **'ચે-મી-ગોયાં'** ઔર સાફ ઇન્કાર કરને વાલે વહાબી ઔર ગૈર મુકલ્લિદ (એહલે હદીષ) ફિર્કા કે લોગોં કો **"ચુલ્લુ ભર પાની મેં ડૂબ મરને"** કા મકામ હૈ કિ દૌરે હાઝિર કે જાહિલ બલ્કે અજહલ મુલ્લાને યે કેહતે હૈં બલ્કે અપની કિતાબોં મેં ભી લિખતે હૈં કિ (મઆઝલ્લાહ) **"હુઝૂર કો દીવાર કે પીછે કા ભી ઇલ્મ નહીં થા"**, લેકિન **"અફઝલુલ-બશરે-બાઅદલ-અંબિયા-એ-બિત્તોહકીક"** યઅની તમામ અંબિયા-એ-કિરામ કે બાદ જિન કા દર્જા ઔર મરતબા તમામ ઇન્સાનોં સે બુલંદ ઔર બાલા હૈ, યઅની અમીરૂલ મોઅમેનીન, ખલીફતુલ-મુસ્લેમીન, ઇમામુલ મુત્તકીન, અસ્દકુસ સાદેકીન **હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કિતને યકીન કે સાથ ફરમા રહે હૈં કિ **"રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઇસ કા હાલ ખૂબ અચ્છી તરહ જાનતે થે, જબ કે પહેલી મરતબા હી ઇસ કે કત્લ કા હુક્મ સાદિર ફરમાયા થા."**

હાલાંકે કુરઆને મજીદ મેં સાફ હુક્મ હૈ કિ :-

"وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْآ اَيْدِيَهُمَا"

(پارہ:٦،سورۃالمائدہ،آیت:٣٨)

ترجمہ :- "اورجومردیاعورت چورہو،تواس کاہاتھ کاٹو" (کنزالایمان)

તર્જુમા :- **"ઔર જો મર્દ યા ઔરત ચોર હો, તો ઉન કા હાથ કાટો."** (કન્ઝુલ ઈમાન)

કુરઆને મજીદ કી મુંદરજા બાલા આયતે કરીમા કી તફસીર ઔર અહકામે શરીઅત કે કવાનીન મેં મઝકૂર હૈ કિ :-

- ▣ ચોર પહેલી મરતબા ચોરી કરે, તો ઉસ કા દાહના હાથ કલાઈ તક કાટા જાએ.
- ▣ ચોર દૂસરી મરતબા ચોરી કરે, તો ઉસ કા બાયાં પાંવ ટખનો તક કાટા જાએ.
- ▣ ચોર તીસરી મરતબા ચોરી કરે, તો ઉસ કા બાયાં હાથ કલાઈ તક કાટા જાએ.
- ▣ ચોર ચોથી મરતબા ચોરી કરે, તો ઉસ કા દાયાં પાંવ ટખનોં તક કાટા જાએ.
- ▣ ચોર પાંચવી મરતબા ચોરી કરે, તો ઉસ કો કત્લ કર દિયા જાએ.

યઅની કિ ચોર કી સઝા મેં કુલ **પાંચ (૫)** કિસ્મ કી સ્ટેપ બાય સ્ટેપ કારવાઈ હૈ. પાંચવાં ઔર આખરી સ્ટેપ **કત્લ કરના** હૈ.

લૈકિન ......

ઝમાન-એ-અકદસ કે એક વાકેયા મેં જબ એક ચોર કો પકડ કર ખિદમતે અકદસ મેં લાયા ગયા, તો **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પહેલી હી મરતબા મેં પાંચવે સ્ટેપ કી સઝા કા હુક્મ સાદિર ફરમા રહે હૈં. સહાબા-એ-કિરામ રિદવાનુલ્લાહે તઆલા અલૈહિમ અજમઈન કાનૂને શરીઅત સે અચ્છી તરહ વાકિફ થે ઔર ઉન્હેં મા'લૂમ થા કે પહેલી મરતબા ચોરી કરને વાલે કા સિર્ફ દાયાં હાથ કાટને કા કાનૂન હૈ, લૈકિન **રહમતે આલમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પહેલી હી મરતબા કે ઇરતેકાબ (કૃત્યુ) પર પાંચવીં મરતબા કા હુક્મ સાદિર ફરમા કર પહેલી હી મરતબા ચોરી કરને વાલે ચોર કો **કત્લ કર**

દેને કા હુક્મ ફરમા રહે હૈં. લેહાઝા, ઉન્હેં તઅજ્જુબ હુવા ઔર વઝાહત કરને કી ગર્ઝ સે અર્ઝ કિયા કિ :-

"યા રસૂલલ્લાહ ! ઇસ ને ચોરી હી તો કી હૈ."

સહાબા-એ-કિરામ કા ઇસ તરહ અર્ઝ કરના શરીઅત કે કાનૂન નો મલ્હૂઝ રખતે હુએ સિર્ફ ઝાહેરી હાલત કી વજહ સે થા કે પહેલી મરતબા ચોરી કરને પર સિર્ફ હાથ કાટને કા હુક્મ હૈ, લેકિન આપ આખરી યઅની પાંચવીં મરતબા કી સઝા ઇર્શાદ ફરમા રહે હૈં. હાલાંકે સહાબા ઝાહેરી હાલત કે તહત અર્ઝ કરતે થે ઔર **રહમતે આલમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ **રબ-તબારક-વ-તઆલા** કે અતા ફરમૂદા **"ઇલ્મે-ગૈબ"** કે વસ્ફે જલીલ સે **હકીકતે વુકૂએ મુસ્તકબિલ** યઅની ભવિષ્ય મેં જો હકીકત પૈશ આને વાલી હૈ, ઉસ કો મદ્દે નઝર રખતે હુએ વો "સ્ટેપ" (પગલાં) અભી હી સે લે રહે હૈં, જો સ્ટેપ મુસ્તકબિલ (ભવિષ્ય) મેં લિયા જાએગા.

ખૈર ! **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને અપને જાં-નિષાર સહાબા કા લેહાઝ ફરમાતે હૂએ કત્લ કરને કી સઝા કા હુક્મ મૌકૂફ ફરમા કર પેહલે સ્ટેપ કી સઝા કા હુક્મ સુનાયા કે ઇસ કા **હાથ કાટ દો.** ચુનાંચે ઉસ ચોર કા દાયાં હાથ કલાઈ (કાંડા) તક કાટ દિયા ગયા.

હાલાં કિ ....

અગર **હુઝૂર રહમતુલ-લિલ-આલમીન** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપને જાં-નિષાર સહાબા સે ફરમા દેતે કે મૈંને જો સઝા તજવીઝ (Decide) કી હૈ, ઉસ મેં મુદાખેલત (Interfere/હસ્તક્ષેપ) મત કરો. મૈં ઇસ કા હાલ મુસ્તકબિલ કી કૈફિયત સે ભી દેખ રહા હૂં ઔર યે શખ્સ પાંચ (૫) મરતબા ચોરી કર કે કત્લ હોને કી સઝા કા મુસ્તહક હોને વાલા હૈ, લેહાઝા, મૈં

અભી સે હી ઉસ કી મુસ્તકબિલ કી હાલત કો મદ્દે-નઝર રખ કર, આખરી અંજામ વાલી સઝા અભી સે હી સુના રહા હૂં. તો હરગિઝ... હરગિઝ.... કિસી ભી સહાબી-એ-રસૂલ કો ઇન્કાર યા એતરાઝ કી મજાલ ન થી. ક્યૂંકિ તમામ સહાબા **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે લિયે **"અતા-એ-ઇલ્મે-ગૈબ-મિનલ્લાહ"** યઅની અલ્લાહ કી તરફ સે અતા ફરમાએ ગએ ઇલ્મે ગૈબ કે અકીદે પર પુખ્તા યકીનો-એતમાદ રખતે થે.

લેકિન **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઉસ ચોર કો કત્લ કરને કી સઝા કો હકીકત કે વુકૂઅ પઝીર હોને કે અર્સે તક મોઅખ્ખર ફરમાતે હૂએ ઔર આપ કી તજવીઝ ફરમુદા સઝા કા નઝારા મુસ્તકબિલ મેં એક હકીકત કી હૈસિયત સે અયની મુશાહેદા કે તૌર પર મુલાહેઝા કરને કી સઆદત અપને સહાબા કો અતા ફરમાતે હૂએ ચોર કી કત્લ કી સઝા કો સિર્ફ હાથ કાટને કી સઝા તક તબદીલ ફરમા દિયા ઔર......?

હુવા ભી યૂં હી ......???

ઉસ ચોર ને દૂસરી મરતબા ચોરી કી ઔર પકડા ગયા. લેહાઝા ઉસ કા પાંવ ટખને (Ankle/ઘૂંટી) તક કાટા ગયા.

ફિર ઉસ ને તીસરી ઔર ચોથી મરતબા **હઝરત સિદ્દીકે અકબર** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કે ઝમાને મેં ચોરી કી તો ઉસ કા બાયાં હાથ ઔર દાયાં પાંવ કાટા ગયા. યહાં તક કે ઉસ કે દોનોં હાથ કલાઇયોં તક ઔર દોનોં પાંવ ટખનોં તક કાટ દિયે ગએ.

પાંચવી મરતબા ઉસ ને ફિર ચોરી કી ઔર પકડા ગયા.

જબ ઉસે **હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કે દરબાર મેં લાયા ગયા, તો આપને ફરમાયા કે **"રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઇસ કા હાલ ખૂબ અચ્છી તરહ જાનતે થે, જબ કે પહેલી હી મરતબા મેં ઇસ કે કત્લ કા હુકમ સાદિર ફરમાયા થા."**

ફિર હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો ને હુકમ દિયા કે **"ઇસ કો લે જાઓ ઔર કત્લ કર દો"** ચુનાંચે ઉસ ચોર કો સઝાએ મોત દેતે હૂએ કત્લ કર દિયા ગયા.

ઇસ હદીષ મેં **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે "ઇલ્મે ગૈબ" કે તઅલ્લુક સે **હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કા પુખ્તા યકીન આપકે ઇસ જુમ્લે કે **"ઇસ કા હાલ ખૂબ અચ્છી તરહ જાનતે થે."** સે આશકાર હો રહા હૈ.

સિર્ફ હઝરત સિદ્દીકે અકબર હી નહીં બલ્કે તમામ કે તમામ સહાબા-એ-કિરામ કા મુત્તફેકા અકીદા થા કે **અલ્લાહ** તબારક વ તઆલા ને અપને **મહેબૂબે આઝમ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો **"મા-કાના-વમા-યકૂન"** યઅની "જો કુછ હો ચુકા હૈ ઔર જો કુછ ભી હોને વાલા હૈ" કા ઇલ્મ અતા ફરમાયા હૈ, લૈકિન દૌરે હાઝિર કે વહાબી, ઔર સલ્ફી 'કટ-મુલ્લાને' સહાબા-એ-કિરામ કે અકીદ-એ-સાદેકા કી મુખાલેફત મેં ઐસા બાતિલ અકીદા રખતે હૈં કે મઆઝલ્લાહ ! **હુઝૂરે અકદસ** કો દીવાર કે પીછે કા ભી ઇલ્મ નહીં થા.

❀❀❀❀❀

ઇલ્મે-ગૈબ કે અકીદે મેં હમ અહલે સુન્નત કા મૌકિફ

યહાં તક કી તફસીલી ગુફ્તગૂ કે બાદ "ઇલ્મે-ગૈબ" કા મસ્અલા રોઝે રૌશન કી તરહ સાફ ઝાહિર હો ગયા હૈ. તા હમ ફિર ભી ઇલ્મે-ગૈબ કે મસ્અલે મેં હમારા મવકિફ (નઝરિયા) ભી ઝાહિર કર દેના મુનાસિબ સમઝતે હૈં. ક્યૂંકિ વહાબી ઔર સલ્ફી જાહિલ મુલ્લાને બગૈર કિસી સુબૂત ઔર દલીલ કે હમ પર યે ઇલ્ઝામ આઇદ કરતે હૈં કિ હમ સુન્ની લોગ :-

"હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મ કો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે ઇલ્મ સે 'મુસાવી' (બરાબર, સમાન) **માનતે હૈં બલ્કિ મઆઝલ્લાહ અલ્લાહ તઆલા કે ઇલ્મ સે બઢ કર માનતે હૈં."**

યે ઇલ્ઝામ સરાસર ગલત ઔર બેઃબુનિયાદ હૈ. હાલાંકિ ઇસ કિતાબ કે ગુઝિશ્તા ઇબ્તેદાઈ સફહાત મેં હમ ઠોસ ઔર મઝબૂત દલાઇલ સે સાબિત કર ચુકે હૈ કિ **"અલ્લાહ તઆલા કા ઇલ્મ ઝાતી ઔર ગૈર મુતનાહી હૈ"** ઔર મખ્લૂક કા ઇલ્મ **"અતાઈ ઔર મુતનાહી હૈ."** લેહાઝા જબ મખ્લૂક કા ઇલ્મ "મુતનાહી" યઅની ફના હોનેવાલા ઔર "અતાઈ" હૈ, તો મખ્લૂક કે લિયે અલ્લાહ તઆલા કે ઇલ્મે "ગૈર-મુતનાહી" યઅ્ની કભી ભી ફના ન હોનેવાલે ઔર "ઝાતી" ઇલ્મ સે કોઈ નિસ્બત નહીં હો સકતી.

મઝકૂરા અકીદે કી વઝાહત મેં એહલે સુન્નત વ જમાઅત કે ઇમામો-મુક્તદા આ'લા-હઝરત ઇમામ અહમદ રઝા મુજદ્દિદ

બરેલ્વી રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કી તારીખી (ઐતિહાસિક) કિતાબ કા એક હવાલા ઝૈલ મેં પૈશે ખિદમત હૈ :-

" قَدْ أَقَمْنَا الدَّلَائِلَ الْقَاهِرَةَ عَلٰى أَنَّ إِحَاطَةَ عِلْمِ الْمَخْلُوْقِ بِجَمِيْعِ الْمَعْلُوْمَاتِ الْإِلٰهِيَةِ مُحَالٌ قَطْعًا،عَقْلًا وَسَمْعًا"

حواله :- "الدولة المكية بالمادة الغيبة"، المؤلف:- الإمام أحمد رضا خان القادرى البريلوى (المتوفى ١٣٤٠هـ)، الناشر : دارة الكرز للنشر والتوزيع، الطبعة الأولى ٢٠٠٦ م، القسم الأول، النظر الثانى، الصفحة: ٣٧

حوالہ: "فتاویٰ رضویہ" (مترجم)، از :- امام احمد رضا محقق البریلوی (المتوفی ۱۳۴۰ھ)، ناشر: مرکز اہلسنت برکات رضا- پوربندر (گجرات) سن اشاعت: ۱۴۲۷ھ مطابق ۲۰۰۶ء جلد:۲۹، صفحہ:۴۳۷

▣ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તરજુમા :-**

ترجمہ:- " ہم قاہر دلیلیں قائم کر چکے کہ مخلوق کے علم کا جمیع معلومات الٰہیہ کو محیط ہونا عقل اور شرع دونوں کی رو سے یقیناً محال ہے۔"

▣ **મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તબાદલા :-**

"હમ કાહિર દલીલેં કાઇમ કર ચુકે કે મખ્લૂક કે ઇલ્મ કા જમીએ મઅલૂમાતે ઇલાહીયા કો મુહીત હોના અકલ ઔર શરઅ દોનોં કી રૂ સે યકીનન મુહાલ હૈ."

▣ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેંઃ-**

"અદ્દોલતુલ-મક્કીયા-બિલ-માદતિલ-ગૈબિયા" (અરબી) મુસન્નિફ :- ઇમામ અહમદ રઝા ખાં કાદરી બરેલ્વી, ઇન્તેકાલ સન હિજરી :- ૧૩૪૦, પ્રકાશક :- દારૂલ-કર્ઝે-લિન્નશરે-

વત-તૌઝીઅ, બૈરૂત (લેબનાન), પ્રકાશન વર્ષ :- ઈ.સ. ૨૦૦૬, **પ્રકરણ નં. ૧, નઝર નં. ૨, પેઇજ નં. ૩૭.**

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા હવાલા :-

"ફતાવા-રઝવીયા" (અનૂવાદિત) અઝ :- ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી, ઇન્તેકાલ સન હિજરી :- ૧૩૪૦, પ્રકાશક :- મરકઝે અહલે સુન્નત બરકાતે રઝા - પોરબંદર (ગુજરાત) પ્રકાશન વર્ષ :- સ.ઈ. ૨૦૦૬ પ્રમાણે સન હિજરીઃ- ૧૪૨૭, જિલ્દ નં. ૨૯, પેઇજ નં. ૪૩૭.

"ખાલિક ઔર મખ્લૂક કે ઇલ્મ મેં બરાબરી હો હી નહીં સકતી. એક અઝીમ ફર્ક હૈ."

અબ હમ ઇમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, **ઇમામ અહમદ રઝા** મુહદ્દિષ બરેલ્વી (અલૈહે રહમતુંવ-વ-રિદવાન) કી કિતાબ સે એક ઐસા હવાલા પૈશે ખિદમત કર રહે હૈં કિ જિસ કો પઢ કર અહલે સુન્નત વ જમાઅત પર નબી કે ઈલ્મ કો અલ્લાહ કે ઇલ્મ કે બરાબર માનને કા ઇલ્ઝામ લગાને વાલે મુખાલેફીન કી **આંખેં ચકાચૌંદ હો જાએંગી** ઔર ઉન કે લગાએ હૂએ શિર્ક કે ફત્વે કે પુર્ઝે પુર્ઝે હો જાએંગે ઔર ઇલ્ઝામ કે **રાગ આલાપને** વાલી બાંસરી **દો ટુકડે હો કર** પારા પારા હો જાએગી.

"لَوْ جُمِعَ عُلُوْمُ جَمِيْعِ الْعَالَمِيْنَ اَوَّلًا وَّاٰخِرًا لَمَا كَانَتْ لَهَا نِسْبَةً مَّا اَصْلًا اِلٰى عُلُوْمِ اللّٰهِ سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰى حَتّٰى كَنِسْبَةِ حِصَّةٍ مِّنْ اَلْفِ اَلْفِ حِصَّةِ قَطْرَةٍ اِلَى اَلْفِ اَلْفِ بَحْرٍ."

حوالہ: "الدولة المكية بالمادة الغيبة"، (عربی) مصنف:۔ امام احمد رضا محقق البریلوی (المتوفی ۱۳۴۰ھ)، ناشر: مرکز اہلسنت برکات رضا۔ پوربندر (گجرات) سن اشاعت: ۱۴۲۳ھ مطابق ۲۰۰۲ء، صفحہ: ۴۴

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તરજુમા :-

ترجمہ:۔ "بلکہ تمام اولین وآخرین سب کے علوم جمع کر لئے جائیں، تو ان کے مجموعہ کو علوم الٰہیہ سے اصلاً کوئی نسبت نہ ہوگی۔ یہاں تک کہ وہ نسبت بھی نہیں ہوسکتی، جو ایک بوند کے دس لاکھ حصّوں میں سے ایک حصّہ کو دس لاکھ سمندروں سے ہو۔"

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તબાદલા (લિપીયાંતર) :-

"બલ્કે તમામ અવ્વલીનો-આખેરીન સબ કે ઉલૂમ જમા કર લિયે જાએં, તો ઉન કે મજમૂઆ કો ઉલૂમે ઇલાહિયા સે અસ્લન કોઈ નિસ્બત ન હોગી. યહાંતક કે વો નિસ્બત ભી નહીં હો સકતી, જો એક બૂંદ કે દસ લાખ હિસ્સોં મેં સે એક હિસ્સે કો દસ (૧૦) લાખ સમન્દરોં સે હો."

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેંઃ- **"અદ્દોલતુલ-મક્કીયા-બિલ-માદતિલ-ગૈબિયા"** (અરબી) મુસન્નિફ :- ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી (ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૧૩૪૦), નાશિર :- મરકઝે અહલે સુન્નત બરકાતે રઝા - પોરબંદર, પ્રકાશન વર્ષ :- હિ.સ. ૧૪૨૩, પ્રમાણે ઇ.સ. ૨૦૦૨, **પેઇજ નં. ૪૪**

ઇમામે અહલે સુન્નત, **ઇમામ અહમદ રઝા** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કી મુંદરજાબાલા ઇબારત સે **દૂધ કા દૂધ ઔર પાની કા પાની** હો કર રહ ગયા. બલ્કે રોઝે રોશન કી તરહ **હક** ઔર **બાતિલ** કા રોશન ફર્ક હો ગયા કે તમામ અવ્વલીન ઔર આખેરીન કે ઇલ્મોં કો અગર જમા કિયા જાએ યઅ્ની તમામ મખ્લૂક (સૃષ્ટિ જીવો) જિસ મેં અંબિયા, ઔલિયા, સહાબા, શોહદા, સૂફિયા, ઔલિયા, ઔલોમા, મુહદ્દેષીન, મુહક્કેકીન, મુજ્તહેદીન, મુજદ્દેદીન, મુસ્તમ્બેતીન, અઇમ્મા, મુફ્તિયાન, અવામ ઔર ખવાસ સબ કા ઇલ્મ આ ગયા, ઇન તમામ કે ઇલ્મોં કો જમા કિયા જાએ, તો ઇન કે ઇલ્મ કે મજમૂએ (Crwd/સમૂહ) કો **અલ્લાહ કે ઇલ્મ સે વો નિસ્બત** (Resemblance/સામ્ય) **ભી નહીં હો સકતી, જો એક કતરે** (Drop/ટીપું) **કે દસ લાખવેં હિસ્સે કો દસ (૧૦) લાખ સમંદર સે નહીં હો સકતી.**

ઇમામ અહમદ રઝા બરેલ્વી ને હમ અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા અકીદા સાફ ઝાહિર ફરમા દિયા કે અલ્લાહ તઆલા કે ઇલ્મ મેં ઔર અંબિયા-એ-કિરામ કે ઇલ્મ મેં કિતના અઝીમ ફર્ક હૈ. લેકિન મુખાલેફીન બિલ ખુસૂસ ગૈરમુકલ્લિદ (અહલે હદષ) ઔર વહાબી ફિર્કે કે લોગ હમ પર ઝૂઠ પર મુશ્તમિલ ઇલ્ઝામ લગાતે હૈં કિ હમ અહલે સુન્નત વ જમાઅત મઆઝલ્લાહ **નબી-એ-કરીમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મ કો અલ્લાહ તઆલા કે ઇલ્મ કે બરાબર માનતે હૈં.** ઇસ ઇલ્ઝામ લગાને વાલોં કો હમારી ચેલેંજ હૈ કિ અગર તુમ અપને બાપ કી જાઇઝ ઔલાદ હો, તો ઇમામ અહમદ રઝા બરેલ્વી કી એક હઝાર (૧૦૦૦) સે ઝિયાદા કિતાબોં મેં સે કિસી એક કિતાબ સે ભી યે બતાદો કે આ'લા હઝરત ઇમામ અહમદ રઝા ને મઆઝલ્લાહ ઐસા લિખા હો કે :-

- ▣ **નબી કા ઇલ્મ અલ્લાહ કે ઇલ્મ કે બરાબર હૈ.**
- ▣ **નબી કા ઇલ્મ કુલ મઅલૂમાતે ઇલાહિયા કો મુહીત** (Surround/ઘેરવું) **હૈ.**
- ▣ **નબી કા ઇલ્મ ઝાતી હૈ.**

હમ દાવે ઔર ચેલેંજ સે કહેતે હૈં કિ મુખાલેફીન અપને લગાએ હૂએ ઇલ્ઝામાત કા સુબૂત પૈશ કરને સે કયામત તક સાકિત ઔર મબ્હૂત રહેંગે. બલ્કે તમામ ગુમરાહ ઔર બદ-અકીદા ફિર્કે કે સબ મુલ્લા-મુલ્લાને જમા હો કર ભી આ'લા હઝરત ઇમામ અહમદ રઝા બરેલ્વી કી સિર્ફ એક તારીખી (ઐતિહાસિક) કિતાબ **"અદ્દોલતુલ-મક્કીયા-બિલ-માદતિલ-ગૈબિયા"** હી કા જવાબ લિખ દિખાએં.

અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા અકીદા
"અલ્લાહ કી અતા સે નબી કે લિયે બઅઝ ઇલ્મ હી માનતે હૈં, કુલ નહીં."

આ'લા હઝરત ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી ફરમાતે હૈં કે :-

"لَا نَقُوْلُ بِمُسَاوَاةِ عِلْمِ اللّٰهِ تَعَالٰى وَلَا بِحُصُوْلِهٖ بِالْإِسْتِقْلَالِ وَلَانُثْبِتُ بِعَطَاءِ اللّٰهِ تَعَالٰى أَيْضًا إِلَّا الْبَعْضَ"

حواله :- "الدولة المكية بالمادة الغيبة"، المؤلف :الإمام أحمد رضا خان القادرى البريلوى (المتوفى: ١٣٤٠ھ)، الناشر: دارة الكرز للنشر والتوزيع، الطبعة الأولى: ٢٠٠٦م، القسم الأول، النظر الخامس، **الصفحة:** ٥٠

▣ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તરજુમાઃ-**

ترجمہ:۔ ”ہم نہ علم الٰہیہ سے مساوات مانیں، نہ غیر کے لئے علم بالذات جانیں، اور عطائے الٰہی سے بھی بعض علم ہی ملنا مانتے ہیں، نہ کہ جمیع۔“

▣ **મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા (લિપીયાંતર) :-**

“હમ ન ઇલ્મે ઇલાહી સે મુસાવાત (સમાનતા) **માનેં, ન ગૈર કે લિયે ઇલ્મ બિઝ્ઝાત જાનેં, ઔર અતા-એ-ઇલાહી સે ભી બઅઝ ઇલ્મ હી મિલના જાનતે હૈં, ન કે જમીઅ.”**

▣ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેંઃ-**

“અદ્દોલતુલ-મક્કીયા-બિલ-માદતિલ-ગૈબિયા” (અરબી) મુસન્નિફ :- ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી (ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૧૩૪૦), નાશિર :- દારૂલ-કર્ઝે-લિન્નશરે-વત-તૌઝીઅ, -બૈરૂત (લેબનાન), પ્રકાશન વર્ષ :- ઈ.સ. ૨૦૦૬, આવૃતિ :- પહેલી, **પેઇજ નં. ૫૦**

લૈકિન........

અલ્લાહ તઆલા કી અતા સે મહેબૂબે આઝમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો જો ‘બઅઝ-ઇલ્મ’ મિલા હૈ, વો ભી ઇત્ના **‘વસીઅ’** (વિસ્તૃત) હૈ કે ઉસ મેં **લોહ, કલમ, જન્નત, દોઝખ, કયામત, એહવાલે કુબૂર બલ્કે જમીઅ-મા-કાના-વમા-યકૂન** યઅ્ની જો કુછ હો ચુકા હૈ ઔર જો કુછ હોને વાલા હૈ, ઉસકા તમામ ઇલ્મ **હુઝૂરે અકદસ** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કો હાસિલ હૈ.

“ઈમાન તાઝા કર દેને વાલી હદીષ શરીફ.”

ઇમામે અજલ, જલીલુલ કદ્ર સહાબી, મોઅતબર રાવી, હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને મુબારક ને સહાબી-એ-રસૂલ, ષિકારાવી **હઝરત સઈદ ઇબ્ને મુસય્યબ બિન હુઝન** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હુમ સે રિવાયત ફરમાયા હૈ કે :-

”اَخْبَرَنَا رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ يَقُولُ " :لَيْسَ مِنْ يَوْمٍ إِلَّا يُعْرَضُ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّتُهُ غُدْوَةً وَعَشِيَّةً، فَيَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ، لِيَشْهَدَ عَلَيْهِمْ“

حوالہ :۔ الزهد والرقائق لابن المبارك (يليه مَا رَوَاهُ نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ فِي نُسْخَتِهِ زَائِدًا عَلَى مَا رَوَاهُ الْمَرْوَزِيُّ عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ)، المؤلف :أبو عبد الرحمن عبد الله بن المبارك بن واضح الحنظلي، التركي ثم المرْوزي (المتوفى ١٨١هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت، باب في عرض عمل الأحياء على الأموات، جلد: ٤، الصفحة: ٤٢

▣ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તરજુમા :-**

ترجمہ:۔ ”کوئی دن ایسا نہیں جس میں نبی صلی اللہ علیہ وسلم پر ان کی امت کے اعمال صبح وشام دو (۲) دفعہ پیش نہ ہوتے ہوں۔ تو حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم انہیں ان کی نشانی صورت سے بھی پہچانتے ہیں اور ان کے اعمال سے بھی۔“

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા (લિપીયાંતર) :-

"કોઈ દિન ઐસા નહીં, જિસ મેં નબી સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પર ઉન કી ઉમ્મત કે આ'માલ સુબ્હો-શામ દો (૨) દફઆ પૈશ ન હોતે હોં. તો હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઉન્હેં ઉન કી નિશાની સૂરત સે ભી પહેચાનતે હૈં ઔર ઉન કે આ'માલ સે ભી."

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"અઝ્ઝોહદો-વર-રકાઇક-લે-ઇબ્નિલ-મુબારક" (અરબી), મુસન્નિફ :- અબૂ અબ્દુર્રહમાન અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક બિન વાઝેહ અલ હંઝલી, તુર્કી ષુમ્મા મુરૂઝી, (ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૧૮૧), નાશિર :- દારૂલ-કુતુબિલ-ઇલ્મિયા, - બૈરૂત (લેબનાન), **જિલ્દ નં. ૪, પેઇજ નં. ૪૨**

હુઝૂરે અકદસ, આલિમે-મા-કાના-વમા-યકૂન સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ અપની ઝાહેરી હયાત મેં અપને **રબ તઆલા** કી અતા સે વસીઅ-ઇલ્મે-ગૈબ જાનતે થે. આપકા યે વસ્ફ (સદગુણ) દુનિયા સે પર્દા કરને કે બાદ આજ ભી અપની આન-બાન-શાન કે સાથ કાઇમ હૈ ઔર હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ આજ ભી રોઝાના અપને હર ઉમ્મતી કો શકલો-સૂરત ઔર અમલો-કિરદાર સે જાનતે ઔર પહેચાનતે હૈં. યે કૌલ એક અઝીમુશ્શાન સહાબી-એ-રસૂલ **હઝરત સઈદ ઇબ્ને મુસય્યબ** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કા હૈ. એક

તરફ એક જલીલુલકદ્ર સહાબી કા કૌલ હૈ ઔર એક તરફ દૌરે હાઝિર કે ગુસ્તાખે બારગાહે રિસાલત યઅ્ની અહલે હદીષો-વહાબીયોં કી બકવાસ હૈ કિ મઆઝલ્લાહ હુઝૂરે અકદસ કો દીવાર કે પીછે કા ઇલ્મ નહીં થા.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋

"કુરઆને મજીદ કી ઝબરદસ્ત દલીલ - ઈમાન તાઝા હો જાએગા"

❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋

નડીયાદ (ગુજરાત) કે ગૈરમુકલ્લિદોં કે કાઇમ કર્દા ઇલ્મે ગૈબ કે સવાલ કે જવાબ કે આખરી મરહલે મેં અબ હમ પહોંચ ચુકે હૈં. લેહાઝા **અલ્લાહ તઆલા** કે મુકદ્દસ કલામ **કુરઆને મજીદ** સે એક ઐસી રૌશન દલીલ પૈશ કર રહે હૈં કિ જિસ કો પઢ કર, અગર મુન્કિરીન મેં ઝર્રા બરાબર ભી ગૈરત હોગી, તો વો **ચિલ્લુ ભર પાની મેં ડૂબ મરેંગે.**

આયત :-

" وَ یَوْمَ نَبْعَثُ فِیْ كُلِّ اُمَّةٍ شَهِیْدًا عَلَیْهِمْ مِّنْ اَنْفُسِهِمْ وَ جِئْنَا بِكَ شَهِیْدًا عَلٰى هٰۤؤُلَآءِ "

(قرآن شریف، پارہ:۱۴، سورۂ النحل، آیت:۸۹)

ترجمہ:۔ ''اور جس دن ہم ہر گروہ میں ایک گواہ انہیں میں سے اٹھائیں گے کہ ان پر گواہی دے اور اے محبوب! تمہیں ان سب پر شاہد بنا کر لائیں گے۔'' (کنزالایمان)

તફસીર :- ઇસ આયત કી તફસીર મેં સાફ લિખા હુવા હે કિ તમામ અંબિયા-એ-કિરામ અપની અપની ઉમ્મતોં કે આ'માલ પર કયામત મેં ગવાહી દેંગે ઔર હુઝૂરે અકદસ, સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ઉન સબ પર યઅ્ની અગલી તમામ ઉમ્મત કે આ'માલ ઔર ઉન કે આ'માલ પર ગવાહી દેનેવાલે તમામ અંબિયા કી ગવાહી કી સદાકત પર ગવાહી દેંગે.

(હવાલા :- "તફસીર ખઝાઇનુલ ઇરફાન" સફા નં. ૪૪૩)

કુરઆને મજીદ કી **સૂરએ-નહલ** કી **આયત નં. ૮૯** કી તફસીર મેં **"તફસીરે નૈસાપૂરી"** મેં સાફ લિખા હુવા હે કિ:-

"لِأَنَّ رُوْحَهٗ شَاهِدٌ عَلٰى جَمِيْعِ الْأَرْوَاحِ وَالْقُلُوْبِ وَالنُّفُوْسِ لِقَوْلِهٖ: أَوَّلُ مَاخَلَقَ اللّٰهُ رُوْحِیْ"

حوالہ :- "غرائب القرآن ورغائب الفرقان"، المؤلف: نظام الدين الحسن بن محمد بن حسين القمی النيسابوری (المتوفی ٨٥٠ ھ)، المحقق: الشيخ زكريا عميرات، الناشر: دار الكتب العلميه بيروت، الطبعة : الأولى ١٤١٦ ھ، سورة النحل، المجلد الرابع، الصفحة : ٣٠٤

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તરજુમા:-

ترجمہ:- "یہ جو اللہ تبارک وتعالیٰ نے اپنے حبیب ﷺ سے فرمایا کہ "ہم تمہیں ان سب پر گواہ بنا کر لائیں گے۔" اس کی وجہ یہ ہے کہ حضور اقدس ﷺ کی روح انور تمام جہان میں ہر ایک کی روح، ہر ایک کے دل، ہر ایک کے نفس کا مشاہدہ فرماتی ہے (کوئی روح، کوئی دل، کوئی نفس ان کی نظر کریم سے اوجھل نہیں، جب تو سب پر گواہ بنا کر لائے جائیں گے کہ شاہد کو مشاہدہ ضروری ہے) اس لئے کہ حضور اقدس ﷺ نے فرمایا: سب سے پہلے اللہ تعالیٰ نے میری روح کو پیدا کیا۔" (تو عالم میں جو کچھ ہوا حضور کے سامنے ہی ہوا۔)

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા (લિપીયાંતર) :-

"યે જો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ને અપને હબીબ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ સે ફરમાયા કે "હમ તુમ્હેં ઇન સબ પર ગવાહ બનાકર લાએંગે" - ઇસ કી વજહ યે હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કી રૂહે-અન્વર તમામ જહાંન મેં હર એક કી રૂહ, હર એક કે દિલ, હર એક કે નફ્સ કા મુશાહેદા ફરમાતી હૈ. (કોઈ રૂહ, કોઈ દિલ, કોઈ નફ્સ, ઇન કી નઝરે કરીમ સે ઔજલ નહીં. જબ તો સબ પર ગવાહ બના કર લાએ જાએંગે કિ શાહિદ કો મુશાહિદા ઝરૂરી હૈ.) **ઇસ લિયે કે હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ ને ફરમાયા : સબ સે પહેલે અલ્લાહ તઆલા ને મેરી રૂહ કો પૈદા કિયા.** (તો આલમ મેં જો કુછ હુવા, હુઝૂર કે સામને હી હુવા.)

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"તફસીર-ગરાઇબુલ-કુરઆન-વ-રગાઇબુલ-ફુરકાન" (અરબી), મુફસ્સિર :- ઇમામ નિઝામુદ્દીન અલ હસન બિન મુહમ્મદ બિન હુસૈન નૈશાપૂરી (ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૮૫૦), પ્રકાશક :- દારૂલ-કુતુબુલ-ઇલ્મિયા, બૈરૂત (લેબનાન), આવૃતિ :- પહેલી, પ્રકાશન વર્ષ :- હિ.સ. ૧૪૧૬, સૂરએ-નહલ, **જિલ્દ નં. ૪, પેઇજ નં. ૩૦૪**

યહાંતક કી વઝાહત સે **‘ઇલ્મે ગૈબ’** કા મસ્અલા તસલ્લી બખ્શ સૂરત સે હલ હો ચુકા હોગા. મુખાલેફીન મેં **અગર દમ ખમ હૈ,** તો હમારે ઇસ જવાબ કા **જવાબુલ-જવાબ** લિખ દિખાએં. ઇન આંખ કે અંધોં ઔર અક્લ કે ગંદોં કો ક્યા યે ભી નહીં મા’લૂમ કિ :-

ઔર કોઈ ગૈબ ક્યા, તુમ સે નિહાં હો ભલા
જબ ન ખુદા હી છુપા, તુમ પે કરોડોં દુરૂદ
(અઝ :- હઝરત ‘રઝા’ બરેલ્વી)

“અમીરૂલ મોઅ્મેનીન, મૌલા-એ-કાએનાત હઝરત અલી શૈરે ખુદા કા ઇલ્મ”

હાફિઝુલ-અહાદીષ, ઇમામુલ મુફસ્સેરીન, ઇમામે અજલ, જલાલુદ્દીન-મિલ્લતે, **ઇમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતી** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો ને અમીરૂલ-મોઅ્મેનીન, ખલીફતુલ-મુસ્લેમીન, અસદિલ્લાહે-ગાલિબ, ઇમામુલ મશારિકે-વલ-મગારિબ, અબૂલ અઇમ્મતિત-તાહેરીન, હલ્લાલિલ-મુશ્કિલાતે-વન્નવાઇબે, દફ્ફાઇલ-મોઅદલાતે-વન્નવાઇબ, અખીર્રસૂલ, ઝવજિલ-બતૂલ, સય્યેદુસ-સાદાત, **મૌલા અલી મુશ્કિલ કુશા,** હાજત રવા, કાફિર કુશા, મો’મિન પનાહ (કર્રમલ્લાહો-તઆલા-વજહહુલ-કરીમ) કે ઇલ્મ કી વુસ્અત કે બારે મેં અપની મશ્હૂરો-માઅ્રૂફ કિતાબ **“જામેઅ-સગીર”** મેં દો(૨) હદીષેં નકલ ફરમાઈ હૈં. ઇન દોનોં હદીષોં સે **મૌલા-એ-કાએનાત-હઝરત અલી શૈરે ખુદા** રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કે ઇલ્મ કી ઐસી અઝીમ વુસ્અત સાબિત હોતી

હૈ, તો હઝરત અલી રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો કે ભી આકા-વ-મૌલા, મહેબૂબે ખુદા, **હુઝૂરે અકદસ, જાને આલમ, આલિમે મા-કાના-વમા-યકૂન** સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ કે ઇલ્મ કી વુસ્અત કા ક્યા કહેના ?

”عَنْ أَبِی الْمُعْتَمِرِ مُسْلِمِ بْنِ أَوْسٍ وَجَارِيَةَ بْنِ قُدَامَةَ السَّعْدِيِّ أَنَّهُمَا حَضَرَا عَلِيَّ بْنَ أَبِی طَالِبٍ يَخْطُبُ وَهُوَ يَقُوْلُ: سَلُوْنِیْ قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُوْنِی ! فَإِنِّیْ لا أُسْأَلُ عَنْ شَیْءٍ دُوْنَ الْعَرْشِ إِلَّا أَخْبَرْتُ عَنْهُ".ابن النجار“

حواله : ”كنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال“، المؤلف :علاء الدين علی بن حسام الدين ابن قاضی خان القادری الشاذلی الهندی البرهانفوری ثم المدنی فالمكی الشهير بالمتقی الهندی (المتوفی ٩٧٥)، الناشر: مؤسسة الرسالة، الطبعة :الطبعة الخامسة، ١٤٠١هـ/١٩٨١م، فضائل علی ـ رضی الله تعالی عنه، المجلد الثالث عشر، الصفحة: ١٦٥، رقم الحديث: ٣٦٥٠٢

▣ **મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તરજુમા :-**

ترجمہ:۔ ”امیر المؤمنین، سیدنا حضرت علی کرم اللہ تعالیٰ وجہہ کریم نے فرمایا کہ مجھ سے سوال کرو، قبل اس کے کہ مجھ کو نہ پاؤ کہ عرش کے نیچے جس کسی چیز کو مجھ سے پوچھا جائے، میں بتا دوں گا۔“

▣ **મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા (લિપીયાંતર) :-**

“અમીરૂલ મોઅ્મેનીન, સય્યેદેના અલી કર્રમલ્લાહો તઆલા વજહહુલ કરીમ ને ફરમાયા કિ “મુઝ સે સવાલ કરો, કબ્લ ઇસ કે કિ મુઝે ન પાઓ,

કિ અર્શ કે નીચે જિસ કિસી ચીઝ કો મુઝ સે પૂછા જાએ મૈં બતા દૂંગા."

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"કન્ઝુલ-ઉમ્માલ-ફી-સુનને-અકવાલો-અફઆલ" (અરબી), સંપાદકઃ- અલ્લામા અલાઉદ્દીન અલી ઇબ્ને હિસ્સામુદ્દીન બિન કાઝી ખાન કાદરી, શાઝલી, હિન્દી, બુરહાનપૂરી (ઇન્તેકાલ હિ.સ. ૯૭૫, પ્રકાશક :- મુઅસ્સસતુર-રિસાલા, બૈરૂત (લેબનાન) આવૃતિ :- પાંચમી, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૦૧, પ્રમાણે :- ઇ.સ. ૧૯૮૧, **જિલ્દ નં. ૧૩, હદીષ નં. ૩૬૫૦૨, પેઇજ નં. ૧૬૫**

મુંદરજાબાલા ઇબારત કો બગૌર પઢેં. હઝરત અલી રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો ફરમાતે હૈં કિ **"અર્શ કે નીચે કી જિસ કિસી ચીઝ કે બારે મેં મુઝ સે પૂછા જાએ, મૈં ઉસ કા જવાબ દૂંગા"** અર્શ કે નીચે **કુર્સી, સાતોં આસમાન, સાતોં ઝમીનેં ઔર તહતુષ-ષરા** (પાતાળ) સબ દાખિલ હૈં. મૌલા અલી ફરમાતે હૈં કે ઇન સબ કો મેરા ઇલ્મ મુહીત યઅ્ની ઘેરે હૂએ હૈં. ઇન મેં સે જિસ ચીઝ કે બારે મેં મુઝ સે પૂછો. મૈં બતા દૂંગા.

" وَحَدَّثَنِی أَحْمَدُ بْنُ فَتْحٍ، نا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَی، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ،عَنْ أَبِی الطُّفَيْلِ قَالَ: شَهِدْتُ عَلِيًّا رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ يَخْطُبُ وَيَقُولُ : سَلُونِی فَوَاللَّهِ لَا تَسْأَلُونِی عَنْ شَیْءٍ يَكُونُ إِلَی يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِلَّا حَدَّثْتُكُمْ بِه"

حواله :- "جامع بيان العلم وفضله" المؤلف: أبو عمر يوسف بن عبد الله بن محمد بن عبد البر بن عاصم النمری القرطبی (المتوفی: ٤٦٣هـ) تحقيق: أبی الأشبال الزهيری. الناشر: دار ابن الجوزی، المملكة العربية السعودية الطبعة: الأولی، ١٤١٤هـ - ١٩٩٤م، **الجزء: ١، الصفحة: ٤٦٤**

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા ઉર્દુ તરજુમા :-

ترجمہ:- ''حضرت ابوالطُّفیل رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرماتے ہیں کہ میں مولیٰ علی کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم کے خطبہ میں حاضر تھا۔ امیر المؤمنین نے خطبہ میں ارشاد فرمایا کہ مجھ سے دریافت کرو۔ خدا کی قسم! قیامت تک جو چیز ہونے والی ہے، مجھ سے پوچھو، میں بتادونگا۔''

▣ મુંદરજા બાલા ઉર્દુ તરજુમે કા ગુજરાતી હુરૂફ મેં તબાદલા (લિપીયાંતર) :-

"હઝરત અબુત-તુફૈલ રદીઅલ્લાહો તઆલા અન્હો ફરમાતે હૈં કિ મૈં મૌલા અલી કર્રમલ્લાહો વજહહુલ કરીમ કે ખુત્બે મેં હાઝિર થા. અમીરૂલ મોઅ્મેનીન ને ખુત્બે મેં ઇર્શાદ ફરમાયા કિ "મુઝ સે દરિયાફ્ત કરો, ખુદા કી કસમ ! કયામત તક જો ચીઝ હોને વાલી હૈ, મુઝ સે પૂછો, મૈં બતા દૂંગા."

▣ મુંદરજા બાલા અરબી ઇબારત કા હવાલા ગુજરાતી મેં :-

"જામેઉલ-બયાનિલ-ઇલ્મે-વ-ફદલેહિ" (અરબી), સંપાદકઃ- અબૂ ઉમર યૂસુફ બિન અબ્દુલ્લાહ બિન મુહમ્મદ નુમરી, કુર્તુબી, ઇન્તેકાલ સ.હિ. ૪૬૩, નાશિર :- દાર ઇબ્નુલ જવઝી - સઉદી અરેબિયા, આવૃતિ :- ૧, પ્રકાશન વર્ષ :- સ.હિ. ૧૪૧૪, પ્રમાણેઃ- ઇ.સ. ૧૯૯૪, **જિલ્દ નં. ૧, પેઇજ નં. ૪૬૪**

નોટ :- મુંદરજાબાલા દોનોં હદીષેં ઇમામુલ મુફસ્સેરીન, ઇમામે જલીલ, ઇમામ **જલાલુદ્દીન સુયૂતી** સાહિબે **તફસીરે-જલાલૈન-શરીફ** ને અપની મશહૂર વ મોઅતમદ કિતાબ **"જામએ-કબીર"** મેં રિવાયત ફરમાઈ હૈં.

(હવાલા :- **"ફતાવા-રઝવીયા"** અઝ :- ઇમામ અહમદ રઝા મુહક્કિક બરેલ્વી, (મુતરજમ) **જિલ્દ નં. ૨૯, પેઈજ નં.૫૬૬**)

આખરી બાત ......

નડીયાદ કે **જમાઅતે એહલે હદીષ** કે જાહિલ બલ્કે અજહલ નુમાઇન્દે (૧) આરિફ ઔર (૨) શાહિદ કે જિન્કો એહલે હદીષ જમાઅત કે જાહિલ મુલ્લા ને **બલી કા બકરા**

બના કર ઔર ઉન કે કંધે પર બંદૂક રખ કર બે-રબ્તો-તરીબ જહાલત પે મુશ્તમિલ સવાલાત લિખવાએ હૈં. અલહમ્દોલિલ્લાહ ! ઉન જાહેલાના તીન (૩) સવાલોં મેં સે પહેલે સવાલ કા મુફસ્સલ ઔર મુદલ્લલ જવાબ યહાં તક લિખ દિયા ગયા હૈ. હાલાંકે યે જવાબ બહુત હી મુખ્તસર હૈ, ક્યૂંકિ અબ ભી ઇસ જવાબ મેં બહુત કુછ લિખા જા સકતા હૈ, લૈકિન તૂલે તેહરીર (લખાણ ની લંબાઈ) કે ખૌફ સે ઇસ મુખ્તસર જવાબ પર હી ઇક્તેફા કરતે હૂએ પૂરે મઝમૂન કા મા-હસલ ઔર નિચોડ પૈશ કરતે હૂએ ઝૈલ મેં આખરી ઉન્વાન પૈશે ખિદમત હૈ.

"ખાલિક ઔર મખ્લૂક કે ઇલ્મ કા ફર્ક : એક નઝર મેં"

જિસ તરહ ખાલિક ઔર મખ્લૂક મેં કોઈ મુસાવત યઅની બરાબરી મુમ્કિન નહીં, ઇસી તરહ ખાલિક ઔર મખ્લૂક કે ઇલ્મ મેં ભી મુસાવત કી કોઈ ગુંજાઇશ હી નહીં. ક્યૂંકિ **ખાલિકે કાએનાત, રબ તબારક-વ-તઆલા** કા ઇલ્મ **"ઝાતી"** હૈ ઔર મખ્લૂક કા ઇલ્મ **"અતાઈ"** હૈ.

"ઝાતી" ઇલ્મે ગૈબ સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હી ખાસ હૈ. (દેખો તફસીરે નૈસાપૂરી) ગૈરે ખુદા યઅ્ની મખ્લૂક કે લિયે ઝર્રા બરાબર કા ઝાતી ઇલ્મ માનને વાલા ઝરૂરિયાતે દીન કા મુન્કિર ઔર ઇસ્લામ સે ખારિજ હૈ.

"અતાઈ" ઇલ્મે ગૈબ યઅ્ની અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી અતા સે અંબિયા-એ-કિરામ કો વસીઅ ઇલ્મે ગૈબ હૈ. યે

અકીદા ભી ઝરૂરિયાતે દીન મેં સે હૈ, જિસ કા 'મુન્કિર' નબુવ્વત કા હી ઇન્કાર કર રહા હૈ ઔર નબુવ્વત કા ઇન્કાર કરને વાલે કા ઈમાન કોઈ હૈસિયત નહીં રખતા.

"અતાઈ" ઇલ્મે ગૈબ સિર્ફ મખ્લૂક કે લિયે હી હૈ. અલ્લાહ તઆલા કે લિયે અતાઈ ઇલ્મે ગૈબ માનના તૌહીદે-ઇલાહી કા ઇન્કાર હૈ. જો મઆઝલ્લાહ અલ્લાહ કે લિયે "અતાઈ" ઇલ્મે ગૈબ માનને મેં આયા, તો ઇસ કા મતલબ યે હુવા કે અલ્લાહ કો ઇલ્મ કિસી ઔર ને અતા કિયા હૈ ઔર અલ્લાહ કો કિસી ઔર ને ઇલ્મ અતા કિયા હૈ કા મતલબ યે હુવા કે ખુદા સે ભી બઢકર કોઈ ઔર હૈ, જો અલ્લાહ કો ઇલ્મે ગૈબ અતા કર રહા હૈ. લેહાઝા, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે અતાઈ-ઇલ્મે-ગૈબ કા અકીદા અલ્લાહ તઆલા કી 'વહેદાનિયત' કા ઇન્કાર હૈ.

અબ ઝૈલ મેં દર્જ ખાલિક ઔર મખ્લૂક કે ઇલ્મ કા અઝીમ તફાવત એક નઝર મેં મુલાહિઝા ફરમાએં :-

નં.	ખાલિક કા ઇલ્મ	નં.	મખ્લૂક કા ઇલ્મ
(૧)	**ઝાતી :-** યે ઇલ્મે ગૈબ ખુદા કી ખાસ સિફત હૈ. ઝાતી ઇલ્મે ગૈબ કિસી ભી બંદે કે લિયે ઝર્રા બરાબર ભી મુમ્કિન નહીં.	(૧)	**અતાઈ :-** યે ઇલ્મે ગૈબ ખાસ અલ્લાહ તઆલા કી અતા સે અલ્લાહ કે ખાસ ચુનિન્દા બંદો કો અતા કિયા જાતા હૈ.

નં.	ખાલિક કા ઇલ્મ	નં.	મખ્લૂક કા ઇલ્મ
(૨)	**મુહીત :-** બઅઝ ઔર કુલ, જો મૌજૂદ હૈ ઔર જો મૌજૂદ નહીં. જિન કા હોના મુમ્કિન હૈ ઔર જિન કા હોના મુમ્કિન નહીં. વો તમામ કી તમામ અલ્લાહ કે ઇલ્મ મેં હૈં, થીં ઔર રહેંગી. કાએનાત કી તમામ ચીઝોં કા ઇલ્મ, ઇલ્મે ઇલાહી મેં હૈં.	(૨)	**ગૈર-મુહીત :-** યઅની કાએનાત કે તમામ હવાદિષ ઔર ચીઝોં કા કામિલ તૌર પે ઇલ્મ ન હોના બલ્કે, કુછ મામલોં કી માલૂમાત હો ઔર કુછ કી ન હો. જિત્ના હી અલ્લાહ કી જાનિબ સે અતા હો ઉત્ના હી ઇલ્મ હોના.
(૩)	**ગૈર-મુતનાહી :-** યઅની કે જિસ ઇલ્મ કી કોઈ ઇન્તેહા (End) હી ન હો. અલ્લાહ કે ઇલ્મ કી કોઈ હદ હી નહીં. કિત્ના હૈ ? વો કૈદ નહીં કર સકતે ઔર કિસી ભી તરહ સે નાપ નહીં સકતે.	(૩)	**મુતનાહી :-** યઅની કે જિસ ઇલ્મ કી એક હદ (Limit) ઔર ઇન્તેહા હોતી હૈ. ગૈર ખુદા યઅની મખ્લૂક કા ઇલ્મ એક તયશુદા (Decided) હદ તક હોતા હૈ.
(૪)	**ગૈર-મેહદૂદ :-** યઅની અલ્લાહ કે ઇલ્મ કી કોઈ હદ (Limite) નહીં. યે ઇલ્મ કિસી ભી હદ તક મેહદૂદ (Finite) નહીં યઅની યહાં સે વહાં તક કી કોઈ હદબંદી નહીં. કહાં સે કહાં તક કી કોઈ હદ તય નહીં બલ્કે ઇસ ઇલ્મ કે લિયે 'હદ' કા કોઈ બંધન નહીં.	(૪)	**મેહદૂદ :-** યઅની મખ્લૂક કે ઇલ્મ કે લિયે એક હદ મુકર્રર હોતી હૈ. ઇસ ઇલ્મ કે લિયે 'હદ' (Limite) હૈ, જો હદ કે દાઇરે મેં મેહદૂદ હોતા હૈ.

નં.	ખાલિક કા ઇલ્મ	નં.	મખ્લૂક કા ઇલ્મ
(૫)	**વાજિબ :-** યઅની "વાજિબુલ-વુજૂદ" હૈ. જિસ કા મતલબ યે હુવા કે ઉસ ઇલ્મ કા મૌજૂદ હોના ઝરૂરી હૈ. ખુદા કા ઇલ્મ ઉસ કી ઝાત કે સાથ ઉસ કી ખાસ સિફ્ત કી હૈસિયત સે હમેંશા મૌજૂદ હૈ. એક લમ્હા કે લિયે ભી અલ્લાહ કા ઇલ્મ અલ્લાહ કી ઝાત સે જુદા નહીં બલ્કે ઝાતે પાક કે સાથ સાથ યે ઇલ્મ ભી મૌજૂદ હૈ યે ઇલ્મ કભી ફ્ના નહીં હોગા.	(૫)	**મુમ્કિન :-** યઅની "મુમ્કિનુલ-વુજૂદ" હૈ. જિસ કા મતલબ યે હુવા કે બંદે કે લિયે યે ઇલ્મ અલ્લાહ કી અતા સે હોના મુમ્કિન હૈ. યે ઇલ્મ કા હમેંશા બાકી રહેના ઝરૂરી નહીં બલ્કે મખ્લૂક કે ઇલ્મ કા ફ્ના હોના મુમ્કિન હૈ. યે ઇલ્મ સિર્ફ અલ્લાહ કી અતા સે બંદે કે લિયે મુમ્કિન (Possible) હૈ.
(૬)	**અઝલી ઔર કદીમ :-** યઅની યે ઇલ્મ હમેંશા સે હૈ. જિસ તરહ અલ્લાહ કી ઝાત હમેંશા સે હૈ, ઇસી તરહ ઉસ કા ઇલ્મ ભી હમેંશા સે હૈ. ઐસા નહીં કે પેહલે અલ્લાહ કી ઝાત થી ઔર ફિર બાદ મેં અલ્લાહ કા ઇલ્મ વુજૂદ મેં આયા. બલ્કે જિસ તરહ ખુદા કી ઝાત હમેંશા સે હૈ, ઇસી તરહ ઉસ કા ઇલ્મ ભી હમેંશા સે હૈ.	(૬)	**મખ્લૂક :-** યઅની યે ઇલ્મ પૈદા કિયા ગયા હૈ. જિસ કા મતલબ યે હૈ કિ યે ઇલ્મ બ-ઝાતે ખૂદ વુજૂદ મેં નહીં આયા બલ્કે અલ્લાહ તઆલા ને ઇસે વુજૂદ બખ્શા હૈ ઔર અપની મખ્લૂક મેં સે અપને પસંદીદા બંદોં કો અપને ફઝલો-કરમ સે અતા ફરમાયા હૈ.

નં.	ખાલિક કા ઇલ્મ	નં.	મખ્લૂક કા ઇલ્મ
(૭)	**સરમદી ઔર અબદી :-** યઅની યે ઇલ્મ હમેંશા રહેગા. જિસ તરહ અલ્લાહ કી ઝાત હમેંશા રહેગી, ઉસ કા ઇલ્મ ભી હમેંશા બાકી રહેગા. ઐસા નહીં હોગા કિ અલ્લાહ કી ઝાત તો હમેંશા બાકી રહેગી મગર ઉસ કા ઇલ્મ હમેંશા નહીં રહેગા, બલ્કે જૈસે ખુદા કી ઝાત હમેંશા બાકી રહેગી ઉસ કા ઇલ્મ ભી હમેંશા બાકી રહેગા.	(૭)	**હાદિષ :-** યઅની યે ઇલ્મ કા વુજૂદ બાકી નહીં રહેગા. ઇસ ઇલ્મ કા બાકી રહેના મુમ્કિન નહીં ક્યૂંકિ બાકી તો સિર્ફ અલ્લાહ કી ઝાત રહેગી. ઔર તમામ મખ્લૂક "ફ્ના" હોગી ઔર મખ્લૂક કે વુજૂદ કે સાથ સાથ ઉસ કા અતાઈ ઇલ્મ ભી ફ્ના હો જાએગા.
(૮)	**ગૈર મુતગય્યર :-** યઅની અલ્લાહ કે ઇલ્મ મેં તગય્યુર ઔર તબદ્દુલ (Alter-ation) ફેરફાર, પરિવર્તન) મહાલ યઅની ના-મુમ્કિન હૈ યઅની (Impossible) અશક્ય હૈ.	(૮)	**મુતગય્યર :-** યઅની મખ્લૂક કે ઇલ્મ મેં તગય્યુર ઔર તબદ્દુલ (બદલના) મુમ્કિન (Possible) હૈ.
(૯)	**હકીકી :-** ઇલ્મે ખાલિક ઐસા હમેંશગી, અટલ ઔર પાયેદાર હૈ કિ ઇલ્મે ખાલિક કિસી કે ઝૈરે કુદરત નહીં. બલ્કે વો ઇલ્મ સબ કે ઇલ્મોં પર કાદિર હૈ. વો કિસી કી અતા કા મોહતાજ નહીં.	(૯)	**ગૈર-હકીકી :-** મખ્લૂક કા ઇલ્મ અલ્લાહ તઆલા કી કુદરત કે તહત હૈ યઅની અલ્લાહ તઆલા કી અતા કા મોહતાજ હૈ. યઅની અલ્લાહ તઆલા અતા ફરમાએ, તો હી હાસિલ હો સકતા હૈ.

મુંદરજાબાલા "ખાકા" (Table/કોષ્ટક) સે કારેઈને કિરામ **"ઇલ્મે ખાલિક"** ઔર **"ઇલ્મે મખ્લૂક"** કા અઝીમ ફર્ક અચ્છી તરહ સમઝ ચુકે હોંગે. અલ-મુખ્તસર જિત્ના ફર્ક ખાલિક ઔર મખ્લૂક મેં હૈ, ઇત્ના હી ફર્ક 'ઇલ્મે ખાલિક' ઔર 'ઇલ્મે મખ્લૂક' મેં હૈ. તો જિસ તરહ એક મો'મિન કિસી ભી નબી ઔર વલી કો અપના ખાલિક, મા'બૂદ, મસ્જૂદ ઔર ઇલાહ નહીં કહેતા ઇસી તરહ કોઈ ભી મો'મિન કિસી મખ્લૂક (બંદે) કે ઇલ્મ કો ખાલિક (અલ્લાહ) કે ઇલ્મ કે બરાબર, ઉસ જૈસા, યા ઉસ કી મિષ્લ નહીં કહેતા બલ્કે કિસી ભી તરહ કી નિસ્બત નહીં કરતા.

યહાંતક કી તહરીર સે **પહેલે સવાલ** કા મુખ્તસર મગર બહુત હી શાફી-વાફી-કાફી જવાબ લિખ દિયા ગયા હૈ. નડીયાદ કે બલ્કે તમામ દુનિયા કે અહલે હદીષ કો હમારા ખુલ્લા ચેલેંજ હૈ કિ :-

- **યા તો આપ ઇસ જવાબ સે મુત્તફિક હો કર, ઇસે કબૂલ કર કે, અપને અકાઇદે બાતિલા સે તૌબા કર કે અઝ સરે નૌ (ફિર સે) કલ્મા પઢ કર તજદીદે-ઈમાનો-નિકાહ કર કે ગિરોહે મો'મેનીન મેં દાખિલ હો જાએં."**
- **અગર આપ ઇસ જવાબ સે મુત્તફિક નહીં ઔર આપકો ઇસ જવાબ મેં કોઈ કમી યા કાબિલે ગિરફ્ત કોઈ હવાલા નઝર આતા હૈ, તો અગર તુમ મેં દમ ખમ હૈ, તો ઇસ જવાબ કા "જવાબુલ-જવાબ" લિખ દિખાઓ. તુમ અગર સિર્ફ દસ (૧૦) ઇબારતોં કો પૈશ કરોગે, તો હમ ઇન્શાઅલ્લાહ એક સો (૧૦૦) નુસૂસ યઅની કુરઆનો-હદીષ કી મઝબૂત દલીલેં દિખાએંગે.**

- **અગર આપ ન કબૂલ કરેં ઔર ન જવાબ લિખેં ઔર "ટુક ટુક દીદમ -:- દમ ન કશીદમ" કી તરહ ખામૌશી ઇખ્તેયાર કર કે બૈઠ જાએં, તો યે આપ લોગોં કા "મૈદાને-બરાહીન" સે ખુલ્લા ફરાર ઔર પીઠ દિખાકર ભાગના શુમાર હોગા. ક્યૂંકિ તુમ્હારી હાલત યે હૈ કિ :-**

{ ઇઝા કાનલ-ગુરાબો-દલીલા કૌમિન,
સ-યહદીહિમ-તરીકલ-હાલેકીના. }

-: તરજુમા :-

"જબ કવ્વા કિસી કૌમ કા રહેબર હો,
તો વો ઉસ કૌમ કો હિલાકત (તબાહી)
કી રાહ પર ડાલ દેગા."

“જમાઅતે અહલે હદીષ - નડીયાદ કે દૂસરે ઔર તીસરે સવાલ કા જવાબ”

દૂસરે ઔર તીસરે સવાલોં મેં ઉન્હીં બાતોં કો દોહરાયા ગયા હૈ, જિન કા કઈ મરતબા દન્દાન શિકન જવાબ ઓલોમા-એ-હક ને દે દિયા હૈ. બાર બાર જૂતે ખાને કે બા-વુજૂદ ભી આપ લોગ અપની પુરાની ખસ્લત સે બાઝ નહીં આતે ઔર વહી પૂરાને ઔર ચબે-ચબાએ સલાવાત બાર બાર દોહરાને કી અપની બે-વુકૂફી સે બાઝ નહીં આતે.

બિલ-ખુસૂસ તુમ્હારા તીસરા સવાલ તો તુમ્હારી નરી જેહાલત ઔર ઇસ્માઈલ દહેલ્વી કી “તકવીયતુલ-ઈમાન” કી ખુલ્લમ ખુલ્લા “બે-ઈમાની” હી હૈ. જાહિલોં કે ઇરતેકાબાત કો અકાઈદ ઔર ઉસૂલી મસાઇલ કી બહષ મેં બ-તૌરે દલીલ લાના યે તુમ્હારી હઠધર્મી, ધોકેબાઝી ઔર ગુમરાહ કુન ચાલબાઝી હૈ.

હમ તુમ્હારે મઝકૂરા દોનોં સવાલોં કા “ઇલ્મે ગૈબ” કે પહેલે સવાલ કી તરહ મુફસ્સલ ઔર દન્દાન શિકન જવાબ દેંગે ઔર દોનોં જવાબ “ઇલ્મે ગૈબ” કે સવાલ કે જવાબ કી તરહ દો(૨) અલગ અલગ કિતાબોં સે જવાબ દેંગે. યઅની આપ કે કુલ તીન સવાલોં કે જવાબ મેં કુલ **તીન(3) કિતાબેં** મન્ઝરે આમ પર આએંગી ઔર તુમ્હારે **ઢોલ કા પોલ** ઝાહિર હો જાએગા.

⊡ ➡ તુમ્હારે દૂસરે સવાલ કે જવાબ મેં હમ આપકી મદદ કરતે હૂએ પૈશ ખબરી (Advance - Information = અગમચેતી જાણકારી) કે તૌર પર યે મશ્વરા દેતે હૈં કે આપ ઝૈલ મેં લિખી હૂઈ

કિતાબેં જલ્દ અઝ જલ્દ મંગવા કર અપને પાસ રખ લેં. ક્યૂંકિ ઉસ જવાબ મેં હમ ઇન કિતાબોં કે હવાલોં સે દલાઈલ પૈશ કરેંગે. લેહાઝા, ઇન કિતાબોં કા આપકે પાસ હોના અશદ્દ ઝરૂરી હૈ, તાકિ હમ જો હવાલા દર્જ કરેં ઉસ કી સેહત કે લિયે આપ અપને પાસ મૌજૂદ અસ્લ કિતાબ સે હવાલે કી તસ્દીક કર સકેં.

⊡ કિતાબોં કે નામ :-

(۱) **”کنزالعمال فی سنن الاقوال و الافعال“** ۔مصنف:۔امام علاءالدین علی بن حسام الدین البرہانپوری۔المتوفی ۱۴۰۱ھ

(۲) **”حلیة الاولیاء و طبقات الاسفیاء“** ۔مؤلف:۔ابونعیم احمد بن عبداللہ اصبہانی۔المتوفی ۴۳۰ھ

(۳) **”الزہد والرقائق لابن المبارک“** ۔مؤلف:۔عبداللہ بن مبارک بن واضح الحنظلی۔المتوفی ۱۸۱ھ

(۴) **”بستان العارفین“** ۔مؤلف:۔فقیہ ابوالليث نصر بن محمد السمر قندی۔المتوفی ۳۷۲ھ

(۵) **”تاریخ بغداد“**۔از:۔ابوبکر احمد بن علی البغدادی۔المتوفی ۴۶۳ھ

(۶) **”کتاب الزہد“**۔از:۔عبداللہ بن مبارک۔المتوفی ۱۸۰ھ

(۷) **”نفحات الانس“**۔از:۔ علامہ عبدالرحمٰن جامی۔المتوفی ۸۹۸ھ

(۸) **”ارشاد الباری شرح البخاری“**۔از:۔امام احمد بن محمد قسطلانی۔المتوفی ۹۲۲ھ

(۹) **”المیزان الکبریٰ“**۔از:۔اامام عارف باللہ عبدالوہاب شعرانی۔المتوفی ۹۷۳ھ

(۱۰) **”الطبقات الکبری“**۔از:۔علامہ محمد بن سعد الزہری۔المتوفی ۲۳۰ھ

(۱۱) **”الجواہر“**۔از:۔امام عارف باللہ عبدالوہاب شعرانی۔المتوفی ۹۷۳ھ

(۱۲) **”مصنف ابن ابی شیبہ“**۔از:۔امام ابوبکر عبداللہ بن محمد النسفی۔المتوفی ۲۳۵ھ

(۱۳) **”کشف الظنون“**۔

(۱۴) "فیوض الحرمین"۔از:۔شاہ ولی اللہ محدث دہلوی۔المتوفی ۱۱۷۶ھ

(۱۵) "شرح قصیدہ ھمزیہ"۔از:۔شاہ ولی اللہ محدث دہلوی۔المتوفی ۱۱۷۶ھ

(۱۶) "حجۃ اللہ البالغہ"۔از:۔شاہ ولی اللہ محدث دہلوی۔المتوفی ۱۱۷۶ھ

(۱۷) "ھوامع"۔از:۔شاہ ولی اللہ محدث دہلوی۔المتوفی ۱۱۷۶ھ

(۱۸) "الانتباہ فی سلاسل اولیاء اللہ"۔از:۔شاہ ولی اللہ محدث دہلوی۔المتوفی ۱۱۷۶ھ

(۱۹) "القول الجمیل مع شفاء العلیل"۔از:۔شاہ ولی اللہ محدث دہلوی۔المتوفی ۱۱۷۶ھ

(۲۰) "معمولات مظھری"۔از:۔مرزا مظہر جانجاناں۔المتوفی ۱۱۹۵ھ

(۲۱) "ملفوظات مرزا مظہر جانجاناں"۔از:۔مرزا مظہر جانجاناں۔المتوفی ۱۱۹۵ھ

(۲۲) "مکتوبات شاہ ولی دہلوی"۔ شاہ ولی اللہ کے خطوط کا مجموعہ

(۲۳) "مکتوبات مرزا مظہر جانجاناں"۔ مرزا مظہر جانجاناں کے خطوط کا مجموعہ

(۲۴) "صراط مستقیم"۔ از:۔مولوی اسمٰعیل بن عبدالغنی دہلوی۔المتوفی ۱۲۴۶ھ

➡ **તુમ્હારે તીસરે સવાલ કે જવાબ મેં સિર્ફ ઇતના હી કહેના હે કિ શાયદ તુમ્હારે પાસ દલીલ કે મૈદાન મેં ઉતરને કા કોઈ હથિયાર (દલીલ) હી નહીં, ઇસ લિયે એક સો(૧૦૦) સાલ પુરાની ઔર રૂસ્વાએ ઝમાના કિતાબ "તકવિયતુલ-ઈમાન" સને તસ્નીફ હિ.સ. ૧૪૦, મુસન્નિફ મોલ્વી ઇસ્માઈલ દહેલ્વી (મૌત :- હિ.સ. ૧૨૪૬) કી મુખ્તલિફ ઇબારતોં કો હર્ફ-બ-હર્ફ (Word to word = અક્ષરસ) એક જગહ જમા કર કે સવાલ બના લિયા.**

સિર્ફ એક સવાલ કે ઝિમ્ન મેં આપને કિતને સવાલ પૂછ લિયે વો દેખેં :-

(૧) તીજા, દસ્વાં, ચાલીસવાં, બર્સી કરના કૈસા હે ?

(૨) ઉર્સ, સંદલ, ફુલ શરીફ, ખત્મ શરીફ, સજ્જાદા નશીની, મુજાવરી કરના શરઅન કૈસા હે ?

(3) કબ્ર પુખ્તા કરના, ચાદર ચઢાના, ચરાગાં કરના કૈસા હે ?

(૪) સાહિબે કબ્ર કે નામ કી નઝર કરના કૈસા હે ?

(૫) સાહિબે કબ્ર કો રૂકૂઅ, સજદા, કિયામે તઅઝીમી કરના કૈસા હે ?

(૬) કબ્ર કા તવાફ કરના કૈસા હે ?

(૭) કબ્ર કા ગુસ્લ, ઉન કી તઝઈન વ આરાઇશ કરના કૈસા હે?

(૮) વહાં જાનવર ઝુબહ કરના કૈસા હે ?

(૯) સાહિબે કબ્ર સે મુરાદ માંગના કૈસા હે ?

(૧૦) ઉન કે નામ કી ચોટી રખના કૈસા હે ?

(૧૧) ઉન કે નામ કે ધાગે બાંધના કૈસા હે ?

(૧૨) મઝાર કી દીવારોં કો બોસા દેના, ઉલ્ટે પાંવ વાપસ પલટના કૈસા હે ?

(૧૩) તકલીફો-મુસીબત મેં ઉન્હેં પુકારને કી શરઈ હેસિયત ક્યા હે ?

(૧૪) ઉન મેં સે જો અલ્ફાઝ ગૈર-અરબી હૈં, ઉન કી અરબી ક્યા હે ?

(૧૫) ઔર વો અલ્ફાઝ કુરઆન-સહી હદીષોં મેં મૌજૂદ હૈં યા નહીં ?

(૧૬) અગર હાં તો કહાં ?

(૧૭) ઔર અગર નહીં તો ક્યા યે ઇસ્તિલાહાત દૌરે સહાબા મેં રાઇજ થે ?

(૧૮) ઔર અગર રાઇજ થે, તો કિન નામોં સે ?

(૧૯) ઔર અગર રાઇજ ન થે, તો ક્યૂં ?

વાહ જેહાલત પર મબ્ની ઔર જાહિલ અવામ કે ઇરતેકાબાત કો દલીલ બના કર જવાબાત કે લિયે કુરઆન ઔર સહીહ હદીષોં કા ઇસ્રાર (આગ્રહ) કરના, યે તો "ચોરી ઉપર

સે સીના ઝોરી" હૂઈ. મુંદરજાબાલા કુલ **ઉન્નીસ(૧૯)** સવાલાત મેં યે ચાલબાઝી કી ગઈ હૈ કે જાઇઝ ઔર મુસ્તહબ કામોં કે સાથ સાથ જુહલા-એ-અવામ કે ના-જાઇઝ ઔર હરામ કામોં કો ભી એક સાથ બયાન કર દિયા. યે મક્કારી તુમ્હારે પેશ્વા ઔર કતીલે-લયલ-એ-નજદ **મોલ્વી ઇસ્માઈલ દહેલ્વી** કી રૂસ્વા-એ-ઝમાના કિતાબ **"તકવીયતુલ-ઈમાન"** સે મા'ખૂઝ (Captive=પરવશ) હૈ. ક્યા તુમ્હારે પાસ સિર્ફ "તકવીયતુલ-ઈમાન" કી હી એક "બાંસરી" (પીપોડી) હૈ કે હર જગહ ઉસી કે બે-ઢંગે સૂર આલાપને લગતે હો ?

ખૈર ! જો ભી હો. ઇન્શાઅલ્લાહ ! તુમ્હારે બે-ઢંગે સૂર રેલાને વાલી બાંસરી હો તોડ કર ચુરા બના કર, વો ચુરા ખૂદ તુમ્હારે હી મુંહ મેં ઘૂસેડ દેંગે ઔર તુમ્હારી **બોલતી બંધ** કર દેંગે. લેહાઝા, જમાઅતે અહલે હદીષ-નડીયાદ કે દો(૨) ઝિમ્મેદારાન નંબર (૧) આરિફ ઔર (૨) શાહિદ કો હમારા ખુલ્લા ચેલેંજ હૈ કિ તુમ્હારે ગુમનામ ઔર પરદાનશીં મુલ્લા કે જિસ ને તુમ્હેં યે સવાલાત લિખવા કર, તુમ્હારે કંધે પર બંદૂક રખકર ચલાઈ હૈ, ઉસે પૂછો કે ઇલ્મે ગૈબ કે તઅલ્લુક સે તુમ્હારે સવાલ કા યે જવાબ હૈ, વો કિત્ના સહીહ હૈ ? ઔર સહીહ નહીં તો અબ તુમ પે લાઝિમ હૈ કિ વો ઇસ જવાબ કા રદ લિખ દેં ઔર અગર તુમ્હારે ઉસ નીમ-મુલ્લા મેં જવાબ લિખને કી સલાહિયત નહીં, તો કિસી દૂસરે મુલ્લા સે જવાબ લિખવા લેં ઔર અગર વો ભી જવાબ લિખને સે **પીઠ દિખા** રહા હૈ, તો તુમ્હારી જમાઅત કે પાંચ(૫)-પચ્ચીસ(૨૫) બડે મુલ્લાઓં કો જમા કર કે હમ સે **મુનાઝરા** કર લેં ઔર ઇસ કિતાબ મેં હમ ને જો અઠ્ઠાઇસ(૨૮) કિતાબોં સે જો હવાલે નકલ કિયે હૈં, ઉસ કી તરદીદ કર દિખાએં.

ઇન્શાઅલ્લાહ ! મૈદાને મુનાઝરા મેં તુમ્હારે સબ મુલ્લે ઝમીન પર ચીત પડે હોંગે ઔર ઉન કી શૈખી (ડીંગ) કા દમ નિકલ જાએગા ઔર ઉન કી હાલત **"ખાક ન ધૂલ -:- બકાઇન કે ફૂલ"** જૈસી હો કર રેહ જાએગી. ઇસ લિયે ઝનાના ખસ્લત કો છોડ કર મર્દ બન કર દલીલ કે મૈદાન મેં આઓ ઔર........

"هَاتُوۡبُرۡهَانَكُمۡ اِنۡ كُنۡتُمۡ صٰدِقِيۡنَ"

(قرآن شریف، پارہ:۱، سورۃ البقرہ،، آیت:۱۱۱)

ترجمہ:۔ "لاؤ اپنی دلیل اگر سچے ہو۔" (کنزالایمان)

બસ ઇસી આયતે મુબારકા સે હુસૂલે બરકત કરતે હૂએ આખિર મેં યહી કહેતે હૈં કિ :-

ઇધર આઓ પ્યારે, હુનર આઝમાએં,
તૂં તીર આઝમા, હમ જિગર આઝમાએં.

બ-મુકામ :-
પોરબંદર (ગુજરાત)
મોરખા :-
૧૧, રબીઉલ આખિર
હિ.સ. ૧૪૩૮
મુતાબિ :-
૧૦, જનવરી ઇ.સ. ૨૦૧૭
બરોઝ :- મંગલ
(બરોઝ :- ઈદે ગૌષિયા)

બસ
ગુમરાહિયત કે દલદલ મેં ફંસે, તુમ જૈસે બેહકાએ ગએ અનપઢોં કો અલ્લાહ તઆલા તૌબા કી તૌફીક બખ્શે ઔર હક કબૂલ કરને કી સઆદત બક્ષે, ઇસ ઉમ્મીદ કે સાથ

ખૈર અંદેશ :-
અબ્દુસ્સત્તાર હમદાની
"મસ્રૂફ" (બરકાતી-નૂરી)

“ઉન કિતાબોં કી ફેહરિસ્ત જિન કે હવાલે ઇસ કિતાબ મેં દિયે ગએ હૈં.”

નં.	કિતાબ કા નામ	મુસન્નિફ/મોઅલ્લિફ	ઇન્તે. હિ.સ.
૧	કુરઆને મજીદ	કલામુલ્લાહ	-
૨	તફસીરે બૈઝાવી (અરબી)	અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર બૈઝાવી	૬૮૫
૩	તફસીરે કબીર (અરબી)	અલ્લામા ફખરૂદ્દીન રાઝી	૬૦૬
૪	મવાહેબુલ-લદુનિયા (અરબી)	અહમદ બિન મુહમ્મદ કુસ્તલાની	૯૨૩
૫	શર્હે ઝરકાની અલા મવાહિબ(અરબી)	મુહમ્મદ બિન અ.બાકી ઝુરકાની	૧૧૨૨
૬	અદ્દોલતુલ-મક્કીયહ (અરબી)	ઇમામ અહમદ રઝા બરેલ્વી	૧૩૪૦
૭	તફસીરે નૈસાપૂરી (અરબી)	નિઝામુદ્દીન હસન નૈસાપૂરી	૮૫૦
૮	સહીહ મુસ્લિમ શરીફ(અરબી)	ઇમામ મુસ્લિમ બિન હિજાજ	૨૬૧
૯	મુસ્નદે ઇમામ અહમદ હંબલ(અરબી)	ઇમામ અહમદ બિન હંબલ	૨૪૧
૧૦	તફસીરે ખાઝિન (અરબી)	ઇમામ અલાઉદ્દીન ઇબ્રાહીમ ખાઝિન	૭૪૧
૧૧	સુનને તિર્મિઝી શરીફ(અરબી)	ઇમામ મુહમ્મદ બિન ઈસા તિર્મિઝી	૨૭૯
૧૨	સહીહ બુખારી શરીફ(અરબી)	ઇમામ મુહમ્મદ બિન ઇસ્માઈલ બુખારી	૨૫૬
૧૩	અલ-મોઅ્જમે કબીર(અરબી)	સુલેમાન બિન અહમદ તિબ્રાની	૩૬૦
૧૪	હિલ્યતુલ ઔલિયા (અરબી)	અબૂ નોએમ અહમદ અસ્બહાની	૪૩૦
૧૫	નસીમુર્રિયાઝ (અરબી)	અલ્લામા શિહાબુદ્દીન ખફાજી	૧૦૭૦
૧૬	ખસાઇસે કુબ્રા (ઉર્દુ તર્જુમા)	ઇમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતી	૯૧૧
૧૭	મદારેજુન્નબુવ્વત(ઉર્દુ તર્જુમા)	શાહ અ.હક મુહદ્દિષ દહેલ્વી	૧૦૭૩
૧૮	તફસીર મનાહિલુલ કુરઆન (અરબી)	મુહમ્મદ અ.અઝીમ ઝુર્કાની	૧૩૬૮
૧૯	મિર્કાતુલ-મફાતીહ (અરબી)	અલી બિન સુલ્તાન હર્વી - કારી	૧૦૧૪

નં.	કિતાબ કા નામ	મુસન્નિફ/મોઅલ્લિફ	ઇન્તે. હિ.સ.
૨૦	તફસીર અદ્દુરૂલ-મન્ષૂર (અરબી)	ઇમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતી	૯૧૧
૨૧	તફસીર જામેઉલ બયાન (અરબી)	મુહમ્મદ બિન જરીર તિબ્રી	૩૧૦
૨૨	અલ-મદખલ (અરબી)	અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ માલેકી (ઇબ્નુલ-હાજ)	૭૩૭
૨૩	અલ-મુસ્તદરક-અલસ-સહીહૈન (અરબી)	હાકિમ મુહમ્મદ બિન અબ્દુલ્લાહ નૈસાપૂરી	૪૦૫
૨૪	ફતાવા રઝવીયા (ઉર્દુ તર્જુમા)	ઇમામ અહમદ રઝા બરેલ્વી	૧૩૪૦
૨૫	અઝ્ઝોહદો-વર-રકાઇક (અરબી)	અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક હંઝલી	૧૮૧
૨૬	તફસીરે ખઝાઇનુલ ઇરફાન (ઉર્દુ)	અલ્લામા નઈમુદ્દીન મુરાદાબાદી	૧૩૬૭
૨૭	કન્ઝુલ-ઉમ્માલ (અરબી)	અલાઉદ્દીન અલી બુરહાનપૂરી	૯૭૫
૨૮	જામેઉલ-બયાન (અરબી)	યૂસુફ બિન અબ્દુલ્લાહ કુર્તુબી	૪૬૩